

YAŞAMAK İÇİN SOSYALİZM

ERKAN BAŞ

İleri Kitaplığı Yayinevi · 9

Yaşamak İçin Sosyalizm

ERKAN BAŞ

ISBN: 978-605-70702-2-7

İleri Kitaplığı Yayinevi 2. Baskı, Ekim 2021, İstanbul

İleri Kitaplığı Yayinevi 3. Baskı, Ağustos 2022, İstanbul

© İleri Kitaplığı Yayinevi, 2022

Yayıma hazırlayan: Doğan Ergün

Düzeltili: Müjgan Tekin

Dizgi: Furkan Seyhan

Kapak tasarımı: Yener Yentek

Birlik Yayımlar ve Gıda San. ve Tic. Ltd. Şti.

Eğitim Mah. Adım Sk. No:23 Kadıköy İstanbul

www.ilerikitapligi.com iletisim@ilerikitapligi.com

Baskı: Deren Matbaacılık Ambalaj SAN. ve TİC. LTD.ŞTİ.

Beylikdüzü OSB Mah. Orkide Cad. No: 9/Z Beylikdüzü/ İstanbul

ÜÇÜNCÜ BASKIYA ÖNSÖZ	5
ÖNSÖZ	11
 1. BÖLÜM • YAŞADIĞIMIZ ÇAĞ	19
İntikamcı Kapitalizm	22
Hani Sosyalizme Geçiyorduk?	24
Hız Devrinin İnsanı	28
Küçük Anlatılar Yetmiyormuş...	30
Halk Doğruyu Buluyor, Gösteriyor	32
 2. BÖLÜM • GEREKSİNİM OLARAK SOSYALİZM	37
'Süpermen'lere Muhtaç Değiliz	42
İşçi miyim, İşçi misin, İşçi mi?	45
Gerçekçi Olan Devrim	46
'Yeni Sosyalizm' mi, Sosyalizm 'Yeni' mi?	51
Sosyalizmden Vazgeç, Evcil Kapitalizm Verelim!	52
Mal-Mülk Meselesi	53
Bubka Onu Yapmayacaktı!	57
Bizim Derdimiz Dincilikle	59
 3. BÖLÜM • BUGÜNÜ KAZANMAK	63
Gezegelimiz Tehdit Altında	67
Baskının Ortak Dili Kadın ve LGBTİ+ Düşmanlığı	69
Sığınmacı Sorunu İçin Yeni Politikalar	70
Ekmek Kavgası ve Özgürlük Kavgası İç İçe...	72
Rakipler mi, Müttefikler mi?	72
Mızrağımızın Sivri Ucu İktidarı Hedef Alacak	75

Kapitalizm Otoriterliğe Muhtaç	76
Meclis Yönetme Aracı Değil Ama Önemli... ..	77
Gri Yakalıların Enerjisi	79
En Büyük Kaybımız Aydın Dinamiği	81
Kadınlar Gündem Belirliyor	83
Boğaziçi Belki Yeni Bir Milat	85

4. BÖLÜM • HEP BİRLİKTE	87
’Ben’i İçeren Bir ’Biz’	90
Değişim İçin Bize Parti Gerek!	94
Mirası Sandığa Kaldırmadık	96
Ayşe’nin, Ahmet’in Değil Emekçinin Partisi	100
Örgütlenmek Kime Ne Fayda Sağlayacak?	102
Yeni İşçi Profili	103
Üç Görev	109
AKP Yıkıldığında Nasıl Bir Türkiye’ye Uyanacağız?	110

5. BÖLÜM • KİŞİSEL ÖYKÜM	113
Berlin’de Göçmen Bir İşçinin Çocuğu	117
Namık Kemal’in Ceketi	119
Ak Saçlı Ablanın Anlattığı	122
Üyesi Olmayan İlçenin Başkanı!	127
TEKEL Direnişi Okulu	131
Gezi’de Bilim Haklı Çıktı	134
Militanlık Devam Ediyor	135
En Büyük Heyecan	138

EK::“Halk yararına, halkla beraber bir yönetim mümkün”	141
--	-----

ÜÇÜNCÜ BASKIYA ÖNSÖZ

Yaşamak İçin Sosyalizm'in üçüncü baskıya ulaşmış olması vesile-iyle daha önceki baskılarda olmayan ve kitabın sonuna eklediğimiz söyleşinin yanı sıra birkaç söz daha etmek istedim.

Ülkemizin son derece önemli günlerden geçtiği bir dönemde yayımlanan bir kitabın yeni baskılar yapması yazarı açısından elbette sevindirici. Ancak asıl önemli olan, kitapta ifade bulan yaklaşımın ve mücadele çizgisinin de bir karşılık bulmasıdır. Yaşamak İçin Sosyalizm yayımlandığından bu yana Türkiye'nin dört bir yanında söyleşiler, imza günleri, sohbet etkinlikleri gerçekleştirdik. Bu süreç boyunca, sosyalizm mücadelesinin bu topraklardaki derin köklerinin küçüm-senmemesi gerektiğini bir kez daha gördüm. Ne zaman ki sosyalizm düşüncesi halkımızın gerçek ve acil sorunlarına bir çözüm olarak sunulabiliyor, işte o zaman hem okurlar olarak hem de yurttaşlar olarak sosyalizm mücadelesine ilgi gösterenlerin arttığını görebiliyoruz. Bunu bir ders ve örnek olarak hanemize yazdığımızı belirteyim.

İçinden geçtiğimiz bu günlerde de tablonun hemen hemen benzer olduğunu söyleyebiliriz. Türkiye, kaderinin belirleneceği çok önemli bir viraja girmek üzere ve bu dönemde sosyalistlere, devrimcilere çok özel misyonların düştüğü açık. Dolayısıyla, en azından yazarı olarak benim için, Yaşamak İçin Sosyalizm'in güncelliği de devam ediyor. Elbette, Saray Rejimi'nin karanlığına ve kapitalist düzenin sömürücülüğüne karşı mücadelenin güncelliği de öyle. Tam da bu nedenle, sosyalizm düşüncesi, bugün hiç olmadığı kadar acil ve yaşamsal hale gelmiş durumda. Bunu sürdürmekte, büyütmekte ve ilerletmekte her birimize hangi görev düşüyorsa tereddütsüz biçimde üstleneceğiz.

Türkiye'nin içinden geçtiği yaşamsal günler, dedim. Sık sık tekrarlandığı için etkisinden kaybetmiş gibi görünen bu sözler, aslında hiç de göz ardı edilemeyecek ölçüde önemli. Her geçen gün daha ağır bir yoksulluğa, daha ağır bir hukuksuzluğa, daha ağır bir şiddete maruz

kalan Türkiye emekçileri için kurtuluşun nefes kadar vazgeçilmez olduğu da açık. Türkiye'yi 20 yıldır yöneten AKP iktidarı ve Saray Rejimi, esasında emekçilere açılmış bu savaşın komuta kademesinden başka bir şey değil. Dolayısıyla, emekçilerin kurtuluşunun ilk şartının Saray Rejimi'ni devirmek, onun yarattığı tahribatı gidermek, halka karşı işledikleri suçların hepsinin hesabını sormak olduğunu söylemeye, ısrarla, inatla söylemeye devam edeceğiz.

Öte yandan, aynı Saray Rejimi'nin giderek zayıfladığını, gücünü ve etkisini kaybettiğini, hatta önümüzdeki süreçte iktidardan inmesine neden olacak bir yenilgi almasının ilk kez bu denli yüksek bir olasılık haline geldiğini de görüyoruz. Bu bir paradoks olarak görülebilir; Saray Rejimi'nin hem giderek artan bir şiddetle saldırdığını hem de gücünü kaybetmeye ve bir yenilgiye doğru gitmeye başladığını söylemek çelişkili bulunabilir. Oysa, siyasette tam olarak böyle değil; bugün Saray Rejimi iktidarının en şaşalı günlerini yaşadığı için değil, tam da iktidarın ellerinden kayıp gideceğini hissettiği için pervasız biçimde saldırıyor.

Kuşkusuz, bu saldırı sadece can çekişen bir bedenin çırpınışı değildir. Pekala, AKP iktidarı bu saldırılardan sonuç alabilir ve iktidardaki yoluna devam edebilir. İşte tam da bu yüzden, bu saldırıların sonuç almasını engellemek, Saray Rejimi'nin her adımına aynı kararlılık ve güçle karşı koymak, kazanmak istediklerini teslim etmemek ve gasp ettiklerini geri almak için durmak bilmez bir mücadele içerisinde olmak gerekiyor. Rahavet, bu dönemde içine düşülebilecek en büyük yanlış olur.

Yanlış demişken, biraz da en geniş haliyle muhalefetin yanlışlarına değinelim.

Öyle ya, Saray Rejimi böylesi kaygan bir zeminde ve ciddi riskler altındayken nasıl oluyor da muhalefet bir türlü başarılı olamıyor? Düzen muhalefeti açısından baktığımızda, bu başarısızlığın çok temel bir nedeni olduğunu söyleyebiliriz: Solun yokluğu! Şimdilerde önümüzdeki seçime hazırlanmak amacıyla bir araya gelen düzen içi muhalefet güçleri, birbirlerinden ayırdıkları birçok noktanın yanında, tek bir noktada uzlaşıyorlar. O da Türkiye'nin AKP'ye karşı mücadelesinde

sola yer vermemek, soldan uzak durmak, kısacası solsuz bir kurtuluş perspektifiyle başarılı olmaya çalışmak. Hiç uzatmadan söyleyelim: Bu strateji başarısız olmaya mahkumdur! Türkiye solsuz kurtulamayacağı gibi, Türkiye'yi bu hale getiren şey de uzun yıllardır solsuz bırakılmış olmasıdır.

AKP iktidarı, Saray Rejimi, Türkiye kapitalizminin yüz yıldır kararlılıkla uyguladığı solsuzlaştırma politikalarının doğal sonucudur ve şimdi bu sonuçla mücadele etmek isteyenlerin aynı solsuzlaşmayı kural kabul etmesi düzenin sınıf karakterini apaçık ortaya koyan bir göstergedir.

Elbette, düzen güçleri öyle istiyor diye biz de yerimizde oturacak, ülkemizi solsuzluğa mahkum bırakacak değiliz. Türkiye'de geniş emekçi kitlelerle buluşan ve ülke siyasetinin ana güçlerinden biri olan bir sol hareketin yaratılması için son derece özverili bir çalışma içindeyiz. Sosyalist hareket içinde fikir ortaklığı kuramadığımız, Saray Rejimi ile mücadele konusunda uzlaşamadığımız farklı grupların olması da normal; herkesin en iyi bildiği ve inandığı yoldan yürümesi faydalı da. Ancak, sosyalistlerin düzenle, rejimle, iktidarı elinde tutan çeteyle mücadele etmektense birbiriyle rekabet etmesi, birbirinin ayağına çelme takması, birbirine engel olması tarifsiz zararlar veren bir aymazlık halini almış durumda. En azından Türkiye İşçi Partisi adına rahatlıkla söyleyebilirim ki, sol içi tartışmalara da sosyalistler arasındaki rekabete de en ufak bir zaman ayırmıyoruz, ayırmayacağız. Sonuçta, kimin haklı olduğunu tarih gösterecek ve biz de tarihi değiştirmeyi önümüze bir görev olarak koymuş durumdayız.

Şimdi, tarihsel bir fırsatla karşı karşıyayız.

Türkiye İşçi Partisi'nin yıllar sonra yeniden Meclis'te yer alması, sosyalizm düşüncesinin ve Saray Rejimi karşısında radikal bir halkçı damarın geniş emekçi kitlelere ulaşması bakımından çok etkili oldu. Bu durumun oluşmasında, biraz şans biraz da emek rol oynadı, ama belki de esas mesele Türkiye işçi sınıfının kendisini temsil eden, kendi sorunlarına çözüm üretmeye çalışan, kendisiyle doğrudan temas kurran sosyalistleri bağrına basmasıdır. Meclis'i bir propaganda kürsüsü,

Meclis olanaklarını ise bir kitleselleşme kanalı olarak gördüğümüzü defalarca belirtmiştik; dolayısıyla geldiğimiz noktada planladığımız hedeflere yaklaştığımızı da görüyoruz.

Ama, şimdi tarihsel bir fırsatla karşı karşıyayız.

Türkiye’de sosyalist bir partinin kitleselleşmesi hem sokakta hem Meclis’te hem direnişlerde, hem kürsüde hem alanlarda, hem işyerlerinde hem okullarda aynı mücadeleyi büyütmesi, giderek ülkede emekçilerin çıkarlarını ve haklarını savunan ve göz ardı edilemeyecek güce ulaşmış bir siyasal aktöre dönüşmesi fırsatından söz ediyoruz.

Bu fırsatı gerçekçi kılan üç unsurdan söz edilebilir. Birincisi, Türkiye emekçilerinin giderek belirginleşen direniş eğilimi. Bu önsözün yazıldığı gün, Türkiye’nin farklı şehirlerinde onlarca işçi direnişi aynı anda gerçekleşiyor. Parçalı, dağınık, yönsüz de olsa ülkede işçilerin direniş eğilimine girmesi, hakkını savunmak için eyleme geçmeyi tercih etmesi büyük önem taşıyor. Sözünü ettiğimiz direniş eğilimi güçlendirilmeli ve kendi siyasal temsilcisine kavuşturulmalıdır; bu tarihsel bir görevdir.

İkincisi, Türkiye’nin genç nüfusunun sergilediği dinamizm. Zaten genç bir ülke olan Türkiye’de 18-24 yaş arasında kalan nüfus kesimi bir yandan özgürlüklerinin ve haklarının ayaklar altında ezildiği, bir yandan da eğitim hayatından koparılacak ucuz işgücü halinde piyasanın dışlılarına teslim edildiği bir yıkıcı süreçten geçiyor. Bu dinamizmin iktidar tarafından söğürülmediği açık; ancak düzen muhalefetine de aynı gençliğe umut ve heyecan kazandıracak, gerçekçi ve tercih edilebilir bir perspektif sunmakta başarısız olduğu ortada. Haliyle, sosyalistler açısından gençlik dinamizminin temsilciliğini üstlenmek büyük bir sıçramanın anahtarı haline gelmiş durumda. Üçüncüsü ise, Türkiye’de yürürlükte olan seçim sisteminin henüz gelişmekte olan partilere tanıdığı avantajlar. Seçim tartışmaları sosyalist harekette hep bir karın ağrısı yaratsa da seçim sistemindeki ittifak modelinin anti-demokratik seçim barajını aşmayı ve sosyalistlerin Meclis’te temsilini mümkün hale getiren özellikleri ciddi biçimde değerlendirilmelidir. Türkiye’nin AKP’den kurtulacağı ve yeniden kurulacağı bir sürece girdiğimizi var-

sayarsak, sokaklarda, fabrikalarda, mahallelerde, kampüslerde olduğu gibi Meclis'te de işçi sınıfının çıkarlarını savunmak, halkın haklarının gasp edilmesine engel olmak için güç oluşturma'nın gerekliliği inkar edilemez.

Başka yerlerde ayrıntılı olarak, burada ise özetle anlattığımız bu fırsatın değerlendirilmesi Türkiye sosyalist hareketinin son 50 yıldır sıkışmış olduğu etkisizliği aşmanın bir yolu olarak gündemimizdedir.

Türkiye, solun, sosyalistlerin, emekçilerin siyasette etkin olamadığı 50 yılın faturasını çok acı bir biçimde ödedi. Şimdi, bu acıyı dindirmek, bu kör gidişi durdurmak, Türkiye'yi solsuz bırakacak yeni projelere çomak sokmak ve bir türlü bu topraklardan sökülüp atamadıkları devrimci damarı iyice kökleştirip yeşertmek için fırsat önümüzde.

Bu fırsatın değerlendirilmesi Cumhuriyet'in ikinci yüzyılına güçlü bir sol parti ile girilmesi, Türkiye'nin geride kalan 100 yılda yaşadığı ve özellikle son 20 yılda ağır biçimde hissedilen sorunların çözümü için mutlak bir ihtiyaçtır. TİP, açısından önümüzdeki mücadele dönemi sadece bir seçim süreci değil önümüzdeki yüzyıl için ortaya koyduğumuz bir iddianın sınanmasıdır. Tüm ilerici güçlerin, tüm yurttaşlarımızın bu yaklaşımla değerlendirmesi, belki ağırlıklı olarak TİP'de somutlanan bu olanağın değerlendirilmesi için sorumluluk alması gerektiğini düşünüyorum.

Bitirmeden bir noktayı daha vurgulamalıyım.

Türkiye İşçi Partisi olarak her zaman birlikteliğe önem verdik. Hem parti içinde hem de parti ile emekçiler arasındaki ilişkide ortaklığa, beraberliğe, bir aradalığa yaslandık. Hiçbir yerde "biz yapacağız" demedik, tam aksine her zaman "birlikte yapacağız" dedik. Bu sadece daha şık durduğu için tercih ettiğimiz bir yönelim değil. Solcu olmanın özü de budur: Sol, halkın özne haline gelmesiyle başlar. Solcuğun sınırı halkın özne olarak etkinliğine açık olup olmaktan çizilidir. Bu nedenle, Türkiye İşçi Partisi tüm çalışmalarında halkın özne olması mümkün kılmaya, halkın özneleştiği alanlarda rol çalmamaya, halkı sürekli özne olmaya çağırmaya gayret gösterdi. Bundan sonra da böyle olacak.

Bu birliktelik vurgusu, elbette, bu kitap için de geçerlidir. Her ne kadar benim imzamı taşısa da Yaşamak İçin Sosyalizm bir kolektif çabanın ürünüdür. Hem düşünsel hem de pratik yaratıcılıklarıyla bu kitabın içeriğinin ortaya çıkmasına katkı koyan ve bitmek bilmez bir enerjiyle kitabın Türkiye'nin her köşesindeki on binlerce emekçiyle buluşmasını sağlayan tüm yoldaşlarıma bir kez daha teşekkür ediyorum. Aynı zamanda ilk baskıdan bu yana kitabı okuyan, okutan, paylaşan, yorum ve görüşlerini ileten herkese yürekten teşekkür ediyorum.

Yaşamak İçin Sosyalizm'e gösterilen ilgiyi ülkemizde sosyalizm düşüncesinin ne kadar büyük bir fırsatla karşı karşıya olduğunu bir göstergesi olarak değerlendiriyorum. Şimdi görevimiz, bu fırsatı gerçek kılmak, hayata geçirmek.

Elbette, hep beraber...

14 Temmuz 2022 / İstanbul

ÖNSÖZ

Merhaba,

Önsöz kitapla okurun buluşma noktası. Kitabın içinde ele alınan konuları anlatmaya başlayan ve birkaç sayfa sonra uzun uzun tartışılacak olan başlıklara dair değerlendirmeler içeren önsözleri bir okur olarak sevmediğimden, yazar olarak da uzak duracağım.

Önsöz okumayı ise seviyorum. Kitabın yazılış öyküsünü anlatan, amacına ulaşmış bir yazarın son nokta niyetine, nasıl bir süreç sonunda oraya geldiğini anlatan önsözleri...

Elinizdeki çalışma akademik bir eser verme kaygısıyla yazılmadı, arka planda teorik bir duruşu olmakla birlikte teorik bir kitap olma iddiası da taşımıyor.

Ancak önemli bir iddiası var: Özellikle işçileri ve gençleri düşünerek, onlara seslenme amacıyla yazdığımı açıkça söylemek istiyorum. Bu iki kesim için en çok duyduğum sözler arasında “okumazlar” ve “okumuyorlar” bayağı üst sıralarda yer alıyor. Hiç kimse, onların okumak isteyeceği şeyler yazmadığını düşünmüyor mesela...

Oysa, Türkiye’de gerçek bir kurtuluş yolu açacaksak, köklü bir değişime imza atacaksak, en çok işçiler ve gençler sorumluluk almalı. Mevcut siyasal düzen, kimi kuvvetleri siyasetin dışına itiyor. Bu tablo kökten değişmeli. Bu kuvvetler örgütlenmeli ve siyasal mücadele alanının merkezindeki yerlerini almalılar. Mücadelenin içinde uzun soluklu olarak yer almanın, orada üretici-yaratıcı bir kimlikle devam edebilmenin en önemli yollarından birisi ise hâlâ okumak.

Buna eklenecek bir şey daha var: Siyaset, inandığınız, doğru bulduğunuz fikirler etrafında sürdürülen bir mücadeledir.

Sosyalizm güçlü bir fikir ancak bu fikrin maddi bir güce dönüşmesi için geniş kitleler tarafından benimsenmesi gerekiyor. Bunun daha ziyade pratik siyasal mücadelenin sonucu olacağını elbette biliyorum. Ancak o mücadeleye ilk adımı atabilmek ve o mücadeleyle birlikte olgunlaşmak için belli bir fikre sahip olmak gerekir. Bunun en bilinen yolu da okumak ve okuduğunu tartışmak.

Özetle, özellikle işçilerin ve gençlerin okuması, tartışması amacıyla yazdım. Onlar okur ve birlikte tartışırsak sosyalizm fikri yaygınlaşır, derinleşir ve güçlenir...

Bunu yapmaya çalıştım.

Şimdi yapılması bir tesadüf değil... Elinizde tuttuğunuz çalışmanın bir fikirden kitaba dönüşmesine kadar geçen tüm süre sadece 1 aydı. İki temel nedenle, bir dizi eksiklik barındırması pahasına, hemen yazılması gerekiyordu.

İlki pandemi. Tüm dünyayı etkisi altına alan salgın hastalık ile birlikte aslında kapitalizmin ne kadar rezil bir düzen olduğu bir kez daha açığa çıkmış oldu. Buradan yola çıkarak kapitalizmle güncel ancak köklü bir hesaplaşmanın önemli bir ihtiyaç olduğunu düşünüyorum. Kitabın adı da buradan geliyor; pandemi ilanını izleyen ilk günlerdeki bir tartışma sırasında TBMM kürsüsünden yaptığım bir konuşmanın sonunda şöyle söylemiştim:

"Bir ezber var, herkes onu tekrarlayıp duruyor: Neymiş? Virüs, zengin-fakir, patron-işçi ayırmıyormuş. Doğru... Virüs ayırmıyor ama iktidar ayırıyor. Zenginler her türlü imkâna rahatça ulaşıyor, yoksul halk ise virüsün önüne yem gibi atıldı. Yaşadığımız salgın net olarak gösterdi: Sermaye düzeni sağlığını, yaşam hakkımızı hiçe sayıyor. Bize toplumcu, halkçı bir düzen lazım. Temel hizmetlerin ve hakların alınıp satılmadığı, sömürünün olmadığı bir düzen gerek. Yıllardır katıldığım toplantılarda konuşmamı 'Yaşasın sosyalizm' diye bitiririm. Şimdi korona gösteriyor ki bize gereken: 'Yaşamak için sosyalizm!'"

Kitap boyunca bunu açmaya, sosyalistlerin güncel sorunlara getirdiği çözümleri sade ve özlü bir biçimde ifade etmeye çalıştım.

İkincisi, Türkiye önemli bir eşikte ve hem Türkiye'nin hem özel olarak işçilerin, emekçilerin geleceği, bu süreçte sosyalistlerin gerçek bir kuvvet haline gelmesine bağlı. Buna ilişkin önemli bir arayış olduğunu, büyük bir potansiyelimizin oluştuğunu görüyoruz. Ancak kitle iletişim araçları üzerindeki iktidar baskısı nedeniyle, sesimizin ulaşması mümkün olmuyor. Onca koşturma içinde, deyim yerindeyse dar alanlarda kısa paslaşırken, mecliste 5 dakikalık bir söz hakkı için kimi zaman 15 gün kavgaya verirken hep şunu düşünüyordum: Keşke olanaklarımız olsa, şöyle sıcak ortamlarda, karşılıklı otursak, kalabalık topluluklar olarak süre sınırı olmadan rahat rahat konuşsak, tartışsak...

Koşullar malum, üstelik pandemi var. Bir araya gelerek sıcak bir sobanın başında uzun sohbetlere dalmamız pek mümkün değil. Belki bu ihtiyacı kitapla karşılayabiliriz diye düşündük.

Yazarken de, gençleri, evlenip barklanmış yaşlılarımı, sendikalı olmaya çalışan işçi arkadaşları, hak mücadelesindeki LGBTİ+'ları, kadınları, iklim hareketini, yeni ve benden önceki kuşakları, bu koşullarda yaşayamadığını hisseden, geçinemeyen, geleceği net göremeyen herkesi karşında oturur ve konuşur düşündüm. Kendime söz sırası geldiği anlarda söyleyeceklerimi ise kaleme aldım.

Meclis oturumları, adliyeler, grev çadırları, eylemlilik derken pek de yazı masasının başına oturulacak zamanlar değildi ama en çok da bu yüzden yazdım.

Okumak lazım, yazmak lazım... Söz uçuyor yazı kalıyor.

Bu dönemi, bu dönemdeki görüşlerimizi geleceğe aktarabilmek lazımdır.

Bu çalışma tartışmalara vesile olursa amacına ulaşmış olur.

Bir oturumda söylemiştim: Ülke tarihinden komünistleri çıkarırsanız geriye ne sanat kalır ne edebiyat, ne sinema kalır ne müzik ne de bale.

Bizim bir kültürümüz var, okumaya, yazmaya, üretmeye dayalı.

Bunca hengamede bu geleneği de koruyabilmek istedim.

Umarım okurken sıranın size geldiğini hisseders, sözü alırsınız.

Siz de kendi düşüncelerinizle baş başa zaman geçirme şansı bulursunuz.

Dünya, teknoloji, siyasi dengeler her şey değişiyor ama tek bir şey değişmiyor:

Yaşamak için Sosyalizm ihtiyacı.

Bunu da ancak hep birlikte; düşünerek, konuşarak, tartışarak, yazarak, eğlenerek, dövüşerek gerçekleştirebileceğiz.

Umuyorum ve diliyorum, okuyacağınız satırların, bu birliğin oluşumuna küçük de olsa bir katkısı olur.

“Yaşamak için Sosyalizm” adına söylenen her söz yoldaşlarımla birlikte üretilmiştir. Ben elimden geldiğince bunun söyleyeni, temsilcisi oldum, şimdi bir de yazıyla ifade etmeye çalıştım. Kelimelerden, cümlelerden bir kitap ortaya çıkmasını sağlayan, başta künyedekiler olmak üzere tüm İleri Kitap çalışanlarına ve tüm yoldaşlarıma teşekkür ediyorum.

13 Şubat 2021 / İstanbul

*Bariş içinde kardeşçe yaşayacakları, eşitlik ve
özgürlüğün hüküm sürdüğü ülkeyi
borçlu olduğumuz tüm çocuklarımıza;
Ada'ya, Kıvılcım'a, Ali Aslan'a, Ulaş'a...*

1. BÖLÜM

YAŞADIĞIMIZ ÇAĞ

*Emperyalizmin geldiği aşama,
dönemin insanı,
sosyalizmin güncelliği
ve yaşam üzerine...*

Dünyayı anlamayı kolaylaştırmanın bir yolu, üretim ilişkilerinin gelişimine ya da bilimsel-teknolojik ilerlemelere göre insanlık tarihini bölümlere ayırmak. Bu bölümlerin her birine de “çağ” adını veriyoruz. Dünyanın ve insanlığın yönünü önce tarif ve sonrasında da tayin edebilmek için nasıl bir çağda olduğumuzu, onun niteliklerini doğru tespit edebilmemiz gerekiyor. Başka bir ifadeyle söylersek, değiştirebilmek için değiştirmek istediğimiz şeyi doğru kavramalıyız.

Belki de bu yüzden, “çağ” kavramı siyasette, akademide ve gündelik yaşamda fazlasıyla istismar ediliyor. Her şey hızlanınca sık sık çağ açıp çağ kapatma alışkanlığı oluştu. Nasıl ki önemli bir gelişme olduğunda hemen “devrim niteliğinde” diye adlandırılıyorsa, çağ meselesinde de durum bu. Bir başlangıç olarak şunu öneriyorum: Kavramları bu kadar ucuz kullanmayalım ama nasıl bir çağda yaşadığımızı da doğru adlandıralım.

Üretim ilişkileri bakımından ele alacak olursak, yaşadığımız çağ kapitalizmin emperyalizm aşamasıdır. Bunu tamamlayan şekilde, siyasi mücadeleler açısından da sosyalist devrimler çağındayız.

Emperyalizm ve sosyalist devrimler çağı...

Olduğumuz yer (*evet, hâlâ*) burasıdır.

Nerede olduğumuzu bilmek, nereye ve nasıl ilerleyeceğimizi anlamak için önemli olduğundan, bu söylediklerimi biraz açarak ilerleyeceğim. İçinde yaşadığımız bu dönemde çok hızlı ve önemli dönüşümler yaşandığı elbette inkâr edilemez bir gerçek. Ancak, yüzyılları kapsayan dönemleri kısa sürelerle sıkıştırmaya çalışmak, on yılda bir yeni çağ açmak ve kapatmak doğru da değil, mümkün de. En önemlisi, değerlendirmeniz yanlışlarla başladığında doğruya ulaşmanın imkânsız olmasıdır. Bu nedenle, özellikle başlarken kuyumcu titizliğiyle ilerlememiz gerekiyor.

1990’larla birlikte sosyalizmin geri çekilmesi sonrasında “yeni dünya düzeni” diye bir kavram ortaya atılmıştı. Şimdi hatırlayan var mı o kavramı? Ya da “küreselleşme” kavramını gereksiz yere yıllar boyu ve uzun uzadıya tartışıp durduk. Peki, bugün açıklayıcılığı olan bir kavram mı, dersenez, dönemselleştirme amacıyla kullanımına artık neredeyse hiç rastlamadığımız kesin.

İntikamcı Kapitalizm

Bugün, örneğin iletişim teknolojilerindeki yeniliklerin, üç boyutlu yazıcıların ya da kripto paraların, üretim ve tüketim ilişkileri ile parasal ilişkiler bakımından bize yeni bir şeyler anlattığını elbette kabul ediyorum. Ancak toplumsal alana ilişkin tartışmalarda, baş döndürücü yenilikler arasında neyin değişip neyin değişmediğini doğru tarif etmeliyiz.

Benim iddiam basitçe şu: Emperyalist-kapitalist sistemin özü, temeli, varlık sebebi değişmemiş, aynı şekilde devam etmektedir. Hatta yaşadığımız yenilikleri, ilerlemeleri, Marksizmin bir kez daha haklı çıkmasının kanıtı olarak görüyorum. Tarih ve insanlık ilerliyor. Bu ilerleme durdurulamıyor. Fakat kapitalizm ne yapıyor? Bu ilerlemeyi kontrol altına alabilmeye, maddi kazanca dönüştürebilmeye odaklanıyor. Bizim itirazımız da esas olarak bu noktada başlıyor. Toplumsal, ekonomik, kültürel yaşamdaki ilerleme ve yenilikler aslında sosyalist bir düzende insanlığın bütünü için kullanılabilir. Örneğin, bundan yüz yıl önce merkezi planlamanın nasıl olacağı tartışılırken şimdi bilgisayar teknolojisi alanındaki gelişmeler sayesinde bu işlerin çok daha rahat ve hızlı yapılabileceği bir dönemdeyiz. Ulaşım, iletişimde yaşadığımız gelişmeler, insanlığın bir bütün olarak komünizme, sınıfsız ve sömürsüz bir topluma ilerleyişinde avantaj haline gelebilir. Oysa şu anda, tüm bu gelişmeler, esas olarak patronların çıkarına olacak şekilde, daha fazla kâr için değerlendiriliyor ve biz, yani milyarlarca emekçi de ancak kullanmamıza uygun gördükleri kadarından faydalanmaya çalışıyoruz. İnsanlığın ortak bilgi birikiminin ürünü olan ve emekçiler tarafından yaratılan bu yeniliklerden, onları üretenler, yani gerçek sahipleri yararlanamıyor.

Bugünden baktığımızda Orta Çağ karanlığından çıkış evresinin de benzer bir çelişkiye sahne olduğunu görebiliyoruz. Özellikle Batı'da bilimin yol göstericiliği ve Aydınlanma düşüncesi kilisenin taassubuna karşı yeni bir evre açtı. Sermaye sınıfı ise o rüzgârı arkasına alarak kendi iktidarlarını inşa etmeye başladı. Şimdi de benzer bir dönemdeyiz. Kişiler, çehreler, tarihler değişmiştir ama mücadelenin konusu ve tarafları neredeyse aynı kalmıştır. Tek cidd fark, yaşadığımız dönemin bilimsel ve teknolojik ilerlemelerinin insanlığı sosyalizme çok daha yakın hale getirmesidir. Son olarak şunu ekleyebilirim; kimi yazarların, araştırmacıların “Yeni Orta Çağ” benzetmelerini umutsuz, karamsar buluyorum. İlle geçmişe atıfla, “yeni” sıfatını da içeren bir kavram üretme ihtiyacı varsa, “Yeni Aydınlanma Çağı”nın arifesindeyiz, demeyi tercih ederim.

Çağımızı ifade ettik ama bir de alt evre tanımlamamız gerekiyor.

Düzenin sahipleri açısından içinde bulunduğumuz evre bir “intikam” evresidir. Kapitalistler ve düzenin sahipleri, Sovyetler Birliği'nin ve sosyalist iktidarların var olduğu 70 yıllık dönemde yapamadıkları'nın intikamını almaya çalışıyor.

Büyük bir şiddetle saldırıyorlar....

Ve bu intikam yalnız sosyalizmi, onun değerlerini değil, bütün insanlığı hedef alıyor.

Bundan 50-60 yıl önce, tüm sağlık hizmetlerinin alınıp satılan birer metaya dönüştürülmesi akla gelebilecek bir şey değildi. Paralı eğitim, paralı sağlık ayıplanırdı. Kimsenin, kamusal işletmelerin, onlar eliyle verilen hizmetlerin satılmasını savunması mümkün değildi. SSCB'nin çözülmesi sonrasında özelleştirme adı altında kamusal olana karşı başlatılan büyük saldırı, yoğunlaşarak devam ediyor.

Evet, yeni bir evredeyiz ve bunun adı “intikam” evresidir. Bugünkü saldırının güdüsü ve şiddeti ancak böyle tanımlanabilir.

Hani Sosyalizme Geçiyorduk?

Bir yandan intikam evresinden bahsederken bir yandan da kapitalizmden sosyalizme geçiş çağında, sosyalist devrimler çağında olduğumuzu iddia ediyorum. Peki, bu durum bir çelişki oluşturmuyor mu?

Aksine, birbirlerini tamamlıyorlar.

19. yüzyılın ortalarından itibaren kapitalizmden sosyalizme doğru bir ilerleyişin başladığına tanık olduk. 20. yüzyıl başı, 1917 itibarıyla da bu yeni çağ, deyim yerindeyse, artık resmileşti. Bugün, işte bu yeni çağın içinde bir kavga sürüyor. Zaman zaman geri düşüyor, zaman zaman öne çıkıyoruz, ne de olsa bu kesintisiz bir mücadele...

Kabul edelim, 1990'ların başında dünya çapında ağır bir yenilgi yaşadık. SSCB ve diğer sosyalist ülkelerde yaşanan yenilgi tüm dünyada işçi sınıfına dönük saldırılar için yeni bir zemin anlamına geldi. Saldırıları her geçen gün daha da şiddetlendi. Ama sadece bunlar değil. Hatırlayalım, 2000'lerin ortalarında Latin Amerika'da bu dalga tersine döndü. Küba'nın ve Bolivarcıların etkisiyle Venezuelada, Bolivya'da, Ekvador'da sol iktidara geldi ve bir "21. Yüzyıl Sosyalizmi" tartışması başladı. Bu tür hızlı genellemeler ve adlandırmalar o gün için de yanlış ve gereksizdi. Asıl önemli olan emperyalist-kapitalist sistemin saldırılarına insanlığın cevap vermeye başlamasıydı.

İnsanlık tarihi açısından düşündüğümüzde, 70 yıllık veya on yıllık süreçler aslında kısa birer zaman aralığına işaret ediyor. Bu kısa dönemlerden çıkarılacak sonuçlarda da her zaman ihtiyatlı olmak gerekir.

Bakmamız gereken esas nokta ana doğrultunun ne olduğu, nehrin yatağının nereye götürdüğü...

İşte orası, sosyalizme doğru gidiştir.

Kapitalistler bunu engellemek için, sosyalizm sayesinde elde edilen büyük kazanımların bir daha akıllara dahi gelmeyeceği bir toplumsal düzeni en vahşi, en saldırgan biçimde yaratmaya çalışıyorlar. Örneğin, kamuculuk fikrini akıllarımızdan kazımaya çalışıyorlar. Toplumsal ilerlemenin önlenmesi için siyasal alanda "dinciliği" öne çıkarıyorlar.

Özellikle vurgulamak isterim ki bu sorun yalnız Türkiye'nin ya da "Müslüman coğrafyalar"ın sorunu değil; Avrupa'da, ABD'de, Latin Amerika'da, Rusya'da, dünyanın dört bir yanında egemenler dinin siyaset tarafından kullanılmasının örneklerini yaratıyorlar; bu anlamda dincilik tüm yeryüzünde büyük bir hızla yayılıyor.

Verdiğim örnekler, sosyalizm ile emperyalist-kapitalist düzen arasındaki mücadelenin halen çok şiddetli bir biçimde devam ettiğini anlatıyor.

Madem bu intikam evresini tanımladık, iki parantez açarak devam edelim.

Dikkat edilirse, "vahşi kapitalizm" kavramını özellikle kullanmamayı tercih ediyorum. O, kapitalizmin özgün bir dönemi idi. Patron sınıfının yine sınırsız sömürüyü zorladığı ama kendi içerisinde kimi kurallara sahip ve özellikle de üretimin ön planda olduğu bir dönemdi. Kapitalizm vahşileşse de üretim temelli idi. Kuşkusuz, mali sermaye mevcuttu ama kapitalist sınıf piramidi içerisinde imalat ve üretim tepedeydi. Bugün ise bir asalak patronlar sürüsünden söz ediyoruz. Patronların işçileri çok uzun çalışma saatlerine zorladığı bir dönem olarak 19. yüzyılda ve 20. yüzyılın başlarında yaşananlara işaret ederek "vahşi kapitalizm" kavramını kullanmak, korkarım ki şu anda hüküm süren düzeni masum gösterir.

Bir diğer parantez ise kapitalist düzenden daha "normal", daha "demokratik", daha "özgürlükçü" olanı, örneğin "refah devleti" uygulamalarını beklemeye ilişkin olsun.

Kapitalizmin hedefi, örneğin, temsili demokrasinin gelişmesi, hal-kin bir bütün olarak refah içinde yaşaması değildir. Kapitalistler ve genel olarak bu düzen için amaç daha fazla kârdır. Eğer dönemsel olarak, düzenin sürdürülebilirliği açısından, kısmi demokratik uygulamalar, refah devleti politikaları gerekirse, onlar uygulanır. Ancak buradaki esas, düzenin sürekliliğinin güvence altına alınmasıdır. Başka bir ifadeyle emekçiler, ezilenler düzen değişikliğine varacak bir arayışa veya doğrudan eyleme yöneliyorlarsa mecburen kimi geri adımlar atılır. Patron sınıfının çağımızda demokrasiyle, özgürlüklerle, hele hele eşitlik fikriyle en küçük bir yakınlığı yoktur.

1800'lerin başlarında, siyasi bir güç olarak burjuvazinin yeni geliştirdiği dönemlerde, kimi "özgürlükçü" iddiaların varlığından bahsedilebilir. Burjuvazinin devrimci bir dönem yaşadığı söylenebilir ama dikkat edilirse işçilerin bir sınıf olarak sahneye çıkmasıyla birlikte o evre de kapanmıştır. İşçi sınıfı bir siyasi tehdit haline gelir gelmez sermaye sınıfı, özünde mevcut olan gerici karaktere bürünmüştür. Gericileşme hayatın her alanına hâkim kılınmaya çalışılmıştır; bilimde, toplumsal yaşamda, kültürde, çalışmaya hayatının düzenlenmesinde...

Evet, insanlık dünya savaşlarını acı bir şekilde deneyimledi. Halen milyonlarca insanı etkileyen çatışmalar sürüyor. Fakat, işçi sınıfının siyasi iktidar talebiyle ortaya çıktığı andan itibaren emekle sermaye arasında yaşanan savaş, belki de insanlık tarihinin gördüğü en büyük savaştır. Milyarlarca insanın dahil olduğu, en küçük kazanımların bile büyük kitleleri ilgilendirdiği, sonuçları tarihin seyrini etkileyecek bu en büyük savaşın tam içindeyiz.

Öyleyse, kritik nokta şu: Sermaye sınıfı ve bu düzeni onun adına yönetenler, işçi sınıfı ve sosyalizm onları yerlerinden etmedikleri sürece, işçiler fabrikalarında, mahallelerinde, ülkelerinde ve dünya genelinde örgütlü olmadıkları sürece daha büyük bir acımasızlıkla saldıracak ve iligimizi kemiğimizi sömürmeye devam edecek.

Kapitalizme bir normal mi arıyoruz? İşte kapitalizmin normali budur.

Kapitalizmin normali köleliktir, fazlası değil. Kölelikten bir gram bile fazla olan her şey, işçi sınıfının örgütlü mücadeleleriyle kazanılmıştır. Biz ne kadar örgütlüysek, ne kadar mücadele edersek, sermaye sınıfı o ölçüde geri adım atmak zorunda kalır.

Birinci Dünya Savaşı'nın ardından Büyük Sosyalist Ekim Devrimi'nin yarattığı atmosfer, işte bunun örneğidir. Sermaye sınıfı adım adım geri çekilmek zorunda kalmıştır. Aynı şey, İkinci Dünya Savaşı sonrası için de geçerlidir. Bu savaşta yalnız sınırlı bir bölgeyi, bir halkı, örneğin Sovyetler Birliği'ni değil tüm dünyayı ateşe atan bir hamle yapıldı. Hitler'den mi bahsediyoruz? Onu, nevi şahsına münhasır, kendi kendine ortaya çıkmış bir isim, bir manyak olarak mı anacağız? Asla... Düzen ve sahiplerinin ihtiyaç duyduğu, yıllarca desteklediği ve bizzat onlar tarafından yaratılan işlevli bir araçtı Hitler. Sonuna kadar kul-

landılar ve halkların ortak mücadelesi sayesinde artık işe yaramaz hale gelince de yine geri adım atmak zorunda kaldılar.

Simgesel öneme sahip Doğu-Batı Berlin ikiliğini düşünelim. Duvarın bir tarafında emekçiler parasız eğitim, parasız sağlık hizmeti, insanca konutlar, ücretsiz ulaşım gibi birtakım kazanımlar elde etmişti. Çocukken okuduğum bir ülkeler ansiklopedisinden çok net hatırlıyorum; kişi başına düşen et ve süt tüketiminde Doğu Berlin açık ara önde giden bir kentti. Duvarın bir tarafında insanlar bu haklara sahip olmuşken, bunları kendi mücadeleleriyle kazanmışken; diğer tarafta yaşayanları, tedavi için, nitelikli eğitim için para ödemeleri gerektiğine, 8 değil de 12 saat çalışmaları gerektiğine ikna edemezsiniz. İşte bu örnek, tüm dünya için geçerli olan ikiliği anlatıyordu.

İktidardaki sosyalizmin yenilgiye uğradığı 1991 sonrası dönemde ise işçilerin hak gaspı yaşamadığı tek bir gün dahi yok. Dünyada savaşın olmadığı, insanların çatışmalarda hayatlarını kaybetmediği tek bir gün yok. Yalnız Türkiye’de değil, yerkürenin tamamında özelleştirme adı altında emekçilerin yarattığı kamusal değerleri patronlara peşkeş çeken politikalar, sınırsız bir biçimde devam ediyor. Dikkat edelim, doğa yağması ve çevre tahribatına yol açan uygulamalar, o beğenilmeyen iki kutbun ortadan kalkmasının ardından nasıl da arsızca devreye sokuldu. Demek ki hepsi birbiriyle ilintiliymiş ve demek ki kapitalizm koşullarında insanca yaşayabilmek için dahi sosyalizme ihtiyaç varmış.

Dolayısıyla, kabul edelim ve hiç unutmayalım ki, doğasında, özünde iyi olan bir kapitalizm yok.

Böyle bir evrede insanların düşünsel hayattan, kültürden, sanattan, bilimden koparılması da kaçınılmaz bir sonuç olarak karşımıza çıkıyor. Tüm bunların gelişebilmesi, görelî bir özgürlük ortamının varlığını gerektiriyor. Özgür bir düşünme ve tartışma ortamı var olmadığına kitleleri etkileyen bir gericileşmenin ortaya çıktığına tanık olduk, oluyoruz.

İşte, emperyalist-kapitalist çağ bu çürümenin de adıdır.

İntikam çürütüyor...

İntikam çürütüyor ama insan direniyor. Direndikçe insanlaşıyor.

Hız Devrinin İnsanı

Madem çağımızdan başladık, çağın insanından devam edelim. En zor olandan, en karmaşık olandan ama geçmiş, bugünü ve geleceği elinde tutandan...

Sosyalizm üzerine tartışmalarda en sık karşılaştığımız “tez”lerden biri insanın aslında bencil olduğu...

Öncelikle koşullardan, tarihin getirdiklerinden, çatışmalardan, gerilimlerden bağımsız bir “kötü-iyi insan” ayrımı yapmak doğru değil. İnsan sosyal bir canlı ve sosyal ilişkiler içinde hızla dönüşüyor. İyi olan, daha iyiye doğru geliştirilebilecek tarafları olduğu gibi, kötüye yönelecek tarafları da var elbette. Fakat insanın doğası gereği kötü ve/veya bencil olduğu fikri başlangıç noktamız olamaz. Hele ki hayatın, iletişim araçlarının, teknolojinin, bilimsel ilerlemelerin baş döndürücü bir hıza sahip olduğu bir dönemde insan denen canlının düşüncesinin, davranışlarının değişmeyeceğini sanmak büsbütün yanlış olur. İçinde bulunduğumuz evre, insanı dönüştürüyor.

Almanya’ya göçten bir örnek vermek istiyorum. Yakınlarda okuduğum bir makale şunu anlatıyordu: Almanya’ya Türkiye’den göçen ilk kuşak, zaman içerisinde Almancayı iyi öğrense dahi büyük bir yabancılık çekti. Ancak sonraki kuşaklar, orada doğup büyüdüğü için artık hem anadilleri gibi Almanca konuşmaya başladılar hem de daha önemlisi oranın “yerlileri” haline geldiler. Aynı şeyin “dijital dil” konusuna uyarlandığını biliyoruz. Örneğin 1980 ve civarında doğanlar, bilgisayar kullanmada oldukça başarılılar ama bunu sonradan öğrendiler. Bu bakımdan, birer “göçmen” sayılabilirler. Oysa bir de dijital yerliler var; yani bu dijital çağın içine doğanlar...

Benim üç yaşındaki oğlum, televizyonun dokunmatik ekran olduğunu düşünüp elini uzatıyor. Bundan 10 yıl önce dahi olmayan bu davranış, işte şimdi 3 yaşındaki çocuk için bir reflekse dönüşmüş durumda.

Bu dönemin insanının algıları daha kuvvetli, daha fazla şeyi aynı anda görüyor. Tabii tüm bunlar aynı zamanda düşünme sistematliğini de etkiliyor. Bu bizim kabul etmemiz ama bir yandan da sorgulamamız gereken bir olgu. Akışını değiştiremeyeceğimiz ama iyi ve kötü yanlarını irdelememiz gereken verili bir gerçeklikten söz ediyoruz.

Bu bir hız çağı. Çok hızlı yaşamak, hızlı karar vermek zorundasın ve ister istemez doğru olmayan noktalara da gidebilirsin. Süzme, düşünmek, elekten geçirmek, farklı kaynaklardan doğrulamak gibi süreçler bu çağın insanında bir lüks halini almış durumda. Ben lise de ödevlerimi yaparken ansiklopedi karıştırmak, bilgileri ayrıştırmak, farklı kaynaklara başvurmak zorundaydım. Şimdi bunlar zaman kaybı olarak görülüyor çünkü arama motoruna yazdığında karşına çıkan sonucu kopyalayıp yapıştırabiliyorsun.

Kopyalayıp yapıştırma yalnız elinin, parmaklarının bir motor hareketi olarak kalmıyor. Düşünsel süreçler de kopyalayıp yapıştırmaya doğru yol alıyor. Hız artıyor, seçenek artıyor ama baktığımız, beslediğimiz kaynaklar da aynı ölçüde genişliyor mu? Bakabileceğimiz alan genişlese de bütün o zenginlik ve kısmen karmaşa içinde gözümüz aynı noktaya, aynı kaynağa doğru seyirtiyor. Kim bilir, gözün evrimleşmesindeki gibi birçok uyaran karşısında zihnimiz daha dar bir alana odaklanarak çare buluyordur belki de.

Çıkarsama yapabileceğimiz bir başka sonuç, aşırı gerçekçilik olabilir. Siyasi mücadelede dahi sadece gerçekçilik testinin yetmediği anlar, kararlar vardır. Aynı zamanda duygularınızı katmanız gerekir. Duygusuz, verilere hapsolmuş bir siyaset olamaz. Siz kendi hedeflerinle verili durumu harmanlar, bir yeni gerçeklik yaratırsınız.

Bunun bir nedeni, her şeyin ölçülebilir olması. Ölçme birimlerinin ve ölçüm biçimlerinin nasıl belirlendiğinden bağımsız olarak, her şeyi sayılara dökebildiğiniz bir evren, evet, çok şey vaat ediyor ama bir yandan da o sayıların esiri oluyorsunuz. Oysaki o verilerin, rakamların etkisini katlayan öznel müdahaleler var. Ya da o veriler başka bir açıdan baktığımızda bambaşka bir hale bürünebilir. Nihayet, yepyeni bir gerçekliği, kendi ellerimizle de yaratabiliriz.

Bir başka neden ise yukarıda da değindiğim, zaman ve hız faktörleri. Her şeyin hızlı yaşandığı bir dünyada zaman baskısını yakıcı şekilde üzerinizde hissediyorsanız deneme yanılmalara ayıracak vaktiniz kalmaz. Oysa denemek ve yanılmak öğrenmenin temellerindendir. İnsanın yanlış yapma lüksü vardır ve olmalıdır. Yanlış yapar, sonuçlarını görür, sonra tekrar değerlendirir, toparlanır, doğrusunu arar, düzeltir ve böylece öğrenir. Ama bu hız evresinde bu süreçlere yer yok.

Küçük Anlatılar Yetmiyormuş...

Öte yandan, bardağın dolu ve ümitvâr tarafını da görmemiz lazım.

Dışarıdan bakıldığında kendinden ve pratik çıkarından başka hiçbir şeyi önemsemiyor görünen aynı insanların deprem gibi, pandemi gibi toplumsal felaketler karşısında nasıl da muazzam dayanışma örnekleri sergilediğine her seferinde şaşırarak tanık olmuyor muyuz?

Gencecik insanların birikimlerini, yeteneklerini çok etkin bir şekilde kullanabildiklerini, elindekini avucundakini paylaşmak için can attıklarını görmek hepimizi nasıl da derinden etkiledi, geleceğe ilişkin umutlarımızı perçinledi, değil mi?

Yalnızlığa mahkûm edilmiş, evine kilitlenmiş, evlerinden dışarı çıkmayan distopik bir dünyanın çocukları, tüm yaşadıklarına inat sosyal görev ve sorumluluklarının farkına varıyor. İnternette kurdukları ilişkiler sanallığa hapsolmuyor.

Bu bakımdan, bugün kurulan ilişkilerle geçmiştekiler arasında ciddi bir fark var. Biz “internet göçmenleri” sanal dünyayı küçümserdik ve belki de gerçekten internetin göçmenlerinin 20 yıl önce kurdukları ilişkiler çok daha sanaldı ama şimdi kesinlikle öyle değil. Gerçek hayatta dokunan arkadaşlıklar kuruyor, paylaşımlar yapıyor, bunları dayanışmayla taçlandırıyorlar.

Bu bakımdan, kapitalizm de istediğini yaratabilmiş durumda değil. Bu açıdan değerlendirince, sadece kendini düşünen egoist birey, bu devrin insanını anlatmıyor. Emperyalist-kapitalist düzenin son 20 yıldır beşeri anlamda en fazla yatırım yaptığı alan neydi? Büyük teorilerin, büyük anlatıların terk edilmesi ve daha pragmatist, parçaya bakan, en önce ve hep kazancını hesap eden insanın yaratılması...

Herkesin kendi küçük dünyasıyla ilgilendiği ama “büyük” olanla düzen sahiplerinin iştigal olduğu bir yaşam biçimi.

Ama arzu ettiklerine ulaşamadılar.

Bu eğilim daha önce “kaçış alanları yaratmak” olarak tanımlanmıştı. İnsanların kendilerine bu tür alanlar yarattıkları, bu sayede hem kendilerini “mutlu” hissettikleri hem de belirledikleri küçük hedeflere ulaşmanın hazzını yaşadıkları pratikler... Dikkat edilirse, bu alanların dahi yalıtık biçimde kalmadığı görülecek. Oralar da toplumsallaşıyor. Bir çevre mücadelesinde, küçük köyler yaratma girişimlerinde, kooperatif deneyimlerinde kendini gösteriyor toplumsallaşma yönelimi. Açıkçası, başlarda, bu tür örneklerin “kendini kurtarma derdini” yansıttığını düşünüyordum ama artık böyle bakmıyorum. Alternatif bir hayat kurma iddiasına saygı duymak gerekiyor. Dahası, bu tür girişimlerin hepsi bir şekilde birbirleriyle iletişim kuruyor. Farklı yerlerde başlatılan kooperatifleşme hamleleri ülke çapında örgütlenmeye yöneliyor. Bunun da çok basit bir ekonomik temeli var: Diyelim ki x ürününü üretiyorsun ya da üreticiden alıp paylaşıyorsun, dağıtıyorsun. Ama bu yetmiyor... Bir başkasıyla, onun da ötesiyle ilişki kurmaya çalışman gerekiyor. O işin sürekliliğinin sağlanması için böyle bir genişleme ihtiyacı hem ekonomik hem de toplumsal fayda açısından kendisini dayatıyor.

Dolayısıyla, tersinden şöyle bir iddiaya sahip olabiliriz:

Yaşadığımız pratikler gösterdi ki küçük anlatılar yetmiyormuş.

O küçük küçük parçaların birleştirilmesiyle büyük bir hikâyenin yazılması gerekiyormuş. Dahası, kapitalistler de tüm insanlığı kapsayacak bir büyük hikâye yazma yeteneklerini kaybetmiş halde. Belki de daha doğrusu, onların büyük hikayesi çöktü.

Onların büyük anlatıları çökünce hepimizinki de çökmüş sayılsın istediler ama olmuyor işte...

Bizim ütopyamız, hayallerimiz hâlâ uğruna mücadele edilecek kadar yakında duruyor.

Halk Doğruyu Buluyor, Gösteriyor

İnsani olandan devam edelim...

Bu dönemin, düşünce dünyamızı, zihnimizin işleme biçimlerini, hatta motor davranışlarımızı dahi dönüştürmekte olduğunu belirtmiştik. Bunlar elbette kendi kendine olmuyor. Bir yandan büyük bir bilgi kirliliğiyle, manipülasyonlarla karşı karşıyayız. Bir yandan da kişisel verilerimiz tekellerin elinde toplanıyor. İnsanlar, büyük bir “dış” müdahalenin, hatta saldırının hedefi konumunda.

Ama o insanlar, aynı zamanda, yan yana geldiklerinde doğruyu bulabildiklerini de defalarca kanıtladılar. Sınıfların ve sınırların ortadan kalktığı bir dünyanın emekçileri olarak biz komünistlerin bir iddiası da temsili demokrasinin giderek doğrudan demokrasiye dönüşmesi, halkın karar alma ve uygulama süreçlerine doğrudan katılımı değil mi? Milyonlar söz ve yetki sahibi olduğunda doğruya ilerleyeceğimize dair güven ve umudumuz var. Bugüne kadarki bütün deneyimlerimde bu güvenin haklı olduğunu gördüm. 2010’da kaybettiğimiz büyük Portekizli yazar Jose Saramago’nun *Görmek* adlı romanı, henüz sosyal medya çağı denen döneme girilmeden önce yazılmıştı. Burjuva demokrasisinin sınırlarını gösteren, “körlük” metaforuyla anlattığı faşizmin ardından yurttaşlığın önemini kavramış halkın kolektif hareketinin nasıl bir akla sahip olabileceğini sergileyen o muazzam roman bu bakımdan oldukça aydınlatıcı...

Bir an için Gezi Direnişi dönemini düşünelim. Hepimiz için her an nasıl bir karar almamız gerektiğine kafa yorduğumuz, hareketin ilerleyeceği yönü tartıştığımız, hesapladığımız bir dönemdi. Gördük ki çoğu zaman o kalabalıklar, kolektif bir tartışma ile bir anda ortak eğilimler geliştirebildi ve alınan kararların çoğunlukla doğru sonuç verdiğine tanık olduk. O dönem örgütlü sosyalistler, solcular olarak da kendimizle dalga geçtiğimizi hatırlıyorum. Geçmişten gelen, öğrenilmiş reflekslerimiz nedeniyle, alınan kararlara önce mesafeli yaklaşıyorduk ve sürecin sonunda genelde yanıldığımızı görüyorduk.

Yanlış bilgi mi var, manipölasyon mu var, sermayedarlar veya iktidar sahipleri çeşitli gerekçelerle kişisel verilerimizi mi topluyor... Evet, şu anda yanlış yönlendirme olanaklarına sahipler. Bazen doğrudan şirketleri eliyle, bazen trol ordularıyla bunu yapabiliyorlar. Saç ve göz rengimizi, hatta belki davranışlarımızı kaydediyorlar. Ancak tüm bunların, bu gelişim sürecinin bedelleri olduğunu kabul etmemiz gerekiyor.

Henüz savunma mekanizmalarımızı yeterince geliştiremediğimizi ben de tespit edebiliyorum. Ama tıpkı Gezi Direnişi döneminde olduğu gibi eğilim belirleme, karşılaşılan bir sorunla baş etme çabaları milyonlara mal olduğunda, engelleri daha kolay aşabileceğimizi de görüyorum. Eminim ki bu yeni iletişim dönemi de kitlesel ölçekte kendi hukukunu, sağduyusunu, davranış biçimlerini yaratacak, yaratıyor. İnsanlık tarihi boyunca geliştirilen her yeni silaha karşı bir savunma aygıtı da üretildi. Gelişim hep böyle oldu. Şimdi de o aşamadayız. İnternet ortamında veya sanal dünyada birtakım olumsuzluklar mı var, insanlığın ortak aklı zaman içinde bunu yeniyor. Ama özgür yazılımla, ama hakikate bağlı gazetecilerin çabalarıyla yeniyor, bir şekilde mutlaka yeniyor. Pandemideki gibi böyle salgınlar da olacak ama biz onları mutlaka yeneceğiz.

Dahası düzenin işleyişini bloke etmek açısından da olanakların arttığı bir dönemdeyiz. Doğru bir örgütlenmeyle, sistemin can damarları bu kez geçmiştekinden daha farklı yöntemler de kullanılarak tıkanabilir.

Sonuçta belirleyici olan kitlelerin yan yana gelişi, birlikteliği. Hatırlatayım, 1990'lı yıllarda "artık devrimler çağı bitti, dünya küresel bir köy oldu, sınıflar önemsizleşti" deniyordu. Oysa, halk hareketlerinin esas belirleyici güç olduğunu son yıllarda birçok kez yeniden ve yeniden deneyimledik. İster gerici ister ilerici karaktere sahip olsun, toplumsal hareketler, toplumsal mücadele veya kabarmalardır yönü tayin eden... Yugoslavya'da, Belgrad'da yaşanan büyük ayaklanmayı, ABD'deki "Siyahların Yaşamları Önemlidir" eylemlerini, Venezuelada Chavez'i karşı devrimcilerin elinden kurtaran milyonları hatırlayalım. Bugünlerde Hindistan'a bakalım. Dünyanın en büyük grevleri yaşanıyor. Gezi'yi hiç unutmayalım... Emekçiler demokrasiyi hâlâ sokakta örgütlüyor ve yaşıyor.

Tüm anlattıklarımız tek bir gerçeğe işaret etme amacını taşıyor:

Kapitalizmin sömürü ilişkileri kendiliğinden bitmeyecek. Maksimum kâr elde etmek için tek yollarının insanı ve doğayı sömürmek olduğunu biliyorlar. Buna karşı insanlığın direnişi de doğanın direnişi de büyüyerek devam edecek. Bu ikilik, bu çatışma halen çağımızın temel belirleyeni.

Çağı tartışıyoruz...

İnsanlık tarihinin binlerce yılında köleciler toplum hüküm sürdü ve o dönemin insanları köleliği neredeyse hiç sorgulamadılar. Kölelik doğal ve değişmez bir şey sayılıyordu.

O kadar eskiye gitmeye dahi gerek yok. 1900'lerin başlarında kadınların seçme ve seçilme hakkına sahip olup olamayacağı tartışılıyordu. Kadınların oy verme hakkına sahip olmaması normal sayılıyordu. Hatta Avrupa'nın göbeğindeki İsviçre'de Appenzell Innerrhoden adlı kantonda kadınlar seçme ve seçilme hakkını ancak 1990'larda aldı. Nihayet böyle dönemler, böyle tartışmalar artık büyük ölçüde bitti.

Bugün de bu düzende para için insanların birbirlerini öldürmesi normal görünüyor. Nasıl mı?

Miras kavgalarıyla örneğin... Benim aklımın almadığı bu olguyu normal kabul edebilir miyiz? Ama kapitalizm tam da bu miras kavgasıdır, para için insan öldürmenin meşru sayılmasıdır, normalleştirilmesidir...

Yaratmak istedikleri toplum buydu. Biz ise bunun "fıtrat" ya da "normal" olmadığını düşünüyoruz. Kapitalizmle sosyalizm arasındaki temel fark bu kadar yalın, bu kadar sade. Kapitalizm parayı, daha fazla para kazanmayı merkeze koyan düzenin adı; sosyalizm ise insanı, insanın yaşamını, özgürlüğünü, mutluluğunu...

Yaşadığımız çağda, kapitalistler para uğruna ölen ve öldüren insanı normal kabul etmemiz için ellerinden geleni yaptı. İnsanlar maddi çıkarları için birbirlerini öldürmeye devam etsinler diye çabaladılar ama bekledikleri kadar başarılı olmadılar.

Yaşadığımız çağ için bir uygarlık krizi tarifi yapıyor. Evet, tam da öyle... Bir uygarlık krizinin orta yerindeyiz.

Jack London'ın *Demir Ökçe*'sini veya *Martin Eden*'ini gözünüzün önüne getirin... 1800'lerin ikinci yarısında veya 1900'lerin başında bir kapitalist ile bir sosyalist politik bir tartışma yapıyor olsaydı, ikisinin de argümanı daha iyi bir toplumun nasıl olabileceğine dair olurdu. Tartışmanın sosyalist tarafı da muhtemelen "sosyalizm insana daha çok yakışıyor", derdi. Çünkü kapitalizmin o aşamasında vaat ettikleri insanca bir yaşam ihtimalini düşündürebilirdi. Geldiğimiz noktada ise kapitalizmin dünyayı bir yok oluşa sürüklediği görüldü.

Bugün küresel ölçekte tüm canlıların yaşamını tehdit eden çeşitli çevresel sorunlarla karşı karşıyayız. Ozon tabakasının incelmelerinden türlerin yok olmasına, ormansızlaşmadan iklim krizine kadar farklı boyutlardaki sorunlarla boğuşuyoruz. İnsanlık gıda ve su krizinde. Milyarlarca insan içecek su bulamıyor, temiz suya erişimleri yok. Tarım alanlarının yok olması, kuraklaşma gibi nedenlerle temel gıdaya erişimde sıkıntı yaşayan milyonlarca insan var. Bunların hepsinin arkasındaki temel gerekçe kapitalizmin kâr hırsı. Daha fazla kâr elde edebilmek için ihtiyacın çok ötesinde üretim yapması, aşırı tüketimi körüklemesi, sözün kısası kâr için her şeyi meşru gören yaklaşımı...

Gıda, su krizlerinden söz ettik. Aslında bunu, kaynakların aşırı tüketilmesi olarak da değerlendirebiliriz. Hiç ihtiyacımız olmayan şeylerin üretimi için sayısız fabrika çalışsın diye aşırı miktarlarda petrol, doğalgaz, kömür gibi atmosfere karbon salan enerji yakıtları harcanıyor, ki atmosferdeki bu aşırı karbon miktarı iklim krizine neden oluyor. Bir de bizimki gibi ülkelerde iktidarların rant aracı haline gelen mega projeler var örneğin. Bu projeler uğruna doğal kaynaklar, ormanlar, yer altındaki madenler, yaşam alanlarımız yağmalanıyor, talan ediliyor. Bu konuyla ilgili çok çarpıcı bir istatistik çalışması var. Her yıl yerkürenin doğal biyokapasite limitinin aşıldığı günü hesaplıyor. 1970 yılından beri dünya olarak yıllık kapasiteyi daha 365 gün dolmadan tüketir hale geliyoruz ve bir sonraki yılın kapasitesinden borç alarak yaşamımızı sürdürüyoruz. Yaklaşık 50 yıldır gelecekte borç ala ala bugüne gel-

dik. Peki, bu borçlu yaşama hali nereye kadar sürebilir? Üstelik borcu yaratan belli bir sınıfkı borcun yükünü tüm dünyanın çekmesi ne kadar adil? Biraz somutlayalım. Bugün ABD, Japonya, Almanya, İngiltere gibi sanayileşmiş büyük kapitalist ülkelerin her biri yaklaşık beş dünya varmışçasına kaynakları tüketiyor. Bu açgözlülüğe karşılık bir de Afrika'nın yoksul ülkelerini düşünün. Kaynaklar azaldıkça kapitalistlerin onları elde etme hırsı iyice şiddetlenecek. Belki de çok yakın bir tarihte azalan su kaynakları için savaşlar başlayacak. Toplam gelirin eşitsiz dağılımı ve toplumsal adaletsizlikle birlikte kapitalizmin yarattığı ekolojik yıkım, biricik dünyamızı yaşanmaz bir hale getiriyor, insanlığı bir sona doğru sürüklüyor.

Rosa Luxemburg “Ya barbarlık ya sosyalizm”, diyordu. Artık barbara bir yaşam bile kalmayabilir. Biz de bu nedenle artık sadece “yaşasın sosyalizm” demiyoruz; geldiğimiz aşamanın en doğru ifadesi, *yaşamak için sosyalizm!*

2. BÖLÜM

GEREKSİNİM OLARAK SOSYALİZM

*İnsanın doğası,
gerçekçilik soruları,
'sıradan insanın' kahramanlaşması,
işçinin tanımı ve yönetme becerisi,
Türkiye devriminin gündemleri,
ve sosyalistlere sorulan sorular üzerine...*

Yaşadığımız çağı kapitalizmden sosyalizme geçiş, sosyalist devrimler çağı olarak tanımlamıştım. Bu kitabın okurlarının önemli bir kısmı “sosyalizm” kavramını en azından duymuştur. Kitaplarda, filmlerde ya da videolarda sosyalizm kavramıyla hiç karşılaşmamış, sosyalizmin savunulduğuna ya da eleştirildiğine hiç tanık olmamış, sosyalizm hakkında hiç düşünmemiş insanların sayısı çok azdır. Bundan eminim...

Peki, “sosyalizm” kavramına yüklenen anlamlar herkes için aynı mıydı? Bizler ve çevremizdekiler, sosyalizmi savunurken veya eleştirirken aynı şeyi mi kastettik?

Bu bölümde sosyalizm üzerine konuşacağız...

Nâzım'ın sözleriyle;

Sosyalizm,

Yani şu demek ki dayı kızı

(...)

El kapısının yokluğu değil de

İmkânsızlığı.

(...)

Çocukların ama bütün çocukların

Kırmızı elmalar gibi gülüşü...

Benim için başlangıç noktası, eşitlik ve özgürlük. Sonra adalet ve barış. İnsanın insanla ve tüm doğayla barışık, uyum içerisinde yaşadığı bir uygarlık arayışı... Sömürünün, ezen-ezilen ilişkisinin, ayrımcılığın olmadığı, eşitsizliğin ortadan kaldırıldığı bir toplum ve insanlık hayali, yani komünizm için yaptığımız yürüyüşün en uzun adımı.

Komünizm, elbette, bizim esas hedefimiz: Sınıfların, sınırların olmadığı, herkesin eşit ve özgür bir biçimde, barış içinde, adil bir dünyada yaşadığı evre olarak tarif ediyoruz. Bir açıdan “ütopya” da denebilir ama burada bir parantez açmak gerekiyor. Ütopya Türkçeye “olmayan yer” şeklinde çevriliyor. Ben burada “ulaşılacak istenen ve olması gereken” anlamında kullanıyorum. İnsanlığın ulaşabileceği en ileri toplum biçimi olarak tarif ediyorum.

Sosyalizm ise bunun bir ön aşaması, yani bir tür geçiş süreci.

Binlerce yıldır insanın insanı sömürdüğü, ezme-ezilme ilişkisine dayalı, eşitsizliklerin ve baskının esas olduğu toplumsal ilişkiler içinde yaşıyoruz. Üretim sürecinden başlayan, kadın-erkek, genç-yaşlı, siyah-beyaz, Kuzeyli-Güneyli gibi tüm ayrımlara, tüm ilişki biçimlerine, kültürel ve etik normlara, inançlara yayılan, bu ilişkilerin tamamında kendini yeniden üreten bir eşitsizlik söz konusu. Eşitlik olmadığı yerde özgürlük de yok elbette.

İşte bu yapının bir anda sınıfsız bir topluma dönüşmesi mümkün olmayacak. Yüzyıllar boyunca insanın yaratıcı emeği üzerinde tahakküm kurmaya alışmış sömürücü sınıfa karşı mücadele en azından bir süre daha devam etmek zorunda. Bu sınıf dünya genelinde örgütlü. Devlet aygıtlarına, uluslararası askeri ve mali kuruluşlara, kitle iletişim araçlarına, kiliselere ve camilere, kültürel-ideolojik üretim merkezlerine sahipler. Tüm hücreleriyle bir anda çözülmesi gerçekçi olmayan *bu sömürü düzeninden, sınıfların ortadan kalktığı bir topluma geçiş için gereken sürece sosyalizm adımı veriyoruz.*

Bu geçiş sürecinde sınıflar varlığını sürdürürken işçi sınıfı, emekçiler iktidarda olacak. Bugünkü kurulu düzenin mağdurları olan emekçiler, işçi-patron ikiliğini ortadan kaldırma görevini yüklenecek, sınıfların tümünden yok olması sürecinde sorumluluk onların olacak.

Sömürü düzenine ait olan ve bu düzenin ayakta kalmasına yardımcı olan eğitim kurumlarının, ideolojik ve kültürel aygıtların vaazı şu: “Sizin sosyalizm, komünizm gibi amaçlarınız kulağa güzel geliyor ama insan doğasına aykırı! İnsan insanın kurdudur!”

Ben de şunu soruyorum: Koşullardan, tarihten, coğrafyadan, üretim ilişkilerinden bağımsız bir insan doğası tarif edebilir miyiz? İnsanın doğası hayatta kalmaya odaklı ama hayatta kalma yöntemlerini ona kim öğretiyor?

İnsan yaşamını, bir adım daha ileri gidelim, insanca yaşamı, bu yaşamın koşullarını tartışmadan neye gereksinim duyduğumuzu da anlayamayız. Son zamanlarda asgari düzeyde insanca yaşamak için bile mücadele edilmesi gerektiğine dair o kadar çok olay yaşadık ki, sık sık, yaşamak nefes alıp vermek değildir, diye hatırlatmak zorunda kalıyoruz. Öte taraftan nefes alıp vermenin, hayatta kalmaya yetecek asgari beslenmenin dahi kapitalizm koşullarında giderek imkânsız hale geldiğini gözlemliyoruz. Yaşamayı en asgari biçimiyle sunan kapitalizm, bu biçimiyle yaşamının koşullarını dahi karşılayamaz halde. Hele ki bütün sosyal, kültürel faaliyetleriyle bir insandan söz ediyorsak, ona en uygun toplumsal düzenin sosyalizm olduğunu tereddütsüz şekilde söylememiz gerekir.

İnsandan, ekonomik bir varlık olarak söz ediliyor. Elbette bu kısmen doğrudur ama insanın amacı ekonomik faydadan ibaret olamaz. Sevgi, dostluk, aşk, tutku, paylaşım parasal olarak ölçülebilir değerler değil ve bunlar eksik kaldığında insandan bahsetmiş olmuyoruz. Kapitalizm, insanı ekonomik bir birime indiriyor ve piyasanın insafına terk etmek istiyor.

Sosyalizm işte buna itiraz ediyor.

Çılgınca bir rekabet duygusuna, sürekli daha fazla üretmeye ve tüketmeye zorlanan, Charlie Chaplin'in *Modern Zamanlar* filmindeki gibi makine dişlileri arasına sıkıştırılan insan...

İnsanın doğası bu mu?

Bu, insanın değil de kapitalizmin doğası olabilir ancak.

İnsanı, zihinsel gelişimini sağlayan toplumsal ilişkileriyle, tutku ve özelemleriyle, arkadaşlıkları ve sevgileriyle bir bütün olarak düşüneceksek, uygun ve gerçekçi tek çözüm sosyalizmdir.

Marksizmi, sosyalistleri “ekonomik indirgemecilik” ile suçlayanlar, bu yazdıklarına itiraz edecek. Oysa burada ne insanı ne toplumsal yaşamı ne de kurumsal yapıları ekonomiye indirgiyoruz; tam tersini yapıyoruz.

Bir cambazlıkla karşı karşıyayız. Çoğu genç, “materyalizm”i paragözlük sanıyor. “İdealist” dendiğinde idealleri uğruna mücadele edenler akla geliyor, çünkü böyle öğretiliyor. Kavramlar el çabukluğuyla ters yüz ediliyor. Oysa, insan ile para arasındaki karşıtlıkta, paradan taraf olmak kapitalistlerin işi.

Marx, *Kapital* adlı eserini kapitalden, yani sermayeden yana olduğu için değil, onun iktidarını, mevcut sistemin işleyişini anlatmak amacıyla yazdı. Düzenin nasıl işlediğini, insanı şekillendiren koşulları tartıştı ve insana yakışan, ona uygun olan düzenin nasıl yaratılacağına ilişkin ipuçlarını ortaya koydu.

Herkesin sosyalizmle, Marksizmle tanışmış olması elbette gerekmiyor. Eşitlik ve özgürlüğün, insanca değerlerin gerekliliğine inanan ama kendisine “sosyalist” demeyen milyonlarca insan var. Sosyalizmi ya hiç duymadılar veya bu kavram onlara yanlış anlatıldı. Kişisel deneyimlerimden hareketle rahatlıkla söyleyebilirim ki pek çok yurttaşımız da okudukça ve dinledikçe “benim hayal ettiğim toplum da buymuş zaten, ben sizden daha çok sosyalistmişim” diyor. İnanıyorum ki insani değerlerini yitirmemiş herkes, sosyalizmle tanıştığında “ben de böyle bir toplumda yaşamak istiyorum” diyecektir.

‘Süpermen’lere Muhtaç Değiliz

Sık sık karşımıza çıkarılan “gerçekçilik” testlerinden bir diğeri ise işçi sınıfının yönetme kabiliyetine ilişkin...

Kapitalistler ve onların siyasi temsilcileri, iktidarı ellerinden bırakmamak için işçi sınıfının ülke yönetmeyi beceremeyeceğini anlatıp duruyor.

Oysa emekçilerin sahip olduğu birikim ve donanım aslında tüm insanlığın evrensel bilgi ve emek birikimi. Dolayısıyla, işçiyi tezgâhından, tarlasından çıkarıp iktidar koltuğuna yerleştirmek gibi karikatürize edilen yaklaşım hem küçümseyici ve ayrımcı, hem de eksik.

İşçi sınıfı iktidarı demek, toplumun büyük çoğunluğunu, onun yüzde 99'unu oluşturan emekçilerin ülkeyi yeniden kurması, yeniden inşaa etmesi, bu sırada iktidar aygıtlarını da yeniden düzenlemesi demek. İşçi sınıfı iktidarı, kol ve kafa emekçilerinin, onların dostlarının, müttefiklerinin, aydınların iktidarı. Elbette emekçiler, kendileri adına konuşmuş iddia edilen birilerine görevlerini havale edemez. Tekrar altını çizerek, toplumun mutlak çoğunluğunu oluşturan emekçilerin fiilen de karar alma ve uygulama süreçlerine katılması gerekir. Bu, kırmızı çizgidir. Dünyadaki bütün başarılı devrimlerin göstergelerinden biri, o ana kadar "sıradan" görünen insanların "kahramanlaşmasıdır". Kapitalist toplumlarda, insanları birtakım belalardan kurtaran "süpermen"ler olduğu düşüncesi yaygındır. (*Süpermen vurgusunun bu kurtarıcının mutlaka erkek olmasına işaret eden bir yanı olmasına da ayrıca dikkat çekmek isterim; bu erkek egemen zihniyete göre hayali bile olsa kadın kurtarıcı olamaz!*) Bu tür figürler yoksa bile suni biçimde türetilir, yaratılır. Önce bu yaklaşımı yıkıp atmamız gerekiyor. Bizim hedefimiz, aradığımız şey, "sıradan" insanların kahramanlaşması ya da tersinden söylersek kahramanların sıradanlaşmasıdır!

Bugün bunca baskı ve zulme, yoksunluğa ve yoksulluğa rağmen yaşayabilen, çocuklarını yaşatabilen insan zaten kahramandır!

İnsanlar arasındaki eşitsizliği de ortadan kaldıracak olan faktörlerden biri, işçilerin yalnız üretmek değil aynı zamanda yönetmek konusunda da ilerlemesini sağlamak olacak. Her şeyi yaratan işçiler, aynı zamanda yönetecek ve bu dönüşümünün inanılmaz hızlı olacak.

Zaten, akıl dışı olan, bunun aksini iddia etmek ve uygulamak. Gerçeği zorlamaya gerek yok.

Türkiye'nin en önemli sorunlarından biri olan örgün eğitimi ele alalım. Nasıl insanlar yetiştirmek istediğimiz, müfredatın nasıl belirleneceği, işin pedagojik boyutları, eğitim kurumlarının hangi esaslara göre oluşturulacağı gibi pek çok boyutu olan eğitim politikası belirlenirken eğitim emekçilerinin devre dışı bırakılması, gerçekliğe aykırı davranmak değilse nedir? Bu düzende, eğitim politikasının belirlenmesinde öğretmenlerin, eğitimcilerin yeri yok. Eğitim hizmetini pazarlayarak para kazanan patronlara, "Nasıl bir eğitim?" sorusunu soruyorlar, ama yıllarını eğitimcilikle geçirmiş öğretmenlere sormuyorlar mesela ve bu kapitalizm için normal!

Aynı şekilde, sağlık politikası belirlenirken sağlık emekçilerine, tarım politikasında tarım emekçilerine sormuyorsan, o işi fiilen yapan insanların söz hakkını ortadan kaldırıyorsan, onların ne gibi zorluklarla karşılaştığından haberdar değilsen, nasıl gerçek ve işe yarar bir politika üretebilirsin? Tüm sorunlar karşısında, o alanda ter döken insanlarla birlikte, bütünsel, emekçilerin yani halkın büyük bir bölümünün çıkarlarını merkeze koyan bir yaklaşımı hâkim kılabiliriz. Böylece, üretimin içinden gelen insanların sorumluluk alarak, karar ve uygulama süreçlerinde de inanılmaz bir hızla geliştiklerini göreceğiz. Merak edilmesin, emekçiler, kendilerini işçi sınıfının mücadelesinin bir parçası olarak gören kesimlerin katkısını da alacak. Sınıfımız çalışkandır, zekidir ve katılımcıdır...

Özetle şöyle söyleyelim: Bugün veya yarın herhangi bir sorun ile karşılaştığımızda, ne yapmamız gerektiğini bilemediğimizde ilk sormamız gereken soru, bizi yanıtla götürecek sorudur.

İşçi sınıfının çıkarına olan nedir?

Bu sorunun yanıtına göre hareket ettiğimizde toplumun büyük çoğunluğunun çıkarlarına uygun bir adım atmış oluruz.

Nadiren de olsa, işçi sınıfının farklı kesimlerinin çıkarlarının örtüşmediği durumlarla da karşılaşılıyor elbette. Burada daha çok kısa vadeli, gündelik çıkarlardan söz ediyorum. Örneğin sendikalarda birden fazla eğilim ortaya çıkabiliyor. Böyle durumlarla karşılaşıldığında sosyalistler olarak işçi sınıfının tarihsel çıkarlarını, geniş kesimlerin yararını gözetiyoruz. Bunun kişi olarak bana ya da sana zararı olsa da, bu yaklaşım sayede elde edilecek olan toplumsal yararın olası kişisel zararları telafi edebileceğine inanıyoruz. Doğru çözümler bulunabiliyor ve bu güvenimizde de haksız olmadığımızı görüyoruz.

İşçi miyim, İşçi misin, İşçi mi?

Tabii işçi-emekçi derken kimi kastettiğimiz, kendini işçi olarak görmeyenleri veya küçük işletme sahiplerini, çeşitli ara katmanları nereye yerleştirdiğimiz de sosyalist mücadelenin asli soru/sorunlarından biri.

Bu çok tartışılan konuyla ilgili iki kırmızı çizgi çekmeyi öneriyorum: 1) Emekçiler, başkasını sömürmeyenlerdir. Bir başkasının emeği, alın teri üzerinden zenginleşmezler. 2) Emekçiler, ürettiği tükettiğinden fazla olan insanlardır.

Bırakın emekçi-kapitalist ayrımını, toplumun zaten bu ilkenin hayata geçmesine ihtiyacı var. Toplamda ürettiklerimizi hep birlikte adilce bölüşmeli, paylaşmalıyız. Sosyalizm bunu hedefler. Kapitalizm ise tam tersini yaptırıyor. Toplumun bir kısmı sürekli ve neredeyse sadece üretiyor, küçük bir azınlık ise semirdikçe semiriyor. Deyim yerindeyse, yediği önünde yemediği arkasında.

İşte, bizim için karşı taraf bunlardır...

Ürettiğinden fazlasını tüketenler ve insanların emeğine el koyanlar. Bu tür asalaklar dışında kalan herkes, tüm toplumsal kesimler, emekçilerin saflarında sayılabilir ve toplumun genel ihtiyaçları doğrultusunda üzerine düşen görevi yapar.

Elbette, küçük esnaf gibi, küçük toprak sahipleri gibi kimi ara katmanlar mevcut. Ama hayat onların da büyük kısmını bizim tarafa doğru sürükleyerek sadeleşmeyi sağlıyor. Biz buna proleterleşme adını veriyoruz.

Bundan yirmi-otuz yıl önce süpermarketler karşısında bakkalların yanında durup durmayacağımızı tartışıyorduk. Şimdi bakkal bir yana, neredeyse süpermarket kalmadı. Perakende market zincirleri hepsine galip geldi. Bakkallar veya süpermarket sahipleri de çok büyük oranda ya o zincirlerin birer işçisine dönüştü veya kendilerine başka iş buldular.

Gerçekçi Olan Devrim

Dikkat edilirse, bu kitabın daha ilk cümlelerinden itibaren sosyalizmi, sosyalist iktidara geçişi, “devrim” kavramıyla birlikte andım. Herkesin çok kullandığı, ama gerçek anlamı üzerinde çok az durulan bir kavram, devrim. Biz devrim hakkında konuşalım. Tracy Chapman’ın şarkısındaki gibi iş bulma kurumunun önünde sıraya girmiş binlerce kişi, karşılırlarına çıkan alay komutanına haykıran maden emekçileri, adalet ve özgürlük isteyen milyonlar bazen sessizce bazen açıkça devrimi anlatıyor. Devrimlerini arıyor...

Bir an olarak “devrim”, en özlü ifadesiyle iktidarın bir sınıftan diğerine geçmesidir. Marksistler olarak, iktidardaki sınıfın en gelişkin yönetme aygıtının devlet olduğunu biliyoruz. Her devlet bir sınıfın çıkarına hizmet eder. Bir sınıfın diğerleri üzerinde tahakküm kurmasını sağlayan araçtır. Oysa patronlar, dünyanın her yerinde küçük bir azınlıktır. Öyleyse devlet aygıtını elinde tutan patronlar, küçük bir azınlık olarak, toplumun büyük çoğunluğu üzerinde devlet aracılığıyla bir diktatörlük kurmuştur. Biz ise toplumun büyük çoğunluğunun çıkarlarının merkeze alındığı bir toplumsal düzen inşa etmek istiyoruz. Elbette böyle bir düzeni kurmak ve işletebilmek için ona uygun şekilde düzenlenmiş bir devlet aygıtına ihtiyaç duyacağız.

İktidar ve devlet aygıtının sermaye sınıfının elinden alınarak işçi sınıfına geçmesine, işçi sınıfının o iktidarı fethetmesine sosyalist devrim adını veriyoruz. Bu, değişik ülkelerde farklı yol ve yöntemlerle hayata geçebilir. 1917 Çarlık Rusyası’nda bir şekilde meydana gelen devrim, 1959 Kübası’nda başka şekilde, Çin’de veya Doğu Avrupa ülkelerinde farklı biçimlerde gelişmiştir ama sonuç olarak hepsinde iktidar sermaye sınıfından emekçilere geçmiştir. Bu siyasi geçiş, devrimin başlangıç aşamasıdır, ancak iş orada bitmez. Ondan sonraki aşama, kapsamlı bir dönüşümü anlatan toplumsal devrimdir. İktidardaki işçi sınıfı, yeniden düzenlediği devletin de olanaklarını kullanarak tüm toplumsal yaşamı yeniden inşa eder ve bu evreyle birlikte komünist topluma kadar giden uzun süreç başlar.

Genelgeçer ve teorik doğrular bazen fazla soyut kalabiliyor. Verilen yanıtlar, Türkiye söz konusu olduğunda devrim dediğimiz olgunun nasıl bir şeye benzeyebileceği, mümkün olup olmadığı sorularına karşılık gelmeyebiliyor. O meşhur “gerçekçilik testi” burada da devreye girebiliyor.

Türkiye’de devrim olmayacağını iddia edip bizi maceracılıkla suçlayanlar, yalan söylemiyorlarsa, çok unutkanlar. Bu topraklarda bugün yaşadığımız idari ve toplumsal yapı zaten bir devrimle kurulmadı mı? Devletin sahibi olan Osmanlı hanedanına karşı Mustafa Kemal öncülüğünde Anadolu’da halk örgütlendi, yerel meclisler inşa edildi, kongreler düzenlendi ve nihayet İstanbul’dakinden farklı bir iktidar odağı olarak Büyük Millet Meclisi kuruldu. Meclis, önderlik ettiği savaşı kazandıktan sonra devleti de dönüştürdü. İşte size devrim. İşte size, “Türkiye’de devrim olabilir mi?” sorusunun yanıtı.

Devrim için ön şartın “savaş” hali olduğunu da düşünmemek gerek. İktidarların bir sınıftan diğerine geçmesi, radikal bir dönüşüm... Böylesi şiddetli bir altüst oluş için savaş, işgal gibi olguların akla gelmesini, tarihsel örneklerle de düşündüğümde anlayabiliyorum. Ancak illa öyle olacak diye bir kural da bulunmuyor. Devrimler, iktidarda olmanın, sermaye sınıfı ve onların temsilcileri açısından el yaktığı, meşruiyet kaybının yaşandığı, zorlu dönemeçlerden geçilen dönemlerde, iyi-kötü, doğru-yanlış taraflaşmasının keskinleştiği tarihsel anlara doğar. Toplumun bütününe ilgilendiren o karar anında, işçi sınıfı kendi çıkarlarını, halkın çıkarları haline getirir. Savaş koşullarında Çarlık Rusya’sında meydana gelen Ekim Devrimi’ne bakalım: Dünyanın “en saf” proleter devrimidir ama temel talepleri “ekmek ve barış”tır. Taraflaşma o noktada olmuştur.

Kübalı emekçiler, güzel adalarının ABD’nin “genelevi ve kumarhanesi” olmasına isyan etmişlerdir.

Gelin, Türkiye’de nasıl toplumsal ve siyasal krizler yaşandığına, yaşanabileceğine dair birlikte düşünelim...

Türkiye emperyalizmin kanlı savaş makinesi olan NATO'ya üye bir ülke. Dolayısıyla, ABD'nin ve emperyalizmin yarı sömürgesi olduğumuz, bağımsızlık mücadelesinin Türkiye'nin devrimine giden yolu açacağı yönündeki tezler hep gündemimizde oldu.

Şeriatçı odakların ülkemizde yarattığı baskı ve tahakküme karşı aydınlanma ve laiklik mücadelesinin Türkiye'yi devrime götürmesi de bir başka senaryo.

Ya da bugün, sermaye sınıfının inşa ettiği otoriter Saray Rejimi'ne karşı halkın özgürlük ve adalet mücadelesinin devrimle taçlanabileceğini iddia edenler de bulunuyor.

Bu tartışmaları önemli ve yararlı buluyorum.

Kapitalizmin özünde bulunan emek-sermaye karşıtlığı halen temel çelişki olmayı sürdürüyor. Bu bakımdan, her yerde işçi sınıfının sermayeye karşı mücadelesi belirleyicidir. Ancak bu çelişki ve emek ile sermaye arasındaki mücadele hiçbir zaman çıplak bir şekilde yaşanmıyor. Tarihin hiçbir evresinde işçiler bir tarafa, patronlar da karşı tarafa geçerek savaşıyor. “Haydi savaşın, kazanan iktidarı alacak” denmiyor. Bu mücadele hep görünürdeki başka siyasal taraflaşmalarla önümüze çıkıyor. Patron sınıfı iktidarını koruyabilmek için çeşitli araçlar kullanıyor. Emperyalist merkezlerle ilişki kurarak bunu yapıyorlar. Onlara hizmet ederek, bu coğrafyada iktidarlarını güvence altına alacaklarını düşünüyorlar. İşte siyasal tutum alışlar bu noktada devreye giriyor ve işçi sınıfı, bu örnek üzerinden gidecek olursak bağımsızlık mücadelesine önderlik ediyor. Aslında bu gündemin de işçi sınıfının sermaye sınıfıyla mücadelesinin organik bir parçası olduğunu belirtmemiz gerekir.

AKP'yi iktidara getiren dinamiklere bakalım. Sermaye sınıfının ABD emperyalizmiyle birlikte Türkiye'de İslami karakteri baskın, bu niteliğiyle toplumsal tepkileri kontrol altına alabilecek, yobaz bir siyasi partiyi iktidar koltuğuna oturtmayı işlevli bulduğunu rahatlıkla söyleyebiliriz. Bu nedenle, yerli-milli edebiyatına kanmayalım. AKP'ye karşı verilen mücadele de özünde doğrudan emperyalizme karşı verilen bir mücadeledir.

Bakış açımızı bugünden geleceğe çevirerek Türkiye devrimi üzerine değerlendirme yapıyorsak, bugünkü siyasi ve toplumsal krize, rejimi simgeleyen, baskıcı, otoriter ve bir o kadar “saraylı” iktidarla, özgürlük ve toplumsal adalet arayan kitleler arasındaki mücadelenin damga vurduğunu düşünüyorum. Özgürlük ve toplumsal adalet arayışına emekçi sınıflar önderlik edecek, emek damga vuracak.

Son olarak, devrim bir toplumsal hareketlilik, çarkların durduğu bir an gerektirir mi? Bugünden gelecekteki koşulların nasıl şekilleneceğini bilmek zor. Patron sınıfının, işçi sınıfına dört yılda bir düzenlenilen olağan seçimlerle iktidarı teslim edeceğini düşünmek çok gerçekçi görünmüyor. Ancak derin bir toplumsal-siyasal krizin seçimlere yansıtacağını, seçim sonuçlarını manipüle etme uğraşını, seçimleri tanımamak veya sandıktan kaçmaya çalışmak gibi bir hamleyi beraberinde getirebileceğini kestirmek zor değil. Seçim süreçleri, grevler veya toplumsal eylemlilikler, işçi sınıfının iktidarı fethetmesinin farklı ama iç içe geçmiş sütunları haline gelebilir. Ancak kesin olan şey şudur: Sosyalist iktidar keskin ve radikal dönüşümler yapmak istiyorsa, ki buna mecburdur, bu ancak örgütlü ve harekete geçen bir halk gücüyle mümkün olabilir. Devrim ve sosyalizm için gerek şart, meydanlarda kendi iktidarını savunan emekçilerin varlığıdır.

Zaferler böyle kazanılıyor, halkın ve emekçilerin gücünü sosyalizmin arkasına yerleştirmedeğimizde ise yenilgiler kaçınılmaz oluyor.

Evet, bu uzun soluklu, tarihsel bir mücadele. Yengilerimiz de var, yenilgilerimiz de.

1989-1991 sürecinde sosyalist iktidarlar yenildi. Düşman, o dönem için baskın geldi. Bunu, başlarken tespit etmemiz gerekiyor. Olguları yerli yerine koymazsak, gelecekte aynı hataları yapma riskiyle karşılaşırız. Kimileri, her şey normal seyrinde devam ederken, sosyalizmin kendi kendine içeriden çöktüğünü söylüyor. Yanılıyorlar ve yanıltıyorlar.

“Su uyur düşman uyumaz” atasözünü hatırlatıyorum, tam da konumuzla alakalıdır.

Konuya bu açıdan baktığımızda, sosyalist iktidarların bıraktığı eksikleri, yanlışları yok saymış olmayız. Düşman hangi kuvvetle saldırırsa saldırın, ne kadar uyanık olursa olsun, sen açık vermeyeceksin.

10 yıl kadar önce Küba Komünist Partisi'nin davetlisi olarak Küba'ya yaptığım ziyarette, bir okulu gezme, öğrencilerle sohbet etme imkânı bulmuştum. Türkiye'deki eğitim sistemini anlatırken, bizim ülkemizde bir öğrencinin ilkokuldan üniversiteye kadar yapması gereken harcamaları alt alta yazdım. Çocuklar gülmeye başladılar. Tercüman arkadaşımıza nedenini sorduğumda, "Kim okumak için para verir ki?", dediklerini söyledi. Öğrendim ki oradaki öğrenciler okula gittikleri için devletten aylık ödeme alıyormuş. Bu bana tersten şunu gösterdi: Kübalı çocuklar kapitalizmin ne demek olduğunu bilmiyordu. Sosyalizmin kazanımlarının, örneğin parasız eğitim ve sağlık hizmetlerinin "normal" olduğunu sanıyorlardı, belki bir kısmı kapitalizmin bundan da fazlasını verebileceğini düşünüyordu.

Bizim sosyalist deneyimlerimizde en büyük eksiklerimizden biri bu oldu. Gelecek sosyalizm deneyimlerimiz için çok önemli bir ders olarak görelim: Kapitalizme karşı toplumun sürekli olarak canlı tutulmasını sağlayamadık ya da bunun önemini unuttuk. Sovyetler Birliği Komünist Partisi'ndeki diğer sorunların yanındaki hiç göz ardı edilmemesi gereken bir sorundu bu.

Fakat artık şunu gönül rahatlığıyla ifade edebiliriz: Sosyalist kutbun ortadan kalkmasının üzerinden 30 yıldan fazla zaman geçtikten sonra, o "kötü" haliyle bile sosyalizmin tüm dünya halkları için nasıl rahatlatıcı, olanaklar yaratan bir güç olduğunu görmüş olduk. Sorunları tartışalım ama işin bu yönünü de ihmal etmeyelim.

En "kötü" sosyalizm, kapitalizmden daha iyiydi.

En "kötü" sosyalizm, dünyanın en ücra köşesindeki emekçilere de nefes aldırıyordu.

Sosyalizm yenildi ve dünya çok daha beter bir hal aldı. Eski sosyalist ülkelerde, o "beğenilmeyen" sosyalizm, bugün emekçiler tarafından büyük bir özlemle anılıyor.

'Yeni Sosyalizm' mi, Sosyalizm 'Yeni' mi?

Kabul etmemiz gereken bir başka gerçek daha var ki, tarihin eski sayfaları silinmiyor. Deftere yazılanlar var. Açılan yeni sayfalara yeni yazılar yazılıyor. Ve hepsi bir birikim oluşturuyor. Bugüne kadar siyasi tarih defterine yazılanlar ve oradaki sosyalizm sayfaları insanlığın ortak hafızasında bir yer edinmiş durumda. Bununla barışık mı olacağımız, yoksa hep yeni beyaz sayfalar mı arayacağımız sorusu sosyalistler arasında yıllar boyu tartışıldı. Aynı şekilde, sürekli tüketmeyi pompalayan kapitalizm koşullarında sosyalizmi de “eskiyenler-atılacaklar” sepetine atmak telkin ediliyor.

Öncelikle, siyasette kök meselesinin hakkını vermemiz gerekiyor. Sosyalizmin temel ilkelerine, kazanımlarına, değerlerine bağlılık, size bir kök kazandırıyor. Kökünüz olmazsa yükselemezsiniz, ayağa kalkamazsınız, büyüyemezsiniz, güçlenemezsiniz. Bu açıdan bakıldığında “eskidi” denen sosyalizm aslında bizim ayağa kalkış noktalarımızdan biridir. Kendimizi o köklerle sağlama almazsak, her esen rüzgârla savrulur, nereye varacağımızı da bilemeyiz.

Dahası, geleceğe güvenle bakabilmek için, gönül rahatlığıyla ilerleyebilmek için, bir sorunu aştığından emin olabilmek için kavgaya yenildiğin yerden başlamak önemlidir. Nerede kaybettiysen orada kazanman lazım. Benim çok sevdiğim bir Nasrettin Hoca fıkrası vardır, samanlıkta kaybettiğin anahtarı orası karanlık diye bahçede aramamalıydın minvalinde bir kıssa içerir. Arasan da bulamazsın... Sosyalistlerin buradan kaçma lüksü yok; başarılarıyla, başarısızlıklarıyla, eksikleriyle ve yanlışlarıyla bunlar bizim tarihimiz. Utanacak bir şey de yok. Devassa bir savaşın bir cephesinde, bir muharebesinde yenilmiş olmak, haksız olmak anlamına gelmiyor. Haklıydık ama gücümüz yetmedi.

Öyleyse daha fazla güçlenmeliyiz.

Diyelim ki 2020’lerde Türkiye’de kuracağımız bir sosyalist iktidar, 1917 yılında Rusya’da kurulanın ya da 1960’ta Küba’da yapılanın veya Demokratik Almanya, Çin örneklerinin aynısı veya bir modeli olmayacak. 2020’ler Türkiye’sine uygun bir sosyalizm inşa edeceğiz. Tek-

nolojik ve bilimsel ilerlemeler bizim işimizi muazzam derecede kolaylaştıracak. Bu açıdan kavram olarak “yeni sosyalizm” demeyelim ama bugünün sosyalizmi en yeni düzen olacak. Köhnemiş kapitalizme karşı sırtını sosyalizmin birikimlerine dayayan; ayaklarını bugüne basan, bugünü yaşayan; yüzü ise geleceğe dönük bir siyaseti temsil ediyoruz.

Sosyalizmden Vazgeç, Evcil Kapitalizm Verelim!

Köhnemiş kapitalizmin temsilcileri yalnız sosyalizmi “eski” olmakla, “demode” olmakla karalamaya çalışmıyor. Yarattıkları düzenin insanlık dışı karakterini, sözde bir “güç ideolojisi”yle perdelemeye de gayret ediyorlar. Maalesef, sefalet, yoksulluk ve borç içinde yaşamak zorunda bırakılan emekçilerin bir bölümü de bu algıya kapılıyor. Bu noktada, sosyal demokrasi gibi kimi düzen içi ideolojiler devreye giriyor ve “bu düzeni yıkamayız ama ehlileştirebilir, terbiye edebiliriz” propagandasına giriyor.

Kapitalizme ve kapitalistlere haddinden fazla akıl ve güç atfetmeyelim. Aramızda kalsın ama ne gösterdikleri kadar güçlüler ne de şaşmaz bir zekâya sahipler. Unutmayalım, temel güdüsü kâr olan bir yapıdan bahsediyoruz ve kazanç uğruna bazen bütün bir sistemin altını oyan işlere giriyorlar. Dünya savaşları bunun bir örneği değil mi? Trump gibilerinin getirilip başımıza bela edilmesi... Kurdukları kredilendirme yöntemlerinin bir anda başlarına iş açması ve örneğin 2008 mali krizi... Gözünü kâr hırsı bürümüş bu bir avuç para babası kendilerini de olduklarından güçlü görüyor ve gösteriyor. İtiraf edelim, bu konuda oldukça başarılılar.

Oysa, bütün o kazancı, kurdukları dev yapıları, karmaşık mekanizmaları bizim ürettiklerimize borçlular. Çarkları çeviren biziz; biz emekçiler. Üretenler oyundan çekildiğinde geriye koskocaman bir boşluk kalacağını herkes farkında. Yeter ki bizim taraf örgütlü hale gelebilsin; kolektif akıl, kolektif güç, kolektif eylemle birleşebilsin...

Son bir şey daha eklemek istiyorum: Tarih, bizim aynı zamanda öğretmenimiz. Tarih gösterdi ki kapitalizmi bir bütün olarak ortadan kaldırmak, yeni bir toplumsal düzen inşa etmek hedeflenmediği sürece

kapitalizmi ehlileştirmek dahi mümkün değil. Öyle bir hedef yoksa, öyle bir ufuk çizilmediyse, kapitalizmi terbiye etmek isteyenler de boşa kürek çeker. Ancak işçi sınıfının iktidarını hedefleyen bir hareket, çok daha ilerisini talep eden bir mücadele, “daha yaşanabilir” koşulları sağlayan kazanımlar elde edebilir. Sermaye sahipleri ise geri çekilmenin intikamını almak ve daha da şiddetli saldırmak için sosyalizmin ve emekçilerin güçten düşmesini kollayacaktır.

200 yıllık sınıf mücadeleleri tarihi, kapitalizmi ehlileştirme hedefinin onu daha da vahşileştirdiğini, saldırganlaştırdığını kanıtlayan örneklerle dolu. Öyle ki kapitalizmi ehlileştireceğim diye ortaya çıkanlar, diyelim farklı ülkelerin koca koca sosyal demokrat partileri, savaşların, ekonomik yıkımların, cinayetlerin ortakları, hatta failleri oldu. Son 100 yıl içinde buna sayısız örnek verebiliriz ama herkesin bildiği bir örnekle yetinelim: Irak’ın işgalinde İngiliz İşçi Partisi’nin konumu bu tarihsel gerçeğin en son ve en acı örneklerindendir.

Mal-Mülk Meselesi

İşçi sınıfı açısından iktidarı hedeflemenin hem tarihsel hem de güncel önemine değinmiş olduk. İnsanlığı sömürü ilişkilerinin getirdiği yabancılaşmadan, dünyayı da yok olma tehlikesinden kurtaracak olan, emekçilerin kolları sıvayıp “Biz yönetiriz” demesi olacaktır.

Tarihsel olarak böyle...

Güncel olarak da çalışma saatlerinin azalmasından tutun tatil hakkına, güvenceli çalışmaya kadar tüm kazanımlar ancak sınıfın harekete geçmesiyle elde edilebiliyor. Biz halkız, kendi aramızda bölüşüp paylaşıyoruz ama iktidar söz konusu olduğunda asla azla yetinmeyeceğiz.

Bölüşüp paylaşma konusunda emekçi iktidarının veremeyeceği bir hesap yok. Sosyalizm, kıt kanaat geçinen, yıllarca çalışmasının sonucunda elde ettiği otomobilin, başını soktuğu evin keyfini sürmek isteyen milyonlarca kişinin varlıklarına göz dikmiyor, göz dikmez de. Sosyalizmde devletin mücadele edeceği sınıf, aksine, milyonlarca insanın

malına mülküne el koyan, onları sınırsız şekilde sömüren patronlardır. Kim halkın malına çöküyorsa, onlar korkmalıdır. Usulsüzce aldıkları kamu ihaleleriyle dünya rekorları kuran Cengiz gibi, Limak gibi şirketler sosyalizmden rahatsız olmakta haklılar. Bugün yaptıkları, kendi korkularını halka yaymaya çalışmak. “Sosyalistler iktidara gelirse tüm malımıza-mülkümüze el koyacaklar” diye bağırıp çağırıp halkı sosyalizme düşman edebileceklerini sanıyorlar. Evet, biz onların haksızca elde ettikleri kazanca el koyacağız; gerçek sahibine, halka, iade edeceğiz. Halkın malına mülküne haksız biçimde çökenlerden alıp halka vereceğiz.

Genel olarak da fabrikaların ve üretim araçlarının kamusal mülkiyetini savunacağız, üretim biçimini adım adım kamucu bir anlayışla yeniden düzenleyeceğiz. Sosyalizmin “mülksüzleştirilenlerin mülksüzleştirilmesi” olarak tarif edilen ilkesi, üretim araçları üzerindeki, yani insanın insanı sömürmesi için kullanılan özel mülkiyetin lağvedilmesini temel alır. Yurttaşın evini, arabasını, gündelik hayatta kullandığı gömleğini, pantolonunu, telefonunu ne yapsın ki sosyalist devlet! Ama sorumuz bu mu? Bugün Türkiye’de ve dünyada küçük bir azınlık istediği her şeye erişebilirken, milyonlarca insan en temel ihtiyaçlarını dahi karşılayamıyor. Bir tarafta kuru ekmeğe muhtaç insanlar var, öbür tarafta milyarlarca dolarlık servet edinmiş bir avuç asalak. Halk bu eşitsizliği ortadan kaldırma iddiasını ve iradesini gösterenlerden neden korksun? Aksine, bu görevdir. Bana göre, bu görevi yerine getirmemek suçtur. Bu ülkenin bebekleri milyarlarca dolar borçla doğuyor. Ortada bir borç var. Peki, bu borç halkın zenginleşmesi için mi kullanılmış? Yeni fabrikalar mı kurulmuş? Hadi bunları geçtim, alınan borçları çevre tahribatını, iklim krizini önlemek için mi kullanmışız? Eğitim seviyemizi mi yükseltmişiz? Önümüzdeki 50 yıl boyunca çocuklarımızı bu borcu ödemek için çalışmak zorunda bırakacak olan ne?

Sabancı geçen yıl, hem de pandemi koşullarında yüzde 90’a yakın kârlılık açıkladı. Saray’ın yalnız bahçelerine bir yılda harcanan parayla yüzlerce ana sınıfı açabilir, atama bekleyen yüzlerce öğretmeni göreve başlatabilirdik.

Bir rakam daha vereyim... Türkiye'de 100 lira vergi toplanıyorsa, bunun yalnızca 35 TL'si gelirlerden, geri kalanı harcamalardan toplanıyor. Patronların aracı olan devlet, açık bir sınıfsal tercihle, servet sahiplerinden değil emekçilerden daha fazla vergi topluyor. Getirilen vergi borcu aflatırını, muafiyetleri saymıyorum bile. Asgari ücretle yaşayan emekçiler yılın 122 gününde sadece vergileri ödemek için çalışıyor.

Bir avuç asalak, servetlerine servet katmak için geçen yıl doğan 2,5 milyon çocuğu 50 yıllık bir borç yükünün altına sokmuş, biz de susacağız öyle mi?

Korksunlar! Halk, o asalakların ellerinde ne varsa hepsini alacak.

Halkın borçlandırılması ve yoksullaştırılması yalnız özelleştirmeler veya usulsüz ihaleler yoluyla patron sınıfına kaynak aktararak hayata geçmiyor. Bu işin çok önemli bir boyutunun da Türkiye ekonomisinin her yönüyle dışa bağımlı hale getirilmesi olduğunu belirtmemiz gerekiyor. Bu ülkenin hangi ürünleri üreteceğine veya yetiştireceğine uluslararası tekeller karar veriyor. Yer altı ve yer üstü zenginliklerimiz üzerinde söz sahibi değiliz. Dahası, çok yüksek faizlerle borçlandırıldık. Türkiye'nin toplam dış borcu, 2009'dan 2019'a kadar 300 milyar dolar arttı. Daha kötü olan, dış borcumuzun gayrisafı yurtiçi hasılaya (GSYH) oranı da 2018 yılında 2001'deki ekonomik kriz koşullarındaki oranın üzerine çıktı. Türkiye'de kamu ve özel sektör geçen yıl sadece dış borç faizine 12 milyar dolardan fazlasını ödedi. Tablo buysa, sosyalist bir iktidarın önünde çok temel bir görev olduğunu görüyoruz. Türkiye'nin, bu ülkenin emekçisinin hakkını kimseye yedirmeyeceğiz.

Olası bir ablukadan mı korkuyoruz? Türkiye gibi büyük bir ülke ticaret yapacağı, ürün alıp satabileceği dış pazarları her zaman bulur. Türkiye, hem beşeri açıdan hem de kaynaklar bakımından küçümsenebilecek bir ülke değil. Teknolojiye ve üretime dayalı bir atılım gerçekleştirmenin yanı sıra hazineden Saray'a ve patronlara aktarılan neredeyse sınırsız kaynakları denetim altına aldığımız bir senaryo, ülkenin hiçbir sorun yaşamadan önünü görmesini sağlayacaktır. Bu ülkenin spekülasyon yabancısı sermaye girişine ve borçlanmaya değil, planlı bir ekonomiye, kaynakların doğru seferber edilmesine, insanımıza yatırım yapmaya ihtiyacı var.

En büyük gücümüz de, tekrar altını çizerek belirtiyorum, halkın örgütlülüğü olacak. Kapitalist terimlerle konuşacak olursak, elinde dünyaya pazarlayabileceği sadece turizm ve şekerpancarı gibi değerler bulunan Küba yalnız kalmadı ve sapasağlam ayakta. Birinci Dünya Savaşı'ndan büyük bir tahribatla çıktıktan sonra, borçlarını hızla ödeyebilen, bir üretim seferberliğine girişebilen Türkiye mi yapamayacak? Kendimizi o kadar küçümsemeyelim.

Ve bir büyük gücümüz daha var: Dünya işçilerinin dostluğu. İşçilerin iktidarda olduğu bir ülkeyi, kendi işçilerinin öfkesini uyandırma-
dan hiçbir devlet ablukaya alamaz.

Uzun lafın kisası, merkezi planlama, halkın ihtiyaçlarını gözeten bir üretim ve kaynak dağıtımı ile halkın örgütlü siyasi iradesi birleştiğinde çözemeyeceğimiz sorunumuz yok.

Bu yalnız Türkiye için değil, tüm ülkeler için de geçerlidir.

Öte yandan, sosyalizmde devlet olanaklarının iktidarı bir şekilde ele geçirmiş kişi, grup ya da çevreler tarafından istismar edilmesini önleyecek olan ise halkın örgütlülüğü, halkın iktidarına sahip çıkma iradesidir. Bugün ise tam tersine, istismar edebilecekleri boşluklar yaratmak için, güçlerini sınırsızca kullanabilmek için halkı siyasetten uzaklaştırmaya çalışıyor, yasama, denetleme vb. organlarının etkisini azaltmaya çalışıyorlar.

İşçi sınıfı demokrasisinde, halk, görevlerini suistimal eden, aldıkları yetkileri usulsüzce kullanan siyasetçileri ve bürokratları geri çağırma hakkına sahiptir. Öyle 4-5 yılda bir yapılan seçimler yoluyla da değil; mahallelerinden, iş yerlerinden, okullarından itibaren örgütlü olan bir halk, yanlış yapan yetkiliden bunun hesabını sormayı bilir.

Kapitalizm ile sosyalizm arasındaki çok çarpıcı farklardan bir diğeri istihdam alanıyla ilgili.

Bugün Türkiye’de iş kaybı yaşayan, açık veya gizli işsiz yurttaşlarımızın sayısı 10 milyondan fazla. Bu yıl kadınlar için hedeflenen istihdam oranı ancak yüzde 37. Bakın, gerçekleşenden bahsetmiyorum... Çalışabilecek durumdaki 100 kadının 37’sini çalışma hayatına kazandırmak, hedef olarak belirlenmiş.

Siz, sosyalist ülkelerde işsizlik sorunu yaşandığını hiç işittiniz mi? Bakın, yaşanmış sosyalizm deneylerine dair bir dizi yalan sıralanıyor, ancak o yalanların içinde bile “insanlar işsizdi” diyemiyorlar.

İşsizlik kapitalizmin bir tercihidir. Mecbur kaldığı bir durum değil, bir tercih! İşsiz milyonları, çalışabilen işçiler üzerinde bir baskı unsuru olarak tutmak istiyorlar. Verilmek istenen mesaj şu: “Ücret artışı mı istiyorsun, daha iyi koşullarda mı çalışmak istiyorsun? Bak dışarıda milyonlarca işsiz var, seni çıkarır, daha düşük ücretle çalışabilecek kişileri alırım.” Oysa sosyalist bir ülke, hem ihtiyaçları gözeten bir üretim hamlesiyle hem de örneğin vardiya sistemini değiştirerek, çalışma saatlerini düşürerek işsizliği kolaylıkla ortadan kaldırabilir.

Bubka Onu Yapmayacaktı!

Sosyalizmin somut çözüm önerileri gelince hemen ezberlenmiş karşı propaganda argümanları devreye sokuluyor. Örneğin işsizliği çözenin mümkün olduğunu anlattığınız anda hemen gelecek yanıt belli. “Yaratıcılık azalır, verim düşer” denecek. İtibar etmeyin.

Kapitalizmin, kâr maksimizasyonunu meşrulaştırmak ve yeniden üretmek üzere türettiği “işletme” gibi alanlarda kullanılan parametreler, ölçütler ile insanca bir yaşamı temel alan sosyalizmi değerlendiremeyiz. Bu, örneğin, basketbol için kullanılan istatistikler ile bir futbol karşılaşmasını ölçmeye benzer. Bilim, kültür, sanat gibi yaratıcılık gerektiren alanlarda sosyalizmin başarıları halen parmakla gösteriliyor. Sosyalizmin bir yaratıcılık sorunu olmadığını tarih anlatıyor.

Hatta buradaki yanlışın, kapitalistlerin kullandığı ölçütler üzerinden rekabete girerek, sosyalist ülkelerce yapıldığını vurgulamak gerek.

Spordan bir örnek vereyim.

Sosyalizmin yetiştirdiği Ukraynalı eski atlet Sergey Bubka'nın sıırıkla atlamada 35 dünya rekoru bulunuyor. Bubka, her yıl katıldığı turnuvalarda, atladığı yüksekliği birer santim yükselterek bir daha yaklaşıması çok kolay olmayan bir "rekor kırma rekoru"na sahip. Sosyalizmin spor kültürü, kapitalist ülkelerin "yıldız" anlayışını kabullenerek onunla bir rekabete girişmemeliydi. Bubka'ya bunu yaptıran bir anlayış oluşmamalıydı. Bu basit örneği, tüketim harcamalarından verimlilik hesaplamalarına kadar genişletebiliriz.

Spor, bilim, kültür gibi alanlardaki durum o kadar çarpıcı ki kapitalizmin yarattığı tahribat, bırakın bir kitabın bir bölümünü, ansiklopediler yazdıracak bir çalışmayı hak ediyor.

Burada yalnızca, Türkiye'nin kendi beşeri birikimini nasıl heba ettiğine kısaca değinmek istiyorum. Türkiye, büyük genç nüfusuyla dünyada ayırt edilen ülkelerden biri. Bu ülkenin potansiyel olarak çok sayıda sanatçı, sporcu, bilim insanı yetiştirmesi beklenir. Oysa, "Almanya'da yetişen Türk sporcular" gibi bir kavram var. Şaşıarak ve büyük bir üzüntüyle takip ediyorum. Almanya'daki birkaç milyonluk Türkiye kökenli nüfus, 83 milyonluk Türkiye'den daha fazla sporcu yetiştiriyor. Bir başka örnek, son dönemdeki aşı çalışmalarıyla gündemimize geldi. Yine Almanya'da çalışmalarını sürdüren iki değerli bilim insanının koronavirüs aşısını geliştirmesi nedeniyle övünüyoruz. Aynı şeyler sanat, kültürel üretim, akademi, yazın hayatı için de geçerli.

Dertlenmeliyiz...

Bu başarıları neden ülkemizde elde edemiyoruz, neden bu insanlar yurt dışına çıkıyor, orada çalışıyor diye düşünmeliyiz. Burada çalışmalarını neden sağlayamıyoruz?

Orhan Kemal'in çok sevdiğim *Bereketli Topraklar Üzerinde* romanının isminden hareketle söyleyeyim. Kapitalizm, bereketli topraklarımızı çoraklaştırdı.

Sanatta, bilimde, kültürde insanımızı değerlendirmemizi sağlayacak bir hamle yapamadığımız gibi, özgürlüklere saldırarak, baskıyla gençleri üretemez hale getirdik. Nüfusuyla, gençliğiyle, farklı coğrafyalarındaki kültürel zenginliği ve çeşitliliğiyle Türkiye, bambaşka bir renk ve kimlikle dünya sahnesine çıkabilirdi, hâlâ çıkabilir...

Bizim Derdimiz Dincilikle

Bu bölümü, sosyalizm söz konusu olduğunda çok tartışılan, din ve inançlara yaklaşım konusuyla bitirelim.

Biz hayatın her alanında neye inanıyorsak, neyi savunuyorsak onu söyleriz, bizde takiye yoktur.

Net konuşalım: Sosyalistler, devletin bir dininin olmasını ilkesel olarak reddeder. Devletin dini olmaz.

Devletin ve toplumsal yaşamın bir kutsal inanç etrafında şekillenmesi, eskimiş ve yanlışları da tecrübe edilmiş bir yaklaşım. Buna karşı insanlık laikliği geliştirdi. Özgürlüğün, eşitliğin, adaletin ve barışın toplumsal yaşamda da tesis edilebilmesi için devletin kurumsal işleyişinin tüm inançlara ve inançsızlığa eşit mesafede durması yaklaşımı benimsendi. Laiklik dediğimiz budur. Sosyalist devlet de evet, laiktir, laik olmalıdır. Herhangi bir dini inanaşa referansla sosyalist devlet inşa edilemez.

Öte yandan sosyalist devletin veya sosyalistlerin, tek tek insanların dini inançları veya inançsızlığıyla bir derdi yoktur. İnsanların inançlarına dair bir baskı oluşturmazlar. Tersinden, bir dini inanın mensupları herhangi bir biçimde halkın tamamı veya bir bölümü üzerinde baskı oluşturmaya kalkışırsa, laiklik ilkesi gereği devlet buna müdahale etmekle yükümlüdür.

Örneği yine ülkemizden verelim. Bugün Türkiye’de “Menzil” adı verilen tarikatın Sağlık Bakanlığı’nı neredeyse tamamen ele geçirdiğini biliyoruz. O tarikatın mensubu olmak, bürokraside yükselme kriteri haline gelmiş durumda. Yalnız bir bakanlıkla da sınırlı değil. İnsanla-

rın hangi partiye oy vereceğine karar veren, hangi ilçede hangi partinin kimi aday göstereceğini belirleyen, devlet okullarında cirit atan cemaatler, tarikatlar var. Bu ülke Fethullah Gülen cemaati gibi bir deneyimi yaşadı. Nasıl geliştiği, nasıl önlerinin açıldığı herkes tarafından biliniyor.

İşte, sosyalizm böyle bir yapının oluşmasına asla izin vermeyecek. Tüm bu yaşananlara rağmen hâlâ bu cemaatlerin, tarikatların aynı şekilde faaliyette bulunmasına göz yummak, önlerini açmak halk düşmanlığından başka bir tabirle adlandırılmaz. O cemaatlerin, kendi mensuplarının da ötesinde toplumsal yaşamı yönlendirme girişimlerine izin veremeyiz. Halkın kaderi bir avuç cemaat liderinin iki dudağı arasına terk edilemez.

Diyanet İşleri Başkanlığı gibi bir yapının sosyalizmde yeri olup olmadığı ise başlı başına değerlendirilmesi gereken bir konu. Devlet vergi toplarken Sünni, Alevi, Hristiyan, inançsız diye ayırt etmezken, din işlerini yöneten kurum sadece bir dinin bir mezhebinin inançları çerçevesinde hareket ediyor. Kaynaklar o yönde harcanıyor. Toplumsal yapı, o inançla şekillendiriliyor. Laikliği savunan herkesin, böyle bir “diyanet işleri” yapısına karşı çıkması gerekiyor.

Sosyalist toplumda halkın inançlarla ilgili gereksinimleri elbette olacaktır ve bu gereksinimlerin nasıl karşılanacağı, işlerin nasıl yürütülmesi gerektiği ile ilgilenecek bir "toplum din işleri" kurumu oluşturulabilir. Bu kurum tüm inançlıların ve inançsızların kardeşçe birlikte yaşamasını temel alacak şekilde işlevlendirilebilir. Zira, karşıtını ya da kendinden olmayanı yok etme eğilimi barındıran bir inanç dünyasının var olduğunu bir an olsun aklımızdan çıkarmamamız gerekiyor. Müslüman ile Hristiyan, Sünni ile Alevi arasındaki ilişkiler bir anda düşmanca bir hale bürünebiliyor. Tüm bu başlıklarda özel önlemlerin alındığı, kardeşçe ilişkileri korumaya yönelik bir düzenleme ile sorunları çözebiliriz.

Türkiye’de karşı karşıya olduğumuz siyasal İslam gerçeğine ilişkin de bir çift söz söylememiz gerekir.

Biz dine değil “dinciliğe” karşıyız. Dini alıp satan, istismar eden, zenginleşme veya siyasi nüfuz sahibi olma aracı haline getiren, kendi kurallarını ve yaşam biçimini başkalarına dayatan “dincilikle” derdimiz var. Bu dincilik bir yandan “yüzde 99’u Müslüman ülke” söylemini kullanıyor, bir yandan da işçilerin hakkını aramasını “günah” diye yaftalayabiliyor. Dincilik, sınıfsal tahakkümü perdelemenin bir aracı haline geliyor.

Yakın zamanda ziyaret ettiğim Ermenek’te maden işçileri şunu anlattı: Maden patronu ve şürekası yıllar boyunca işçilere tazminatın günah olduğunu anlatmış. “Devlet, Batı’dan aldığı yasalarla size böyle bir hak vermiş ama bu dinimizce yasak. Faize girer, haramdır” diye bir saf-sata uydurmuşlar. Pek çok maden işçisi ve aileleri de buna ikna olmuş zaman içinde. İşte, bizim bu dincilikle görülecek bir hesabımız var!

Biraz özel bulunabilir ama ne zaman din ve sosyalistler tartışması olsa aklıma sevgili dedem gelir. Nazilere karşı mücadelede partizan ordusunda savaşan dedem, sosyalist Yugoslavya’nın eski Devlet Başkanı Mareşal Tito hakkında anlatılan “din düşmanı” rivayetine çok kızardı. Konu her gündeme geldiğinde “Tito, Müslüman askerler için, içinde domuz yağı olmayan çorba çıkarırdı. Tito’ya din düşmanı diyen alçaktır” diye anlatırdı.

İşte biz, dine değil ama ülkesini işgal etmiş faşizmle mücadele eden askerlerin süngüsünü düşürmeye çalışan o dinciliğe düşmanız!

3. BÖLÜM

BUGÜNÜ KAZANMAK

*Siyasetin önemi,
Türkiye'nin ve dünyanın çözüm bekleyen sorunları,
ekmek ve özgürlük kavgası,
sosyal demokrasi, radikal demokrasi ve Kemalizm,
ülkenin kaderini belirleyecek kırılma anı,
parlamento ile sokak
ve gri yakalılar, kadınlar, gençler üzerine...*

Sosyalizm kavramının iki göndermesi var. İlki, komünizme giden yolda bir ara aşamayı anlatıyor. Emekçilerin, sınıfsız toplumun koşullarını yaratmak üzere iktidarda olduğu bir yönetim biçimini tarif ediyor. Bu anlamdan yola çıkarak sosyalizmi bir dünya görüşü olarak ve daha çok da “Marksizm” çerçevesinde ele almak mümkün. Kapsamlı bir felsefi arka plana yaslanan, bilimsel ve yaratıcı-dönüştürücü eylemi merkeze alan bir dünya görüşü; o görüş doğrultusunda kurulacak iktidar ve toplumsal yapı...

Kavramın ikinci göndermesi ise dünya görüşünün içerdiği yaratıcı-dönüştürücü eylemden türeyen “siyaset” kulvarına giriyor. Sosyalizm aynı zamanda bugünle gelecek arasında bir siyaset önerisinde bulunuyor. Daha doğrusu, kavram böyle bir öz taşıyor ama sosyalistlerin en büyük sorunlarından biri siyaset alanını neredeyse tamamen dışlamış olmaları. Bu konuda değerli yoldaşım Can Soyer’in, birkaç ay önce Yordam Kitap tarafından yayımlanan *Marksizm ve Siyaset* kitabını özellikle anmak istiyorum. Dönüştürücü bir eylem olarak siyasetin bizim dünya görüşümüzde neden üzerinden atlanamayacak bir yerinin olduğunu kapsamlı bir biçimde anlatıyor.

Sosyalistlerin bir bölümü, kendi dünya görüşlerini bir topluluk olarak kendi içlerinde yaşamaya ve bugünün tüm sorunlarına “sosyalizm geldiğinde çözülecek” şeklinde yanıtlar üretmeye çok alıştı. Bu bakımdan, bir tartışma kulübünü, hatta kendi ritüelleri ve dili olan bir tür “cemaat”ı andıran örnekler, üzülmeye yazıyorum, hiç az değil. Bu tarz bir yaklaşım, kendini hep izleyici konumuna yerleştiriyor. Kendisinden bağımsız olarak gelişen süreçlerin sonunda da “biz zaten söylemiştik” diyerek sıyrılıveriyor. Evet, belki söylemiştin (çoğu zaman da söylememiştin, öngörmemiştin ama hadi biz iyimserliği elden bırakmayalım), iyi de bunun kime, ne yararı oldu?

Gündelik mücadeleler içinde, diyelim ki işçilerin ücret zammına ve çalışma koşullarına dair bir grevde, “boş verin bunları, sosyalizm geldiğinde ücretleriniz zamlanacak” diyebilir miyiz? İşçi zaten haksızlığa uğradığını fark ettiği için zam istiyor. Sosyalistlerin görevi hem o mücadelenin bir parçası olmak hem de o haksızlığın sadece patronuyla kendisi arasında yaşanmadığını, bunun bir iktidar sorunu olduğunu gösterecek yol ve yöntemler bulmaktır.

O mücadele değerlidir, öğreticidir. Birlikte kazanmak veya kaybetmek kıymetlidir. Pek çok farklı başlıkta da benzer örnekler verebiliriz. Gezi Direnişi’nde, o ana kadar hep sandıktan çıkacak bir değişim bekleyen halk kitleleri sokağa çıktıklarında ne kadar etkili olabildiklerini gördüler ve sonrasında buldukları her fırsatta o bilinçle hareket ettiler. Sandık zaferleri de ancak o özgüvenle gelebiliyor zaten. Önemli olan bugünkü sorunlarla devrim sorunsalını, gündelik mücadelelerle sosyalizm hedefini birbirine yakınlıştırabilmek. Daha önce de belirtmiştim, bu da siyasetle sağlanabiliyor. Birbirini tamamlamalarını sağlayan şey, deyim yerindeyse onları bağlayan tutkal, siyasi mücadele.

Tarihin tekerlekleri ileri hedeflerle, bunlar uğruna ortaya konan çabalarla dönüyor. Kazanımlar da böyle elde ediliyor. *Ferhat ile Şirin* masalını hatırlayalım. Şirin ile evlenebilmek uğruna Ferhat’ın dağı delip köye su getirmesi gerekiyor. Amacı Şirin’le evlenebilmek. Peki, sonuçta ne oluyor? Bütün köy suya kavuşuyor. Bizim için de mücadele öyle. Hedefler koyuyoruz, o yolda ilerlerken bir şeyler kazanıyoruz. Masalın sonunda Ferhat ile Şirin evlenmiş evlenmemiş, ona karışmıyorum. O onların bileceği iş...

Gelecekle olduğu kadar bugünle de ilgilenebilirsek, geniş kesimlerin dertlerini kavrayabilirsek, “yeni”yi anlayabilirsek hem kendimizi geliştirebiliriz hem de insanların yaşamlarını ve nihayet düzeni değiştirebiliriz.

İyi ki sosyalizm var ve sosyalizm siyaset için de var.

Gezegelimiz Tehdit Altında

Bu bölüm, Türkiye'deki ve dünyadaki güncel çelişki ve kriz başlıkları, bunlara karşı sosyalistlerin nasıl bir tutum takınması gerektiği konularındaki sesli düşünceleri içerecek.

Kendisi uzlaşmaz çelişkilerle malul olan kapitalizm, her dönemde yeni karşı karşıya gelişler, sorunlar, krizler yaratıyor. Bu kaçınılmaz... Ama kaçınılmaz olan, milyarlarca emekçiyi etkiliyor. Yani, biz halka, “zaten bu kapitalizmde başın beladan kurtulmaz” demekle yetinemeyiz. Bizi bekleyen birtakım felaketler halk tarafından bilinmiyor bile... O yüzden hem aydınlatmak hem de birlikte çözüm yolları aramak ve insanları harekete geçirmek gibi tarihsel bir sorumluluğumuz bulunuyor.

Temel çelişki, kapitalizmin çözemeyeceği uzlaşmazlık, halen emek ile sermaye arasında. Sonuçta kapitalizm, işçileri sömürerek kâr elde etmek üzerine kurulmuş bir düzen. Bu 200 yıl önce de böyleydi fakat zaman içinde kapitalizmin sürekli daha fazlasını istediğine, daha geniş alanlar üzerinde egemenlik kurma arayışında olduğuna tanıklık ettik. Tekelci aşama, bir çürüme devri olarak tarif ettiğimiz emperyalizm aşaması örneğin. Sermaye sınıfının, burjuva devrimleriyle ve kapitalizmin gelişimiyle birlikte filizlenen bütün o aydınlanma, bilimsel ilerleme gibi iddialara sırtını çevirdiği bir çağdayız. Bugün bu çürüme aşamasının doruklarını yaşadığımızı düşünüyorum. Kapitalizm, insanlığı topyekûn bir yok oluşa doğru sürüklüyor.

Artan doğa katliamları, kapitalizmin, insanların sömürsünden sonra hayvanların, doğanın, aslında tüm yaşamın sömürsüne doğru yol aldığını anlatıyor. Henüz ilk özelleştirmelerin yapıldığı dönemde, üretim yapan kamu iktisadi teşekküllerinin satışı söz konusuydu. Sağlık, eğitim gibi hizmetlerin özelleştirilmesi daha gündemde yoktu. Sonra o alanlar da birer kâr kapısı olarak görülmeye başladı. Her şeyi yağmaladılar, şimdi de sıra doğanın talanına geldi. Yaklaşık yarım yüzyılda, nereden nereye doğru gerilediğimizi görmek endişe verici. Gezegelimiz tehdit altında ve bu artık geri dönüşü mümkün olmayan bir aşamaya yaklaştı.

İnsanlığı geriye götüren bu değişim sosyalistler için de yeni sözler söylemek gibi bir zorunluluk yaratıyor. “Eskiden söylediklerimiz yanlış” diye düşünmeye gerek yok ama “eskide kalmanın” bugünü anlamaya ve çözümler bulmaya yetmeyeceğini bilmeliyiz.

Yine 50-60 yıl önce sosyalistlerin söylemi bilimsel ve teknolojik ilerlemenin tüm insanlık yararına kullanılması yönündeydi. Bir yandan da Batı ile açılan kalkınma makasında Türkiye’nin kendine nasıl bir yol açabileceğini tartışıyor, tartıştırıyorduk. Bağımsızlık, kendine yetme, kendi üretebileceğimiz bilim ve teknolojiyi halk yararına kullanma gibi tezlere sahiptik. Geldiğimiz aşamada, kapitalizm doğanın talanında ve bilimsel ve teknolojik ilerlemeyi halklara karşı bir silah olarak kullanmada o kadar ileri gitti ki şimdi yeni olanı görmek ve bunun üzerine yeni politikalar geliştirmek gerekiyor.

Pandemi dönemi, vahim tabloyu bir kez daha gözler önüne serdi. Emperyalist-kapitalist düzenin uluslararası kuruluşları aracılığıyla üretilen ve Türkiye dahil pek çok ülkede uygulamaya konan sağlıktaki piyasacı yaklaşım ve doğanın talanı nedeniyle artık birkaç yılda bir “uluslararası sağlık acil durumu” yaşıyoruz. Tehditler, kimi zaman Ebola, kimi zaman domuz gribi, kimi zaman da koronavirüs hastalığı olarak karşımıza çıkıyor. Dahası, koruyucu sağlık hizmetleri çökertildi, halkın bütününe gözeten sağlık sistemlerinin beli kırıldı. Tüm insanlık için ücretsiz dağıtımının pekâlâ mümkün olduğu aşı üzerinden şimdi belki de dünyanın en zenginleri listesi değişiyor. İlaç şirketleri kârlarına kâr katıyor. Böyle bir akıldışılıkla uğraşıyoruz.

Geldiğimiz aşamada, insan türünün gelişimi, doğanın ve yaşamın korunması açısından da sosyalizm bir gereksinim olarak beliriyor. Bir diğer değerli yoldaşım, ağabeyim Metin Çulhaoğlu’nun *Gençlerle Baş Başa Sosyalizm* adlı kitabında, sosyalizmin bugün “daha feminist ve daha çevreci” olması gerektiği belirtiliyordu. Bu tespite katılıyorum ve son derece önemli buluyorum...

Sosyalistler bu kavgaanın öncülüğüne soyunmak, kapitalizm karşıtlığı ile çevre mücadelesi arasındaki bağları güçlendirmek zorunda. Bir yandan çevresel yıkımlarda, talan ve katliam örneklerinde sosyalistler ikiye

ciksiz bir tavır almalı; diğer yandan gerçekten çevreyi korumak, doğaya ve hayvan haklarına sahip çıkmak isteyenler de bir aşamada kapitalizmi sorgulamadan bu mücadelenin eksik kalacağını görmeliler.

Kendimize çıkaracağımız bir diğer ders de geçmişte kapitalizmle girdiğimiz üretim rekabeti dönemini sorgulamak gerektiği olmalı. Sosyalist ülkeler, birçok alanda olduğu gibi, enerji ihtiyacının artmasıyla sonuçlanan bu başlıkta da kapitalizmle rekabete girme yanlışına düştü.

Şimdi radikal, köklü alternatifler üzerine düşünme zamanı...

Gıda sağlığı, tarımsal üretim, enerji politikaları gibi alanlarda gezegenimizin geleceğini, tüm canlı türlerinin yaşam hakkını merkeze alan bir yaklaşımın geliştirilmesi gerekiyor.

Daha çevreci, daha feminist bir sosyalizmden bahsettik madem, toplumsal cinsiyet eşitsizliğiyle devam edelim...

Baskının Ortak Dili Kadın ve LGBTİ+ Düşmanlığı

İçinde yaşadığımız düzen her geçen gün daha baskıcı, otoriter bir karakter kazanıyor. Bu eğilim yalnız Türkiye'yle sınırlı değil. Kimi ülkelerde din, kimilerinde milliyet temelli geliyor. Her yerde farklı şekillerde tezahür eden baskıcı otoriter eğilimin tüm dünyadaki ortak dili kadın düşmanlığı ve toplumsal cinsiyet ayrımcılığı. Zaman zaman meselenin Türkiye'deki AKP iktidarıyla ilgili olduğunu düşünüyoruz; kuşkusuz ilgili, ancak meselenin tüm dünya üzerinde kapitalizmin içine girdiği süreçle bağlantılı olduğunu da unutmayalım. Kapitalizm sıkıştıkça en küçük toplumsal birim olarak gördüğü aileyi bir koruma kalkanı olarak kullanmak istiyor. Türkiye'de siyasal İslam'ın kadın düşmanı bir gündeme sahip olmasıyla Avrupa'nın göbeğindeki Polonya'da kürtaj hakkının neredeyse tümüyle ortadan kaldırılması aynı sürecin ürünüdür. Hatta Türkiye'deki dincilerin bu konuda Katolik dincilerin izinde yürüdüğünü de söyleyebiliriz. Öte yandan, kadın hareketi ile LGBTİ+ hareketinin de bu baskıcı ortamda büyük bir direniş sergilediğine tanık oluyoruz. Yaşam haklarını ellerinden almak isteyen erkek egemen düzene karşı olması gerektiği gibi agresif ve kararlı bir mücadele sergiliyorlar.

Toplumsal cinsiyet eşitsizliği, emekçileri tahakküm altına alma çabasının bir parçası veya o açıdan işlev gören bir asli unsuru olarak da şiddetleniyor. Ve kadınlar, bu baskılama-bölme-sindirme sarmalını parçalamak üzere tarihsel önemde bir kavgaya önderlik ediyor. Bu sayede bırakın 40-50 yılı, 5-10 yıl öncesine göre dahi bugün toplumsal muhalefette kadınların ağırlık kazandığını görüyoruz.

Sığınmacı Sorunu İçin Yeni Politikalar

Otoriterlik eğiliminin bir başka tezahürü yabancı düşmanlığı olarak karşımıza çıkıyor.

Dünyanın dört bir yanında işgaller, savaşlar, çatışmalar, yoksulluk ve iklim krizi gibi gerekçelerle milyonlarca insan yerlerinden ediliyor. 2010'lu yılların bu bakımdan Kavimler Göçü'nü aşacak düzeyde göçlere sahne olduğunu biliyoruz. Arakan, Suriye, Venezuela ve genel olarak Güney ve Orta Amerika, Afganistan, Afrika'nın iç bölgeleri gibi coğrafyalarda milyonlarca kişi yaşadıkları toprakları terk etmek zorunda kaldı. Bu örneklerin her biri, kapitalizmin nasıl vahşice insanlara saldırdığının, ülkeleri istikrarsızlaştırdığının birer kanıtı.

Ama yapılanlar bununla sınırlı değil...

Halkları kitlesel olarak göçe zorlayan egemenler, bir yandan da göç yolları üzerinde hakimiyet kuruyor. İnsan kaçakçılığının, neredeyse köle ticareti olarak adlandırabileceğimiz insanlık dışı yöntemlerin bu yüzyılda dahi devam etmesine göz yumuyorlar. Hatta kimi örneklerde bizzat yönetiyorlar.

Dahası, kendilerine sığınacak bir kapı bulmak isteyen binlerce insan, yüzlerine kapatılan kapılar nedeniyle hayatını kaybediyor. "Aylan bebek"in cansız bedeninin fotoğrafı bu döneme damga vurdu. Üstelik, işgal ettikleri topraklardan ülkelerine gelen insanlara karşı da sınırsız bir yabancı düşmanlığı, nefret ve ayrımcılık salgılıyorlar. Bu kişilere hiçbir hak vermiyor, onları toplama kamplarında esir ediyorlar.

Türkiye'de de benzer bir durum söz konusu. Suriyelilerin yurtla-

rından edilmesinin bir numaralı sorumlularından biri AKP iktidarı. Bugün Türkiye’de 5 milyona yakın sığınmacı bulunuyor. Ülkemiz için yapılan gelecek projeksiyonlarında artık bu nüfus, örneğin Suriyeli sığınmacılar da ciddi bir veri olarak değerlendirilmek durumunda. İktidar bir yandan Suriyelileri kendi cephesine yedekleme çabasında ama bir yandan da bu topraklarda yaşayan, emeğini satarak geçinmek zorunda kalan, işsizleşen büyük bir toplumsallıkla karşı karşıyayız. Türkiye’de muhalefet cephesi henüz bu gerçeğin farkına varmış değil. Sosyalist hareketin bu konuya dair de sadece “hümanist” bir yaklaşıma sıkıştırarak değil, bunun bir emek sorunu olduğunu görerek yeni politikalar üretmesi gerekiyor.

Emek-sermaye karşıtlığının yeni yüzleri, çevre katliamları, toplumsal cinsiyet eşitsizliği, artan otoriterlik ve demografik değişimler, kapitalizmin bu dönemine damga vuruyor. Bir yanda yeni çelişkiler ve yeni sömürü biçimleri, diğer yanda emekçileri birbirlerine düşürecek yeni çatışma başlıkları...

Birincisi ancak ikincisiyle birlikte var olabiliyor.

Sermaye sınıfı, bunca krize rağmen emekçileri birbirlerine karşı kıskırtabildiği için ve o sayede iktidarını sürdürebiliyor.

Türkiye tarihine bakalım...

Emekçilerin mücadelesinin yükseldiği dönem ve bölgelerde Alevi yurttaşlarımıza dönük provokasyon ve saldırıların düzenlenmesi tesadüf mü? Elbette hayır! Sünni-Alevi geriliminin körüklenmesi esas olarak işçi sınıfının birliğine darbe vurmak üzere kullanıldı.

Ne vakit bir şantiyede örgütlenmeye başlasak, Karadenizlilerle Kürtler arasında sürtüşme yaratmaya çalışılır. Direnişin birliğini bozmak için Karadenizli-Kürt gerilimini elverişli bir koz olarak görür patron.

Şimdi de memleketteki açlığın, sefaletin, işsizliğin kaynağı Suriyeli-lermiş gibi bir algı yaratılıyor. Dikkat edin, bu işi köpürten siyasetçiler zengin Suriyelilere tek bir söz söylemiyor. Düşmanca tavır yine yoksul hedef alıyor.

Sermaye sınıfı deneyimli bir sınıf. Elektrik kablolarını kesik halde ortada bırakmayı, ortak mücadeleye zemininin oluşması halinde bunları emekçileri birbirine düşürmek üzere kullanmayı öğrendi. Bugün işe yarıyor ama büyük de bir risk barındırıyor. O kablolar, kendilerine de dokunabilir. Fransa'daki kitlesel hareketleri, ABD'deki "Siyahların Yaşamları Önemlidir" eylemlerini hatırlayalım; kimin o gerilim hattının ortasında kalacağını öngörmek her zaman mümkün olmayabilir.

Ekmek Kavgası ile Özgürlük Kavgası İç İçe...

Yukarıda saydığımız güncel çelişkilere, Türkiye özelinde Kürt meselesi olarak kendini gösteren ulusal sorunu, dinci gericiliğin yarattığı tahribatı, yani laiklik sorununu da eklediğimizde aslında bütünlüklü bir resme kavuşuyoruz.

Ekmek kavgası ile özgürlük kavgasının iç içe geçtiği bir güncel siyaset resmi var karşımızda. Ekmek olmadığı için özgürlüğümüzden çalışıyorlar, özgürlüğümüzden çaldıkları için de ekmeğe ulaşmakta zorlanıyoruz.

Sosyalistlerin her iki alanda da öne çıkması, öncülük yapması gerekiyor. Türkiye'nin siyasi literatürüne kazandırdığımız kavramlardan biri olan "Saray Rejimi" tanımını, aslında bu bütünlüğün sergilenmesi bakımından da oldukça açıklayıcı.

Ekmeğimiz ve özgürlüğümüz için yıkacağız bu Saray Rejimi'ni. Başka çare bırakmadılar...

Rakipler mi, Müttefikler mi?

Saydığımız siyasi çatışma noktalarında sosyalistler tek başına değil. Toplumsal muhalefetin hedeflerinin, yolunun, kalp ritminin belirlenmesinde sosyalizm kadar sosyal demokrasi, radikal demokrasi, Kemalizm gibi ideolojik yönelimler de etkili. Üstelik bunlar da sosyalistlerle aynı toplumsal kesimlere sesleniyor, onları etkilemeye çalışıyor.

O zaman şöyle soralım: Sosyalizm ile saydığımız siyasi-ideolojik yönelimler birbirleriyle rakip mi, yoksa müttefik mi?

Öncelikle, andığımız dünya görüşlerinden hiçbirisi sosyalizme “rakip olabilecek” bütünlüklü görüşler ortaya koymuyor. Geçenlerde sosyal demokrat bir arkadaşımınla tartışırken, Marksizmin aslında ne kadar haklı olduğu noktasına ulaştık. Benden, bir sosyal demokratın, tutarlı bir Marksizm eleştirisi yaptığı bir kitap önerisi istedi. Düşündüm, bakındım ve böyle bir çalışma bulamadım. Türkiye’de bir sosyal demokratın “memleketi sosyalizm değil de sosyal demokrasi kurtaracak” şeklinde mantıklı ve tutarlı bir görüşü aktardığı bir çalışma göremezsiniz. Bütünlükten yoksun, parçalara ve çok güncele odaklanan, daha “geri” algılara hitap eden görüşlere sahipler. Sosyal demokrasi ne talep ediyor, örneğin? Diyelim ki, sosyal demokrat bir parti olarak CHP’nin genel başkanı daha geçenlerde, “sağ-sol ayrımı 18. yüzyıla aittir, biz solcu değiliz” minvalinde açıklamalar yaptı. Bu sığ yaklaşımla nasıl bir rekabet ilişkisine girebiliriz ki...

Bu noktada, özellikle kendini sosyal demokrat olarak adlandıran ve CHP seçmeni olan dostlarımız için bir parantez açmak istiyorum. Bize bazen, “yaptıklarınızla CHP’yi zayıflatıyorsunuz, ana muhalefeti bölüyorsunuz” şeklinde eleştiriler yöneltiliyor. Böyle bir amacımız olmadığını yukarıda dile getirmiştik ama bununla sınırlı da değil...

Kuvvetli bir sosyalist hareket, CHP’nin AKP ile daha geri bir zeminde masaya oturmayı kabul etmesine de engeldir. Sosyalist hareketin güçlü olduğu bir Türkiye’de CHP, Ekmeleddin İhsanoğlu gibi bir ismi aday yapamaz örneğin. Bu açıdan, sosyalistleri “bir gelecek hayali satıp, AKP’den kurtulmayı engellemekle” suçlamanın teorik olarak yanlışlığı bir yana, pratikte de bir karşılığı yok. Ekmeleddin İhsanoğlu aday gösterildi de ne oldu, diye sormalıyız. Siyasi tarihinizin en ağır yenilgisini aldınız. Gerçek bu...

Kemalizm ise daha Türkiye’ye özgü bir görüş. Sosyal demokrasi-nin evrensel kimi iddiaları olabilse de Kemalizm’in bu topraklara özgü yanının daha fazla olduğunu ve fakat evrensel anlamda bir ideolojik bütünlüğe sahip olmadığını söyleyebiliriz. Daha pragmatist, refleksif

ve farklı unsurların eklektik şekilde bir araya gelmesinden oluşuyor. Örneğin kim temsil ediyor Kemalizmi? Kenan Evren mi, Bülent Ecevit mi, Kemal Kılıçdaroğlu mu? Hepsi bu iddiayı taşıdı.

Objektif bir değerlendirmeye şunu söyleyebiliriz: Köşeli ve derinlikli olmayan veya olamayan ancak yaygınlığının ciddiye alınması gereken bir Kemalist damar olduğu su götürmez bir gerçek. Bunun bir ideolojiye bağlılıktan çok daha fazla, Mustafa Kemal Atatürk'ün kurucu kişiliği, dönemsel tercihleri ve politikalarına saygıdan kaynaklandığını düşünüyorum. Bu saygının, yüzümüzü geriye dönmek kaydıyla sosyalizmin gelişimine zarar verebileceğini de açıkçası hiç sanmıyorum. En azından bugün Mustafa Kemal'i rehber edinen herkese şunu söyleme hakkımız var: Mustafa Kemal'in yaptığını yapın ve geriye bakmaktan vazgeçin.

Radikal demokrasi ise ülkemizde daha çok HDP aracılığıyla gündeme gelen, tüm dünya üzerinde emperyalist-kapitalist sistemin yarattığı sorunlara karşı yürütülen siyasal mücadelelerin içinde yer alan bir eğilim. Bununla birlikte, başta Kürt sorunu olmak üzere rejimin baskı ve zorla üzerlerini örtmeye çalıştığı farklı toplumsal sorunları çözmeye yönelik radikal demokratik talepler, sosyalistlerin güncel mücadele başlıklarıyla sıklıkla kesişiyor. Bu tür ortak mücadele başlıklarında yan yana durmayı hem zorunlu hem gerekli hem mücadele açısından yararlı bir görev olarak görüyoruz.

Türkiye'de tartışıldığı biçimiyle biraz Batılı, biraz Ortadoğulu; kapitalizmin ve "reel sosyalizm"in anarşizan eleştirisini birleştirme kaygısı taşıyan bir görüş olarak ele alıyorum radikal demokrasiyi. Nerede başlayıp nerede bittiği belli olmayan, eleştiri odaklı, küçük toplumsal birimleri esas alan, bu bakımdan düşünme biçimimize muhakkak ciddi katkılar yapan bir görüş olarak değerlendirmek gerekir. Elbette bize göre yine bütünlük sorunlarıyla malul bir görüş olduğunu ekleyerek...

Dolayısıyla, tüm bu ideolojik-siyasi yönelimlerin, sosyalizmle rekabet birikimlerinin bulunduğu da, böyle bir niyetleri olduğunu da sanmıyorum. Ama tam da bu nedenle daha kolay yayılabiliyorlar. Daha esnek ve kolay şekil değiştirebilme nitelikleri genele kolay nüfuz edebilmelerini sağlıyor.

Mızrağımızın Sivri Ucu İktidarı Hedef Alacak

Bizim taktiksel olarak, tüm bu rakip gibi görünen görüşlerle ayırım noktalarımızı belirginleştirmemiz, ancak esas olarak iktidara karşı kavga vermemiz gerekiyor. Sosyalizmin toplumsal destek kazanmasının yolu, Saray Rejimi'ne karşı en etkili mücadeleyi sergilemesinden, buna öncülük etmesinden geçiyor ve geçecek. Rejimi temsil eden, ona liderlik eden siyasi kampa karşı "cumhuriyetçi" diyebileceğimiz geniş bir cephe söz konusu. Farklı ideolojilere ve renklere sahip bu geniş cephe hede sosyalistler de "devrimci bir cumhuriyet", "emeğin cumhuriyeti" sloganlarıyla yer alıyor. İşçi sınıfını temsil ediyoruz. Yüzümüzü esas olarak karşı kampa çevirerek, bizim taraftaki geniş toplumsallığa Saray Rejimi'yle nasıl kavga edilebileceğini göstermeye çalışıyoruz.

Mızrağımızın sivri ucunu nadiren içeriye döndürüyoruz. Ne yazık ki bazen bunun yapılması gerekiyor...

Ancak tekrar altını çizeyim, sosyalistler ve işçi sınıfı ancak mücadelenin ileri kolu olduğunda bu tarafa omurga kazandırabilir ve Türkiye'nin etkili ve kitlesel siyasi gücü haline gelebilir. Rakip görünen görüşlerle bizim aramızdaki denklem de ancak bu sayede yeni bir biçim kazanabilir.

Ve unutmayalım ki bugün şöyle bir avantajımız var:

Soğuk Savaş dönemi boyunca, emperyalizmin ve içerideki uzantılarının öncelikli hedefi sosyalizmi yenilgiye uğratmaktı. Çok radikal bir karşı devrimci fırtınaya maruz kaldık. Fakat geldiğimiz aşamada bu fırtınanın geri çekildiği kanaatindeyim. Kapitalist düzenin öyle ya da böyle devamından yana, diyelim ki sosyal demokrasi gibi ideolojilerin veya türevlerinin bugünkü önceliği anti-komünizm değil. Sosyalizmin olmadığı bir dünyanın ne kadar rezil, nasıl kanlı ve insanlık dışı olduğu anlaşıldı. Tepkinin, öfkenin hedefinde adı konsa da konmasa da kapitalizm var.

Öyleyse bu tepkiyi sosyalizme yönlendirme hedefi bugün çok daha gerçekçi.

Kapitalizm Otoriterliğe Muhtaç

Tabii ki sonsuza kadar sürecek bir avantajdan söz etmiyorum. Zaman bizleri sıkıştırıyor. Özellikle AKP iktidarının yıkılmasının ardından oluşacak yeni kompozisyonda göz boyamak ya da bu kez gerçek bir tehdit olarak görecekləri işçi sınıfını karalamak adına bir furya başlatabilirler. Buna şu an AKP karşıtı görünenler, sosyal demokrasinin kimi unsurları da dahil olabilir, hatta kesinlikle olacaktır. O yüzden, AKP'nin yıkılış sürecine nasıl bir güçler dengesiyle geçileceği kritik önem taşıyor. Ancak yapamayacakları bir şey var: Çok radikal bir küresel dönüşüm olmadığı sürece kapitalizmin otoriterlik eğiliminin hep baskın olacağını öngörüyoruz. Kapitalizmin varlığını sürdürebilmesi için doğayla, insanla, bilimle, demokratik katılım mekanizmalarıyla, barışla, yani genel olarak yaşamla kavgasına devam etmesi gerekiyor.

Türkiye açısından düşünelim... Adalet ve Kalkınma Partisi iktidarı döneminde sermaye sınıfı bir bütün olarak çok önemli mevziler kazandı. Esnek ve güvencesiz çalışmanın neredeyse bir kural haline gelmesi, sendikaların etkisizleştirilmesi, emekli olmanın zorlaştırılması, doğanın yağmaya açılması, ihalelerdeki usulsüzlükler, vergi politikalarıyla ve dolaylı yöntemlerle kaynak aktarımı, yayılmacı dış politika, özelleştirmeler gibi mevziler nasıl kazanıldı? Siyasal İslamcı, Türk-İslam sentezi denebilecek bir ideolojik arka plan ve zor aygıtının öne çıkarılması, sermayenin işine gelecek bir ortamın hazırlanmasını sağladı. Sermaye sınıfı, işine gelen, kârlarına kâr kattığı bu dönemin nimetlerini unutmayacak. Mevzilerini kaybetmek istemeyecek. Öyleyse daha dinci, otoriter, doğaya, gençliğe, kadınlara düşman bir kapitalizme ve onun siyasetine ihtiyaçları var.

Tekrar başa dönüyorum...

Biz her halükarda AKP'nin yıkılış momentini önemsiyoruz. Türkiye'nin geleceği o anda belli olacak. Belki 40-50 yıllık gelecek o andaki güç dengelerine göre belirlenecek.

O süreç sosyalistlerin bu topraklarda toplumsal hafızaya nasıl kazınacağını da belirleyecek.

1920'de komünistler olarak Kurtuluş Savaşı'nın bir parçası olmak üzere hamle yaptık ve tasfiye edildik. Anadolu'da sosyalist fikirlerin

“Bolşevizm” adıyla en fazla yayıldığı dönemlerden biridir o yıllar. Fakat kurtuluş ve kuruluş kavgasına sosyalistlerin etkin bir şekilde dahil olması istenmedi. Mustafa Suphi ve yoldaşları katledildi. Türkiye Komünist Partisi’nin faaliyet yürütmesi engellendi. Aslında bu adımlar uzun vadeli olarak alınan önlemlerdi. Sosyalist hareket 1960’lara kadar gerçek bir toplumsal kuvvet haline gelemedi. 1961’de TİP’in kuruluşu, ardından DİŞK’in kuruluşu, gençlik hareketi, aydınlarla başlayan mayalanma Türkiye’nin sonraki on yıllarını belirledi. O dönemdeki anti-emperyalist tavrımızla, faşizme karşı mücadelemizle, Kürt sorununu ülkenin gündemine taşımamızla, işçi sınıfının kazanımlarıyla toplumsal hafızaya kazındık.

Bir karakter kazandı sosyalizm... Eğrisiyle doğrusuyla o karakter bizi kalıcı kıldı.

Ve sonra büyük bir yenilgi!

Şu an sol dendiğinde insanların aklına önce “direnme” kavramı geliyor. Önümüzdeki görev, direniş eyleminin bir adım ötesine geçebilmek, toplumsal bellekte “Saray Rejimi’ni yıkabildiler ve yeniyi kurabilecek güce sahipler” şeklinde yer edinebilmek... TİP üyeleri başta olmak üzere tüm sosyalistlerin böyle büyük tarihsel bir sınavı var.

Meclis Yönetme Aracı Değil Ama Önemli...

“Bugünü kazanmak” adını verdiğimiz bu bölümde, çok tartışılan ama dönemsel olduğunu düşündüğüm bir olanağa da işaret etmek istiyorum.

TİP’in yıllar sonra mecliste iki vekille temsil edilmesi, TBMM kürsüsünden emekçilerin talep ve sözlerinin dillendirilmesi, mücadelemize büyük bir ivme kazandırdı.

Yaklaşık 2,5 yılı bulan deneyimle daha net olarak söyleyebilirim, TBMM ülkeyi yönetme aracı olarak aslında hiçbir işe yaramıyor. Fakat bir kürsü olarak, devrimcilerin, emekçilerin görüşlerini, eleştirilerini ve değerlendirmelerini tüm yurttaşlarımızla paylaşmak için elde kalan en etkili yerlerden biri. Hele pandemi sürecinde, hele baskının giderek arttığı bu koşullarda, sokakta söz söylemenin böylesine zorlaştığı gün-

lerde, nasıl değerlendireceğinize bağlı olarak, daha da önem kazandı. Türkiye İşçi Partisi'nin 1965 seçimlerinde kazandığı 15 vekillik ve o vekillerin sergilediği performans, sosyalistlerin parlamentodaki mücadelesi açısından bir zirve olarak görülebilir. TİP'in HDP ile ittifak sonrası Meclis'e girmesi ise devrimcilerin düzen içi olmayan bir muhalefeti parlamentoda da yapabileceklerini, bu mücadelenin sonuç alıcı olabileceğini göstermesi açısından son derece önemli.

Bu noktada, "parlamentoyu bir umut kapısı olarak gösteriyorsunuz" şeklindeki daha sol içi bir eleştiriye az da olsa muhatap olabiliyoruz. Böyle bir risk elbette var. Ama bu sizin o kürsüyü ve olanakları nasıl değerlendirdiğiniz ve nasıl bir faaliyet yürüttüğünüzle doğrudan ilgili. O riski ortadan kaldırmanın yollarını bulmamız gerekiyor.

Örneğin, Meclis'teki faaliyeti kürsüden konuşma yapmakla sınırlı görmememiz gerekiyor. Biz şu anda iki kişiyiz, ancak Barış Atay yol-
daşım ile birlikte kürsüden haklarını savunduğumuz neredeyse tüm işçilerle doğrudan direniş alanlarında, bulundukları yerlerde veya sorunlarının göbeğinde de bir araya gelmeye çalışıyoruz. Onların görüşlerini dinliyor, kavgalarında yanlarında olmaya özel bir önem veriyoruz. Meclis'i halka, halkı Meclis'e taşımayı bir hedef olarak koymuştuk, bütün imkânsızlıklara rağmen elimizden geldiğince bunu yapmaya çalışıyoruz.

Ayrıca, Türkiye'de sorunların çözüm yerinin Meclis olduğu şeklinde yaygın bir kanaat oluşmasının önünde de engeller var. Milletvekilliği ve TBMM geniş halk kesimleri için zaten güvenilen kurumlar değil. Biz de bunu tersine çevirme meraklısı değiliz. Tekrar altını çiziyorum: Parlamento bir sorun çözme mekanizması değil, emekçilerin görüşlerini ifade ettikleri, sermaye düzeninin maskesini düşürüp gerçek yüzünü teşhir ettikleri bir kürsü olarak düşünülmeli. Farklı ideoloji ve siyasetlerin fikirlerini ve yasa teklifleriyle önerilerini en sade şekilde dile getirebildikleri bu mecrada sosyalizmin sesinin, halkın sesinin de yer bulması önemlidir. Biz parlamento aracılığıyla toplumun geniş kesimlerine sosyalizmi basit ve anlaşılır bir seçenek olarak sunmanın, patronlara karşı işçilerin sesini yükseltmenin derdine düştük. Bunda da belli bir başarıyı yakaladığımıza inanıyorum.

Gri Yakalıların Enerjisi

Toplumsal mücadele, tarihin hiçbir döneminde kendi kendine yükselmedi. Hep kimi dinamik kesimler, rahatsızlıkların ve çelişkilerin biriktiği toplumsal katmanlar buzkıran işlevi gördü. Daha önceki örnekleri irdeleyecek olursak, toplumsal hareketlerde genelde en yoksulların değil en çok şey kaybedenin, beklentileriyle elindekiler arasındaki açığı en geniş olanın diğer kesimlere de önderlik yaptığını fark edeceğiz.

Yukarıda, siyasi bakımdan gerilimli başlıkları sıralamış olduk. Peki, oluşan kördüğümüne kimler kılıç atacak?

Türkiye İşçi Partisi'nin bir üyesi olarak öncelikle emekçilere bakmam kimseyi şaşırtmayacaktır. Ama işçi sınıfının içinde de çok farklı katmanlar, bölmeler mevcut. İş kollarına, yörelere, eğitim düzeylerine göre pek çok sınıflandırmaya gidebiliriz. Bizim tespitimiz, “gri yakalı” adı verilen bir emekçi kesiminin güncel olarak öne çıktığı yönünde. Beyaz yakalı gibi çalışan ama mavi yakalı gibi yaşamak zorunda bırakılan emekçilerden söz ediyorum. Uzaktan baktığınızda, yaptıkları işler, içine girmeye zorlandıkları tüketim kalıpları, eğitim düzeyleri, dünyayla kurdukları ilişki biçimleri bakımından beyaz yakalı gibi görünseler de çalışma koşullarına, ücretlerine baktığınızda mavi yakalılara yaklaşan, hatta yer yer onların da gerisine düşen çok büyük bir nüfus mevcut.

Bu kesim büyük oranda genç işçilerden oluşuyor. Cinsiyet dağılımına bakıldığında kadın ağırlığının olduğunu görüyoruz. En az lise veya lisans eğitimlerini tamamlamış, iletişim araçlarını yaygın şekilde kullanan, dünyanın farklı coğrafyalarında nasıl yaşandığını takip edebilen, asgari düzeyde de olsa bir yabancı dil bilen emekçilerden oluşuyor gri yakalılar. Aslında çok daha farklı hayatlar yaşayabileceklerini düşünüyorlar, biliyorlar ancak bugün mahkûm edildikleri koşullara isyan ediyorlar. Belki bir dönem koşulları daha iyiydi ama kaybettiler. Hak ettiklerinin, bugünkünden çok daha fazlası olduğunun bilincindeler. Yoğun bir yoksunluk duygusu içindeler. Kitap almanın, sinemaya ya da tiyatroya gitmenin lüks olmasını anlayamıyor; dizi izledikleri platforma ödenecek parayı hesap etmek istemiyor; yurt dışına çıkmanın

nasıl olanaksız bir şey haline geldiğini kavrayamıyorlar. Özgürlüklerin bunca kısıtlanması, takip ettikleri ve hayalini kurdukları dünya göz önünde bulundurulduğunda, onlara çok yabancı...

Ve bir niteliksizler, liyakatsizler topluluğu tarafından yönetildiklerini görüyorlar.

Emeklerini satarak yaşıyor ve akıllarıyla dünyayı anlamaya ve bu eşitsizliği, adaletsizliği, baskı ortamını sorgulamaya çalışıyorlar... İktisadi ve istatistiki verilere baktığımızda aslında Türkiye'yi sırtında taşıyanlar da onlar. Yaratıcı emekleriyle büyük bir değer yaratsalar da karşılığında toplam zenginlikten pek az pay alıyorlar.

Ancak bu kesimin bir özelliği de süreklileşmiş siyasal mücadelenin parçası olmaması. Daha ziyade tepkisel davranıyorlar, refleksif tutumlar geliştiriyorlar. Emek mücadelesine de henüz renklerini çaldıklarını görmedik. Bu bakımdan deneyim ve birikim sahibi değiller. Gezi Direnişi'nde "gündüz işte gece direnişte" diye andıklarımız büyük oranda onlardı. 7 Haziran 2015 seçimlerinde AKP'nin yenilgisi için HDP'nin barajı aşması gerektiği fikri en hızlı biçimde onlarda karşılık buldu. Referandumda "Hayır" kampanyasının en renkli simaları, sandıkları korumaya gidenler, belki 5-6 hafta sonunu kırsal kesimde oyların nasıl korunacağını anlatmak için feda edenler... Sosyal medyadaki yaratıcılık sadece onların eseri diyemesek bile, çoğaltanlar, yayanlar onlardı... Televizyona sırtını dönenler, beğendiği diziyi herkes izleyebilsin diye çevirip alt yazı ekleyenler onlar...

Özetle toplumun ritmini, tansiyonunu onlar belirliyor. Pek azı kentlerin o pahalı merkezi bölgelerinde yaşayabiliyor. Genelde oralar da çalışsalar da ekonomik durumları ancak çeperlerde kalmaya müsaade ediyor.

Kısacası, çok yaratıcı, büyük bir yoksunluk duygusuna sahip, arayış içinde olan gri yakalılar sosyalizm mücadelesiyle buluştuğunda Türkiye'yi dönüştürecek bir enerjinin açığa çıkacağını görüyorum. Bu enerji hem kendilerini hem Türkiye'yi hem bizi dönüştürecek.

Öte yandan, sınıf hareketinin bütününe baktığımda yeni bir filizlenmenin yaşandığını fark ediyorum. Grevler son iki yılda neredeyse tamamen yasaklanmış olsa da kesintisiz şekilde devam eden sayısız işçi direnişi mevcut. Bu direnişleri bir bayrak yarışına benzetirsek, o bayrak hiç düşmüyor. Biri bitmeden bir diğeri başlıyor... Kazanımların sınırlı olmasına rağmen bu direnişlerin devam ediyor olması yeni bir mayalanmanın işaretidir.

Her direnişi işçi sınıfı için bir okul olarak görürsek, yeni bir direnişçi işçiler kuşağının yetişmekte olduğunu da varsayabiliriz. Üstelik son bir yılda dikkat çeken bir gelişmenin yaşandığından söz edebiliriz: Sokağın ve fiili direnişin toplumun geniş kesimlerine sesini duyurmakta en etkili yollardan biri olduğu bir kez daha keşfedildi.

Direnen, sesini duyurabiliyor. Direnen, muhatap alınıyor.

Bunun giderek daha fazla emekçi tarafından fark edilmesi, sokaktaki hareketliliği artıracak, mücadeleye yeni bir ivme kazandıracaktır.

En Büyük Kaybımız Aydın Dinamiği

Türkiye'nin devrimci toplumsal dinamikleri dendiğinde on yıllarca en başa yazdığımız alanlardan birinde büyük bir darbe yediğimizi kabul edelim. 1960'lar, 70'ler sosyalist hareketin en çok aydın dinamiğiyle birlikte anıldığı dönemlerdi. 1980 sonrasında ve özellikle de AKP döneminde büyük bir aydın kırımı yaşıyoruz. Evet, darbenin çocuğu olan bu iktidar kendi kültürel hegemonyasını kuramadı, kendi sanatçısını ve aydınını yetiştiremedi ve yetiştiremez de. Ama tüm stratejisini de bizim cephedeki entelektüel kaynakları kurutmak üzerine kurdu. "Alternatif yaratamıyorsak, karşı tarafa da yaşam hakkı tanımayacağız" dediler. Barış Akademisyenleri'nin KHK'ler ile akademiden uzaklaştırılması, üniversite kurumunun altüst edilmesi, medya ve kültür-sanat ortamında merkezi kaynakların tamamen yandaşlara aktarılması, oluşturulan baskı ortamı, nitelikli liselere yapılan müdahaleler...

En son Boğaziçi Üniversitesi'ne kayyum olarak atanan "rektör" olayı sembolik değere sahip. Boğaziçi'nden rektör olarak atayabilecekleri tek bir yandaş çıkaramadılar, oraya da bir "sömürge valisi" atayıp üniversitenin işini bitirmeye karar verdiler.

İşin bir de bizim cephemizi ilgilendiren boyutu var. Darbeyle başlayan bu süreçte gerçek ve güçlü bir sosyalist alternatifin bulunmaması entelektüel geri çekilişin tuzu biberi oldu. Düşünsel, sanatsal, kültürel gelişime ilham verecek, öncülük yapacak bir toplumsal devinimin yokluğunda aydın dinamiği büyük bir yara almış oldu.

Aslında, yukarıda potansiyeline işaret ettiğimiz "gri yakalı" kesimin süreklileşmiş bir siyasal mücadele içinde olmamasının nedenlerinden biri de kültürel üretimle yeterince beslenemiyor oluşu. Daha doğru ifade edecek olursak, zaten zor koşullarda, büyük bir baskı altında ortaya konan üretimlerle veya üretimde bulunan kişilerle buluşma imkânını bulamıyor olmaları. Normal koşullarda o toplumsallık kendi içinden aydınlar çıkaracak potansiyele sahip. Çok yaratıcı ürünler de ortaya koyabiliyorlar ancak imkânlar kısıtlandığı için bunların okura, dinleyiciye, izleyiciye ulaşabilmesi, süreklileşebilmesi, dönüştürücü bir kudrete sahip olabilmesi de engellenmiş oluyor.

Burada yaşanan sıkışmanın da siyasal ortamın değişimiyle aşılabileceğini düşünüyorum. Türkiye'de sanatın "altın çağ"ını 1960-80 arası dönem olarak alabiliriz. Yaygın bir üretimin sergilendiği, niteliksel sıçramanın yaşandığı, sanat eserlerinin ve genel olarak atmosferin halkı etkisi altına aldığı bir dönem... Dikkat edilirse aynı dönem sosyalist hareketin de en yaygın olduğu dönemdir ve tiyatro oyunlarının kamyon kasalarında köylere taşınması gibi deneyimler sınıf mücadelesinin organik bir parçası haline gelmiştir. İşte bugün de politik ve kültürel sıçramanın neredeyse eş zamanlı, birbirine itki verecek şekilde yaşanabileceğini öngörüyorum. Buna hepimizin ihtiyacı var...

Kadınlar Gündem Belirliyor

Her geçen gün kadın hareketi daha etkin bir güç olarak gündem belirliyor. Kadınlar, son yıllarda iktidara kök söktüren, hep daha fazlasını talep eden ve bunu da kazanan en önemli toplumsal güç. Özellikle son yıllarda Türkiye’de kadınlar gerçek bir “ana muhalefet gücü” rolü üstlenmiş durumdalar. İktidarın tüm karşı hamlelerine, kendileri üzerindeki baskıyı artıracak tüm girişimlerine rağmen hiç teslim olmadılar. Örneğin, AKP’nin kadınlara yönelik en büyük saldırılarından biri olan İstanbul Sözleşmesi’ni iptal etme yönündeki girişimlerine karşı kadın hareketi bir milim bile geri çekilmedi. Savundukları her başlıkta sağlam ve kararlılar.

Devrim cephesinde son 10-15 yılın en büyük kazanımlarından biri kadın hareketi. Yüzyıllara varan eşitlik ve özgürlük mücadelesinde geldikleri bu aşamadan bir daha geri düşeceklerini de hiç sanmıyorum.

Siyasal alanda başarının ölçütlerinden biri, kendi gündemini, kavramlarını ve önceliklerini diğer bütün aktörlere kabul ettirebilme becerisidir. Kadın hareketi en çok da bu anlamda büyük bir hüner sergiledi. “Toplumsal cinsiyet”, “taciz”, “cinsel, fiziksel, duygusal şiddet”, “eş başkanlık”, “kadın beyanının esas oluşu” gibi pek çok kavram hayatımızın her alanına damga vurmuş vaziyette. Artık bu kavramlar olmadan düşünmemiz mümkün değil. Geçmişte biraz da sıradanlaştırılmak istenen, “3. sayfa haberleri” diye geçiştirilen suçların, aslında büyük oranda kadını hedef alan büyük bir şiddeti, neredeyse bir cins kırımını gizlediğini ortaya çıkardılar.

Ancak bu şiddet sarmalı, o gazete haberlerinin çoğunluğunda gördüğümüz gibi yalnızca aile içinde yaşanmıyor. Ayrımcılık, eşitsizlik, taciz ve şiddet kadınları emek alanında da kuşatıyor.

Sırf kadın olduğu için aynı işi yapan erkek meslektaşından daha düşük ücret almak, hak ettiği halde yönetici pozisyona getirilmemek, güvencesiz çalıştırılmak, mobbinge uğramak, sırf kadın olduğu için, toplumsal roller gereği ev içi emeğin, bakım emeğinin de kadının üzerine yıkılması, hem işte hem evde tam gün mesaide olmak, sırf kadın olduğu için herhangi bir kriz anında işten ilk çıkarılan olmak gibi çeşitli zorluklarla da başa çıkmak zorunda kalıyor kadınlar.

Aslında 8 Mart gibi simgeleşen bir günün başlangıç noktası da olan kadın emeği, emek alanının hep en ucuzu, en güvencesizi ve en görünmeyeni olagelmış durumda. Bunun üstüne kapitalizmin içinde bulunduğumuz evresinde kadınların elde edilmiş birçok hakkı da saldırı altında. Böylesi bir kesitte yükselen kadın mücadelesi, birikimiyle, tüm toplumu kuşatacak en özgürleştirici müdahalelerden birisini yapmaya aday.

Hemen yakın geçmişten örnekle anlatmaya çalışayım:

Pandemi ile hizmet sektörünün durması, kadın ağırlığının hatırı sayılır olduğu gri yakalıların evde çalışmaya yönlendirilmesi ile normal zamanda kısmen profesyonelce sağlanan çocuk bakımı, yemek, temizlik, hasta bakımı gibi hizmetlerin, kısaca yeniden üretimin tüm yükü yeniden kadınların sırtına yüklendi. Kadınlar buna ilişkin çok önemli tartışmalar yapıyorlar. Yakın zamanda yayımlanan bir makaleden aklımda kaldığına aktarmak istediğim bir örnek var: Pandemi ve karantina koşulları, zengin ve imtiyazlı kesim dışında kadınların kapitalizm tarafından bir nevi “küll-kedisi paradoksu”na mahkûm edildiklerini gözler önüne serdi.

Bu çok etkilendiğim benzetmede, küllkedisinin ancak bütün işleri bitirdikten sonra baloya gidebilmesine atıfla, kadınların üzerine aslında ne kadar çok iş yüklendiğine işaret ediliyordu.

Buradan hareketle kadınlar, kapitalizmin kendileri için yarattığı bu illüzyon şimdi tam zamanı diyorlar. Bir yandan kadın hareketinin bu kadar güçlü olduğu, öte yandan kapitalizmin kadınların kazanımlarını gasp etmek için tetikte beklediği bir dönemde bu hareketin gücünü artırması işçi sınıfına da alan açacak, onun mücadelesinin genişlemesini ve gelişmesini sağlayacaktır.

Daha feminist bir sosyalizme ihtiyaç olduğunu söylemiştim. Şimdi de buna feminizmin de daha sosyalist olması gerektiğini eklemem, umarım haddimi aşmış olmam.

Yine de bunun sadece benim değil dünya kadın hareketinin de tartıştığı bir konu olduğunu belirtmek isterim. Örneğin, “yüzde 99’un feminizmi” kavramıyla bu tartışmanın derinleştiğini düşünüyorum.

Sınıf mücadelesi ile kadın mücadelesinin birbirlerini karşılıklı olarak beslediği bir süreci hep birlikte yaşayacağımızı öngörebiliriz.

Boğaziçi Belki Yeni Bir Milat

2021'in ilk günlerine damga vuran gençlik de hem saydığımız tüm toplumsal kesim ve katmanlar içinde, hem de bağımsız bir güç olarak değerlendirilmeli.

İktidarın akademiye ve liselere dönük kuşatma ve yıkım çabalarının ana hedeflerinden biri, orta-uzun vadede gençlik hareketini siyasi bir parametre olmaktan çıkarmaktı. Elbette etkisi olmuştur ancak amaçlanan başarılamamıştır.

Türkiye siyasi tarihine baktığımızda “genç” kategorisi, dünyanın farklı coğrafyalarına nazaran hep daha özel, daha fazla misyon yüklenen bir role sahip oldu. Bunu geride kalmışlığın, Osmanlı'dan Türkiye'ye geçiş sancılarının, eskiden yeniye geçiş arayışının sürekliliğine yorabilirsiniz. Tabii ki demografik özelliklere de...

Üzerinde en fazla hesap yapılan, iktidarların en çok uğraştığı kesim olsa da ben gençlikten umudumu hiç kesmedim.

Siyasi mücadele içinde, eski kuşaklar hep gençlerden bir yakınma halindedir. “Şimdikiler, bizim dönemimizdekilere benzemiyor” türü tamamen öznel ve bir getirisi olmayan değerlendirmeler... Ama o beğenilmeyen gençliğin ne tür bir dinamizme sahip olduğunu Gezi'de gördük. O yüzden, dönemsel geri çekilmelere aldırmamak, hep eskiyle kıyaslama yoluna gitmemek gerekiyor. Türkiye'de çok güçlü bir gençlik damarı var. Bakın, pandemi döneminde, hatta okulları tatildayken dahi bir öğrenci hareketi filizleniverdi.

Akademnin bugünkü durumuna rağmen, öğrenci-gençlik dinamiğinin nabzını da hâlâ üniversite gençliği belirliyor. O dinamğin harekete geçmesinde özgürlük kavgası yine çok belirleyici. Ancak bugün bir ek daha yapmalıyım. Benim öğrencilik dönemime göre bugün çok daha fazla sayıda öğrenci geçinebilmek için çalışmak zorunda. Yani, eskiden öğrencileri işçi sınıfının bir parçası saydığımızda daha teorik bir çerçeve üzerinden konuşuyorduk. Bugün ise daha organik bir iç içe geçiş var. O nedenle öğrenci gençlik hareketinde de ekmek kavgası ile özgürlük kavgası giderek birbirine yaklaşıyor.

Gezi'den önce “ODTÜ Ayakta” eylemleriyle ilk adımlar atılmıştı. Bu satırların yazıldığı sırada yaşanan Boğaziçi eylemleri de yeni bir silkinişin işaretleri sayılmalı...

4. BÖLÜM

HEP BİRLİKTE

*Parti ve örgütlenmenin önemi,
'ben' ile 'biz' arasındaki ilişki,
TİP'in tarihsel ve güncel değeri,
dayanışma ağları,
işçilik ve başka kimlikler,
sağ kuşatmayı yarmak
ve görevlerimiz üzerine...*

İnsanı özgürleştirmek, toplumsal ilişkileri insanı özgürleştirecek şekilde düzenlemek istiyoruz.

İnsanın insanı sömürdüğü bu düzen, yukarıdan aşağıya doğru, bir hiyerarşi içinde örgütlü. Düzenin sahibi olan sermaye sınıfı, temsilcileri aracılığıyla siyasi iktidarı ve devlet aygıtını yöneterek, toplumsal ilişkileri düzenliyor. Kaynakların kimin yararına kullanılacağı; yasaların kimin lehine çıkarılacağı; çalışma yaşamını düzenleyen kurallar; aile, eğitim, inanç başlıklarındaki düzenlemeler bu hiyerarşi içerisinde belirlenip hayata geçiriliyor.

Siyasi iktidar işte bu nedenle çok önemli.

Siyaset, sınıfsal bir olgu olarak kavranmalı.

Üretim araçlarının mülk edinilme şekline göre biçimlenen sınıflar, güncel ve tarihsel çıkarlara sahip. Çıkarları çerçevesinde merkezi kararların nasıl alınacağına ilişkin yol ve yöntemler öneriyorlar. Gücü, buradaki anlamıyla yaptırım gücünü elinde bulunduran sınıf, kendi yol ve yöntemlerinin hayata geçmesini sağlıyor. İşte bu bütünlüğe siyaset adını veriyoruz.

İktidara giden yol siyasetten geçiyor.

Ve iktidarda da siyasetin gerekleri uygulanıyor.

“Benim siyasetle işim olmaz”, “Bu konunun siyasetle ilgisi yok” diyenlere bakmayın... Böyle konuşanların çoğu, aslında gayet siyasi olan görüş veya eylemlerini gizleme derdindedir.

Deprem oluyor, yurttaşlarımızı kaybediyoruz, “Şimdi konumuz siyaset değil” diyorlar. Koronavirüs salgını tüm yoksulları kırıp geçiriyor, “Bu mesele üzerinden siyaset yapmayalım” diyorlar. Oysa depreme karşı önlem alınması için toplanan vergiler, bu vergilerin kimden toplandığı, oluşan bütçenin nereye harcandığı tam da siyasetin konusu. Virüs, evet, insanları siyasi görüşüne göre hasta etmiyor ancak siyasi karar ve uygulamalar, pandemide halkın hangi kesimlerinin sağlık ve ekonomi açısından korunacağını belirliyor.

Maalesef siyaset...

İyi ki siyaset...

Yani, sevseniz de siyaset var, sevmeseniz de...

Eğer durum buysa hepimizin yanıtlaması gereken soru ortada duruyor: Hayatımızı böylesine belirleyen siyaseti, bir avuç para babasına ve onların temsilcilerine mi bırakacağız?

İktidar için siyaset, siyaset için de siyasi parti gerekiyor.

Kimi istisnaları dışarıda bırakırsak, her siyasi parti iktidar için kurulur.

Toplumsal yaşamı belli bir program etrafında düzenlemek, bozuk düzeni yıkip yenisini inşa etmek, değiştirmek ve dönüştürmek için bir araç arıyorsak, o partidir.

‘Ben’i İçeren Bir ‘Biz’

Diyeelim ki sevdiğimiz, benimsediğimiz, bize uygun bir siyasi parti var. Dört yılda bir gidiyoruz, oy veriyoruz. Arkadaş ortamlarında, dost meclislerinde o partiyi desteklediğimizi anlatıyoruz. Siyasetle ilişkimizi bununla sınırlı tutuyoruz. Elbette, siyasallaşmanın bu türüne de saygı duyuyorum, önemsiyorum. Ama maalesef, bugün Türkiye’de değiştirebilmek ve dönüştürebilmek için bu kadarı yeterli değil.

Böyle yaparak, yine, doğrudan bizi etkileyen asli işleri başkalarına havale etmiş oluyoruz. Bu yalnız siyasi partiler anlamında anlaşılmamalı. Yaşadığımız mahallede, iş yerimizde, okulumuzda ve ilgili

olduğumuz herhangi bir alanda yaşanan sorunları çözebilmek, yeni önerilerde bulunmak, başkalarını dinleyip daha gelişkin olana ulaşabilmek için örgütlenmek gerekir. Bu bir parti, bir dernek veya sendika da olabilir.

Bize sunulan hayat, ortam, ilişki biçimleri yanlışsa ve biz bundan etkileniyorsak daha iyisini yapmak için davranmalı, harekete geçmeliyiz. Ve bu eylemimizde yalnız kalmamalı, başka insanların da bu sürecin parçası olmasını sağlamaya çalışmalıyız. Yani örgütlenmeli, örgütlemeliyiz.

Fransız, komünist şair Louis Aragon'un şiirini, sevgili Zülfü Livaneli ne güzel bestelemişti:

"Yalnız insan merdivendir

Hiçbir yere ulaşmayan..."

"Biz" deyince, kolektivizm ve örgütlülük deyince, bir arada olmaktan bahsedince, tek tek insanların veya liderlerin önemini küçümsemiş olmuyoruz. İnsanı, bireyi yok sayan bir siyasal düşüncenin veya örgütün başarı şansının olabileceğini de sanmıyorum. Her birimiz tek tek çok kıymetliyiz; fikirlerimiz, deneyimlerimiz, eleştirilerimiz, katkıları-mız ve elbette değiştirebilme gücümüz çok değerli.

Demek ki, "ben" diye bir şey var. O zaten zeminimiz. "Boş" insanlarla, kendi değerinin dahi farkına varamamış kişilerle gerçek bir kolektif, bir parti yaratmak da mümkün olmaz.

Milyon tane sıfırı toplasanız yine sıfır eder!

Meselemiz şu: O "ben" nasıl gerçek anlamına kavuşacak?

Birincisi, "biz", "ben"i hiçleştirmez; aksine onun değerini artırır. Çok yetenekli bir futbolcuyu düşünelim. Değerli midir? Elbette... Peki, amacına ulaşmasını sağlayan nedir? Bir top cambazından fazlasına dönüşmesi nasıl mümkün olur? Tabii ki takımı, takım arkadaşları sayesinde. Doğru yönetilen bir takım, onu oluşturan futbolcuları hiçleştirilmiş midir, yoksa her birinin amaçlarına ulaşmasına hizmet eden bir "biz" mi kurulmuştur? Elbette ikincisi...

"Biz", "ben"leri içerip aşan yeni bir bütünlüktür.

İkincisi, “ben”in de kendini gelişime açık tutması; bencil, kendisinden başkasını düşünmeyen, öğrenmeye kapalı olmaması gerekir. Neoliberal düzen, son 40 yıldır birey dendiğinde bunun anlaşılması için çaba harcıyor. Örgütlenmeye, kolektivizme saldırılarının temelinde de bu anlayış var. Yaratmak istedikleri “ben” sorgulanacak diye çok korkuyorlar.

Dibinde ot bitmeyen bitkiler gibi değil, en güzel bahçenin rengarenk çiçekleri gibi olmalıyız...

“Bir ağaç gibi tek ve hür, bir orman gibi kardeşçesine” diyerek bir araya gelmiş insanlardan oluşan bir sosyalist parti, ne dibinde ot bitmeyen bir bitkidir ne de bahçesindeki çiçekleri soldurmak ister. Zaten, nitelikli bir insandan korkan parti, kelimenin gerçek anlamıyla devrimci bir karakter de taşıyamaz.

Dikkat edin, Türkiye’de insanların kendisine sembol olarak seçtiği neredeyse tüm değerler sosyalisttir. Deniz Gezmiş, Mahir Çayan, Nâzım Hikmet, Aziz Nesin, Yılmaz Güney, Ahmet Kaya, Yaşar Kemal, Sabahattin Ali...

Demek ki, asıl kuvvetli “ben”ler, en yetenekli insanlar sosyalist hareketin birer parçasıdır. Bununla övünüyoruz!

Bu memleketin üreten, yaratan insanların büyük bir çoğunluğunun, yaşamımızı güzelleştiren eserleri üretenlerin, onu anlamamızı sağlayanların genellikle sosyalist olması bir tesadüf değil, gerçek “ben”in ancak bir mücadeleyle oluştuğunu gösteren önemli bir örnektir.

Baştaki konuya dönersek, toplumsal ilişkileri insanı özgürleştirecek şekilde düzenleyeceğimiz yolda siyaset, parti ve örgütlenme olmazsa olmazlarımızdır.

Bugün öyle bir durumla karşı karşıyayız ki, patronlar, ezenler, sömürenler hem iktidara sahipler hem de çeşitli nüanslarla birbirinden

ayrılan ama sonuçta kendilerini temsil eden çeşit çeşit partileri var. Sermaye sınıfı için partileri, diğer tüm araçlarını bütünleyen bir niteliğe sahip. Partilerinden güç alarak kurdukları sömürü düzenine meşruiyet kazandırmaya çalışıyorlar. TÜSİAD, MÜSİAD gibi örgütleri var ancak yalnız bunlar aracılığıyla milyonlarca kişiyi, içinde yaşadığımız bu sömürü düzenine ikna etmek mümkün değil. Aynı şekilde, bu, yalnızca polis ve asker zoruyla, tank, top ve tüfekle, copla da olacak bir iş değil.

Tüm bu araçları koordine edecek, toplumsal ölçekte iknayı veya rızayı sağlayacak en önemli aygıt halen siyasi partidir.

Patronlar tarafında durum buyken, toplumun en geniş kesimini oluşturan, ülkeyi ve dünyayı ellerinde taşıyan, üreten ve yaratan insanların, yani işçilerin ve emekçilerin ise güçlü bir partisi yok.

Denklem böyle kurulursa, işçi sınıfının kazanma şansı bulunmuyor.

Karşı taraf bütün araçlarıyla örgütlü, birleşik ve bütünleşik bir siyasi kuvvete sahipken siz örgütsüzseniz kaybetmeye mahkûm olursunuz. Ezen sınıf için bir ihtiyaç olan parti, bizler için belki iki kat daha fazla gerekli.

Daha önce, süpermenler aramıyoruz, “sıradan” insanlar kahramanlaşacak demiştim.

Bu vurgu, bu konu için de geçerli. Sınıfımız, “yıldızlarla” ilerleyecek bir siyasete, düşünceye, kültüre sahip değil. İyi ki de değil...

Bizim için ön şart kolektivizm, kolektif mücadele ve onun en gelişkin hali de parti.

İşte, bizim partimiz, Türkiye İşçi Partisi (TİP) bunun için var.

Değişim İçin Bize Parti Gerek!

Bugün ülkemize AKP’de simgelenen bir diktatörlük, bir Saray Rejimi hâkim. Bunun yıkılabilmesi için her yol denendi. Farklı dönemlerde, ordu, yargı makamları, Amerika Birleşik Devletleri, Avrupa Birliği birer kurtarıcı olarak görüldü. Cumhuriyet Halk Partisi, halkımızın bir kesimi tarafından kurtarıcı olarak görülüyor. Gelin görün ki hiçbirisi Türkiye’yi bu karanlıktan çıkaramadı. Bir iktidar değişikliğine bile imza atamadılar. “Neden?” diye sormak lazım.

Bizim cevabımız şu: Etkili, güçlü, halkı temsil eden bir sosyalist parti olmadıkça Türkiye kurtulamayacak.

Kurulu mekanizmanın içindeki bir koltuk değişimiyle çözüme ulaşamayacağız. Yeniden kuruluş şartlarının sağlanması için, bu mekanizmanın ya da düzenin diyelim, içinden değil dışından, kuvvetli bir yumruk gerek. Bir tekme atıp o masayı dağıtmak lazım.

Bunun aracı gerekiyordu, Türkiye İşçi Partisi bunun için kuruldu.

Daha tarihsel bakarsak da devrimci sosyalist bir işçi sınıfı partisine ihtiyaç var. Halk örgütlü olmadıkça ve böyle bir parti güçlenmedikçe, bugün AKP yarın BKP hiç fark etmez, bu sömürü ilişkileri, bu zulüm farklı biçimlerde, farklı zamanlarda kendisini yeniden üretecek.

Sosyalist iktidar Türkiye’nin gerçek kurtuluşudur. Bir siyasi partinin, emekçilerin yönettiği bir ülkeyi kurma görevine talip olması gerekir.

Peki, böylesi bir siyasi parti ve gerçek kurtuluş iradesi gücünü nereden alacak? Neye güvenecek?

Kitabın genelinde bu sorulara daha ayrıntılı yanıtlar ürettiğimizi düşünerek burada kısaca özetlemek istiyorum.

Bir kere, Türkiye’de Gezi Direnişi ile kendisini ortaya koyan muazzam bir halk dinamiği, potansiyel bir direniş enerjisi var. Bu enerji, kimi zaman referandumlarda ve seçimlerde, kimi zaman sandık koruma mücadelesinde kimi zaman da pandemide dayanışma örgütlenmesinde ya da bir çevre direnişinde kendisini ortaya koyuyor.

İkincisi, bence Türkiye'nin en büyük muhalefet partisi konumunda olan kadın mücadelesi güçlenerek varlığını sürdürüyor. Herkes susarken, kadınlar konuştu, eylem yaptı. En önemlisi de düşünme biçimlerini, kavramlarını, kuralları değiştirdi.

Üçüncü olarak, bugünlerde kendini Boğaziçi Üniversitesi eylemleriyle gösteren, ama her zaman böyle görünür olmasa da tüm toplumsal itirazların kitlesel tabanını oluşturan gençlik var. 35 yaşa kadar genişlettiğimizde, arayış içinde, sorgulayan ve düzenin siyasi güçlerine ikna olmamış milyonlarca genç belirleyecek bu ülkenin kaderini.

Ve nihayet, Türkiye'yi ellerinde taşıyan işçiler, emekçiler...

15-16 Haziran 1970'teki büyük işçi direnişini, 1989 Bahar Eylemlerini ve Zonguldak madencilerinin 1990'daki yürüyüşünü, 2010'daki TEKEL Direnişini yaratanlar.

Hiç beklemediğiniz bir anda, masaya yumruğunu vuranlar.

Bir bakmışsınız, Ermenek'te jandarmaya karşı koyuyorlar, bir bakmışsınız bir direniş çadırında sabahlıyorlar. Giderek yoksullaşan, borçlanan, yoksunluğu en yoğun şekilde yaşayanlar; milyonlarcası asgari ücretle, yine milyonlarcası asgari ücretin de altındaki ücretlerle geçinmeye çalışanlar; işsizliğe mahkûm edilenler, emekli edilmeyenler, atanmayanlar, güvencesiz çalışanlar; meslek hastalıklarının, iş cinayetlerinin mağdurları, kurbanları olanlar...

Sosyalizme toplumsal bir kuvvet mi arıyoruz, alın size kuvvet, alın size dayanak, güvence!

Daha da önemlisi, bu kesimlerin hiçbiri bugün siyaset içinde kendisine yer bulamıyor. Üç-dört yılda bir oy verme zamanı geldiğinde hatırlanıyorlar. Ve onlara ancak figüranlık rolü lütfediliyor. Oysa onlar nitelikleriyle, birikimleriyle, temsil ettikleri değerlerle bu filmin başrolünde yer almayı hak ediyor.

Bu potansiyel gücün partisinin yaratılması gerekiyordu. "Neden bugün Türkiye İşçi Partisi?" sorusuna böyle yanıt verebiliriz. Türkiye'nin kurtuluşu, siyasetin dışına itilen, kendisine orada yer bulamayan ama geleceği temsil eden bu kuvvetlerin sahneye çıkmasından geçiyor.

Mirası Sandığa Kaldırmadık

TİP yeniden kurulmadan önce ilk tartışmalarımızdan birisi de isim konusuydu. Bu çok zengin potansiyel gücü, gelecek umudunu hangi ismin temsil edeceğini çok tartıştık. “Türkiye İşçi Partisi” ismi eski mi, yeterince kapsayıcı mı, muradımızı anlatıyor mu diye uzun değerlendirmeler yaptık.

Eskilik-yenilik konusuyla başlayalım...

Türkiye sosyalist hareketinin, köklerini koruyarak güncellenmesi gibi bir derdimiz de var. Sosyalist hareket ya da etkili toplumsal muhalefet dendiğinde akıllara hâlâ 1960’lardaki o büyük kenetlenme ve Türkiye İşçi Partisi geliyor. Bunca genç nüfusa rağmen, toplumsal hafızada halen o müthiş deneyim yer ediniyorsa, görevimiz o mirası geleceğe taşımak.

Bizden, Türkiye İşçi Partisi’ni sarıp sarmalayıp sandığa kaldırmamız isteniyordu ise, hayır, bunu yapmadık.

Türkiye’de sosyalistlerin bir araya gelerek partileştiği tarih 1920’dir. Daha önce de çeşitli Marksist gruplar, parti olma iddiasını taşıyan öbekler mevcuttu. Ancak, 10 Eylül 1920’de Bakü’de yapılan kongrede birleşerek Türkiye Komünist Partisi adı alındı ve gerçek kuruluş o tarihte oldu. Türkiye İşçi Partisi, o günden bugüne memlekette sosyalizm mücadelesi için akıtılmış her damla teri kendi mirası olarak görüyor. Yani, sadece 1961’den itibaren değil, 1920’den bu yana sosyalizmin iktidarları için verilen tüm emekler bizim için son derece kıymetlidir, sahipleniriz. 1960’lardaki TİP ise bugün hepimizin içinden çıktığı harekettir. Bugün tüm sosyalist partiler o Türkiye İşçi Partisi’ni, tarihsel TİP’i bir ana rahmi kabul ederler.

Tarihsel TİP’in yapabildiği şeyi bir daha başaracağız. Tüm sosyalistleri kucaklayan, onları işçi sınıfı merkezli bir programda buluşturan bir parti gerekiyordu. TİP’i tekrar gündemimize getiren düşünce de esas olarak bu iddiadır.

Ama biz o günkü TP'in devamı, birebir uzantısı değiliz. Ne bizim böyle bir iddiamız var ne de gerçeklik buna işaret ediyor. Açıkçası aramızda yaşı buna yeten insan sayısı da çok çok az. Onu bir miras olarak sahipleniyoruz, çok kıymetli bir değerimiz olarak görüyoruz. Ama biz bugünün işçi sınıfının partisi olabilmek için Türkiye İşçi Partisi adını aldık.

Bugünün Türkiye İşçi Partisi'yiz biz.

Tarihsel TP'i anımsatan birtakım özelliklerimiz olacak, bu da bizi ancak mutlu eder. Devrimcilerin bir araya geldiği bir zemin olmak, işçilerin yalnız fıkren değil fiilen temsilcisi olmak, parlamentoda devrimci bir muhalefet sergilemek, tarihsel TÜP ile bizim aramızdaki benzerlikler olarak öne çıkıyor. Bununla gurur duyuyoruz, fakat daha fazlasını yapmak için varız.

Yukarıda değindiğim gibi, bugün Türkiye'de pek çok sosyalist örgütlenme, parti, hareket var. Bu, bir yandan bir zenginliğe işaret ediyor ama diğer yandan bir soruna...

Bir ağaca benzetelim, köklü bir ağaca... 12 Eylül'le beraber bu ağacı budadılar, kestiler, paramparça ettiler. Sonra ne oldu? Bu ağacın dalları toprağa düştü ve oradan çeşit çeşit yenileri türedi. O ilk koptuğumuz ağaçtan farklı olarak, bunların hiçbiri, güçlü, toprağa kuvvetle bağlanmış, kökleri derine inen, çevresini yeşillendirebilecek, meyve verebilecek bir ağaç gibi görünmüyor.

Bu tespiti yaptıktan sonra bir karar vermemiz gerekiyordu. Biz, verili durumu anlasak da ona teslim olmayıp yeni bir tohum atmayı tercih ettik.

Geçmişteki iyi özelliklerle bugünün ihtiyaçlarını sentezleyen uzun tartişma süreçlerinin sonunda, üzerinde bulunduğumuz toprağın her bir mineralini, bir gram dahi suyunu değerlendiren bir yeni fidan, sonra bir ağaç olmayı istedik.

Açıkça ifade edelim: Kendini büyütme, serpilip gelişme imkânını bulamamış tüm o dalları da kapsama iddiası taşıyoruz. İlla ayrı durmak isteyenlere saygı duyarız ama bilinsin ki onlara da zararımız değil faydamız olacak.

1980 darbesinin ardından, o baskı ortamında Türkiye solunun öncelikli sorunu hayatta kalabilmek, yaşayabilmektir. Bu devrimci bir inattı. O inat olmasa bugün başka hedeflerden bahsedemezdik. Bizi bugünlere taşıyan tüm devrimcilerin yüreğine, bileğine, emeğine sağlık. Geldiğimiz nokta itibariyle ise sadece hayatta kalmak, sosyalistler için bir hedef olamaz. Sosyalistler bugün toplumun en geniş kesimleriyle buluşmaya odaklanmak durumundadır.

Türkiye İşçi Partisi bunun adı, adresi, partisi, örgütü olma iddiasına sahip.

TİP, bir partimiz olsun da bacamız tütsün diye değil iktidar hedefiyle kurulmuştur...

İktidar yürüyüşü, kendine çekidüzen vermeyi gerektirir. Toplum aynasında nasıl görüldüğüne, tarihinde neleri yanlış yaptığına, seni neyin yavaşlattığına bakacaksın... Bu, köklü bir eleştiriyi de beraberinde getirir. Geçmişte ve bugün, sosyalizm mücadelesine katkı veren tüm kurum ve kişileri sahiplendiğimizi belirtmiştim ama davranış biçimlerini, politik reflekslerini, teorik ve pratik yönelimlerini olduğu gibi devralmış değiliz. Bir süzgeçten geçiriyor ve bugün doğru olanı bulmaya çalışıyoruz.

Öncelikle, Türkiye İşçi Partisi'nin kurucu kadroları Gezi Direnişi'ni Türkiye'nin yeni döneminin milatlarından biri olarak alıyor. Gezi Direnişi sonrasının tek yeni hareketidir TİP. Gezi'den sonra ciddi bir muhasebe yaparak, gördüğü olanak ve sorunları irdeleyerek, geleceğe ilişkin projeler geliştirerek kendini var eden ilk partiyiz.

Toplumsal mücadeleyi, sosyalizmi, ayakta kalmaya çalışmanın ötesinde iktidarı hedefleyebilecek duruma getirdiği için bir milattır Gezi. Türkiye'deki ilerici toplumsal dinamikleri açığa çıkardığı için milattır. Günün ihtiyaçlarını göstermesi bakımından bir milattır...

Bu nedenle, kendimizle ve geçmişimizle hesaplaşmamızın birinci unsurunu Gezi olarak görüyoruz.

İkincisi...

TİP, genç kuşakların, özellikle de genç emekçi kadınların siyasi mücadelede öne çıkmasını temsil eden bir partidir.

Türkiye sosyalist hareketinde yönetici kadrolar düzeyinde bizim kadar genç bir parti bulunmuyor. Gençlik, yeni dönemin ihtiyaçlarını kavrayabilmek için çok değerli. Genciz ama tecrübesiz, birikimsiz bir topluluk da değiliz. Merkezi kadro birikimimiz ortalama 20 yıldır mücadelenin içinde. Üniversite ve lise hareketinden gelen, oralarda öncülük yapmış kadrolara sahibiz. Yaş ortalamamızın 35-40 civarında olmasına rağmen 20 yıllık bir mücadele birikimine yaslanmanın büyük bir avantaj olduğunu görüyoruz.

Üçüncü olarak TİP, yalnız yüzünü işçilere dönmüş bir parti değil; bedenini de işçilerin, emekçilerin arasına yerleştirmiş kadroların partisi. Kuşkusuz kent merkezleri, meydanlar önemli ama görünürlük uğruna sosyalizm mücadelesini yalnız meydanlarda slogan atmaya indirgemiş bir anlayışı reddediyoruz. TİP, işçi sınıfının yaşam alanlarında, işyerlerinde ve mahallelerinde nefes alıp vermeyi görev olarak önüne koymuştur. Kuruluş tartışmalarında çok uzun ele aldığımız bir konudur bu: Gerekliyse bir süre görünmeyelim ama yoksulların, emekçilerin, halkın içinde mayalanalım, demiştik. Eğer TİP bugün seçimlere katılma hakkını kazanmasını sağlayacak kadar yaygın bir örgütlenme aşamasına gelebilmişse, bu o mayalanma anlayışının ürünüdür.

Ve son olarak... Parti içi hayatı olabildiğince demokratik ilkelerle inşa etmeye çalışıyoruz. Aradığımız şey biçimsel bir demokrasi değil. Kuvvetli, etkili siyaset yapmanın yolu, üyelerin üretkenliklerinin ve yaratıcılıklarının aynı zamanda parti hayatına da renk vermesini sağlamaktan geçiyor. Buna uygun bir parti içi atmosfer yaratmaktan geçiyor. Elbette partimizde alınan kararlar tüm partiyi bağlıyor. Bu anlamıyla merkezîyetçi bir yapımızın olduğunu inkâr edecek değilim. Ancak demokratik merkezîyetçilik bize, en yeni üyemizle en kıdemlilerin birlikte eşitçe ve özgürce tartışabileceği bir ortam sağlıyor. Güçlü ve doğru politikalar işte bu ortam sayesinde üretilebiliyor.

Ayşe'nin, Ahmet'in Değil Emekçinin Partisi

Maalesef Türkiye'de partileri liderleriyle anma kültürü yerleşmiş. Sosyalist hareketin tarihine baktığımızda da, bir lider veya kuşak biyolojik ömrünü tamamladığında, onlarla anılan partinin de fiilen bittiğini görüyoruz. Demek ki o partiler işçi sınıfının, emekçinin, halkın partileri değil; Ayşe'nin, Fatma'nın, Ahmet'in, Mehmet'in partileri...

Bizim hedefimiz, liderlerin, belirli kişilerin değil herkesin kendisini/kendisine ait hissettiği bir parti yaratmak...

Böyle bir partiyi inşa edebilmek, bir kişinin sözüyle, diyelim ki böyle istemesiyle olabilecek bir şey değil. Kurumsal bir güvence yaratmanız gerekir. TİP için bunun güvencesi, her kelimesi ve hatta konu dizilimiyle yüz yıllık mücadele deneyiminin süzgecinden geçirildiğini görebileceğiniz programımız ve tüzüğümüzdür.

Siyasi partilerin tüzüklerine bakarsanız, genel olarak önce partinin genel merkezinin, merkezi kurullarının tarif edildiğini görürsünüz. Bir başka deyişle yukarıdan aşağıya doğru gidilir. Bizim tüzüğümüzde ise öncelikle ana ilkelere yer verilmiştir. Ardından üyeliğe geçilir. TİP için en önemli makam, en önemli "koltuk" üyeliktir.

Üyeliğin tarifi, tanımı ve yeri, genel başkanlıktan önce gelir. İşte bu yaklaşımı partide egemen kılmaya çalışıyoruz. Ayrıca, Türkiye'de her yıl tüm üyelerinin katılımıyla siyasal tartışmalarını yapan, konferanslarını toplayan tek parti Türkiye İşçi Partisi'dir.

Saydığımız ilke ve temel yaklaşımlar çok değerli bir zemin sağlasa da işin orada bitmediğini teslim etmeliyiz. Bir yapı inşa ediyorsanız zeminin sağlam olacak ama üstüne çıktığınız katlarda da en az o kadar titiz olacaksınız. Her bir aşamada yeni zorluklar çıkacak, onları aştıkça yapınız daha da güzelleşecek.

Bugün Türkiye İşçi Partisi'nin yaşadığı en büyük zorluğun, memleketin dört bir yanında bizimle temas etmek isteyen, bize üye, gönüllü olmak isteyen işçi ve emekçileri hızlı ve etkili biçimde parti hayatına dahil etmekle ilgili olduğunu kaydedelim. Her ne kadar yeni bir bina

yapmak istesenez de kendiniz dahil olmak üzere kuşaktan kuşağa aktarılmış ve bugünün ihtiyaçlarına denk düşmeyen alışkanlıklar kolay terk edilmiyor. Dahası, kurucu olan pek çok üyemiz, kişisel tarihlerinde sosyalist mücadelenin çeşitli noktalarında bulunmuş insanlar olsa da bizimle buluşmak isteyen emekçiler için böyle bir genelleme yapmamız mümkün değil.

Bugün muhafazakârlığın çok güçlü olduğu Yozgat, Sivas, Tokat, Sakarya gibi kentlerden çok sayıda başvuru alıyoruz. Kendisini sağcı veya solcu olarak nitelendirmeyen, “ben işçiyim ve bu parti beni temsil ediyor” diyen insanlar... Düzen partilerinin yarattığı umutsuzluktan TİP’in varlığıyla sıyrılmış, partiye güç vermek isteyen yurttaşlarımız... Evet, henüz bu talebi istediğimiz ölçüde karşılayabildiğimiz söylene-
mez ama yoğun bir çaba sarf ediyoruz. Ve bu sürecin çok eğitici, öğretici olduğunu, sosyalizmi gerçek bir siyasi güç haline getirme yolunda çok faydalı bir aşama olduğunu belirtmeliyiz.

Türkiye İşçi Partisi’nin sesini daha gür şekilde çıkarabilmenin ve bize sempatiyle bakan insanlarla organik ilişkiler geliştirebilmenin önündeki bir diğer engel mali konular. Partimiz genel olarak profesyonel şekilde siyasetle ilgilenen insanlardan oluşmuyor. Bütün üyelerimiz hayatlarını idame ettirebilmek için çalışıyor. Bu da parti merkeziyle bir kentteki emekçiler arasındaki bağları kurabilecek mekanizmaları çalıştırmakta zorluk yaratıyor. Elbette bir işçi sınıfı partisinin, günde 10-12 saat çalışan emekçilerin sırtında yükselmesidir doğru olan. Ancak işçilerin bir yandan çalışırken bir yandan da kendilerini ev sahibi hissettikleri bir işleyiş kurmak doğal olarak zaman alıyor.

Hele ki...

İnsanlar arasındaki ilişkilerin çıkar temelli kurulmasına, aynı bant-taki işçileri birbirlerine düşman etmeye dayalı, örgütsüzlüğün pompalandığı bu düzende sözünü ettiğimiz sorunu aşmak daha da zor hale geliyor. Çalıştığı sektör veya iş yerinde hiç sendika görmeden emekli olmuş işçilerin sayıca çok arttığının farkında olmalıyız. Dolayısıyla işçinin kendini evinde hissettiği bir atmosferin oluşması için hem partinin hem de işçilerin gündelik hayata bakışının dönüşmesi gerekiyor.

Örgütlenmek Kime Ne Fayda Sağlayacak?

Dönüşmesi gereken bir yaklaşımımız da toplumsal-bireysel "fayda"yla ilgili olanı.

Örgütlü mücadelenin, birlik olmanın en güzel yollarından biri, insanın kendisine, çevresine ve ülkesine “fayda” sağlayacak bir etkinlik içine girebilmesi. Elbette, düzene karşı mücadele etmek dahi başlı başına dönüştürücü, geliştirici, adli adınca güzel bir edim. Bunun ötesinde, tarih bize gösteriyor ki sosyalizmin, işçi sınıfı mücadelesinin güçlü olduğu tüm dönemlerde ve toplumlarda yurttaşların hayatları olumlu yönde değişir. En basitinden, örgütlü emekçilerin olduğu bir iş yerinde patron hak yediği takdirde başına gelebileceklerden kaygılanır. Mücadele deneyimimiz, partili arkadaşlarımızın olduğu bir fabrikada yemeklerin düzeldiğini, koşulların iyileştiğini gösteren örneklerle dolu. Kimi durumlarda işçiler özel olarak mücadele etmeseler dahi koşullarda iyileşmelerin hayata geçtiğine tanık oluruz.

Aynı şey, insanlar mahallelerinde dayanışma amacıyla bir araya geldiklerinde de geçerli. Dayanışma ağları, bir amaç uğruna herkesin elinden geleni ortaya koyduğu ve ihtiyacı olanların bundan faydalandığı bir zincir gibi düşünülebilir. Eskiden benzer ağlar bir okuma-yazma seferberliğini ya da sağlık taramalarını hayata geçirmek üzere de kurulabiliyordu. Dayanışma ağlarındaki örgütlülükle, belki çocuğunun eğitimi konusunda yaşadığınız sorunlara belki işsizliğinize kısmi de olsa çare bulabiliyorsunuz. Bu düzen sizi yalnızlığa sürüklerken, siz birlikte mücadele ettiğiniz, dayanışma içinde olduğunuz insanlar sayesinde tek başınıza kalmadığınızın güvenini duyabiliyorsunuz. Yaratıcı enerjiniz açığa çıkıyor, kolektivizmin değerini, paylaşmanın önemini anlıyorsunuz. Hem ilk defa tanıştığınız veya hiç tanımadığınız insanların ihtiyaçlarını görüp onlara çare oluyorsunuz hem de sizin kimi dertlerinize çözümler üretebiliyor. Pandemi sürecinin özel olarak bu alanda çok öğretici ve geliştirici şekilde yaşandığını hatırlatmak istiyorum.

İnsanları özne kılmak istiyorsak, her alanda, her düzeyde, her şekilde örgütlülüğü savunmalıyız. Toplumsal bir faydanın oluşmasını istiyorsak, yaptığımız etkinlikler bir işe yarasın istiyorsak, örgütlenmeliyiz. Tersinden, örgütlerimizi de bu ihtiyaçları karşılayabilecek şekilde dönüştürmeye çabalamalıyız. “Ben ne işe yarayabilirim?” sorusu da “benim ne işime yarayacak?” sorusu da boş kaygıların ürünü değil. Bu soruları oldukları haliyle almayalım, onları mümkün olduğunca “toplumsal fayda” eksenine yaklaştırmaya çalışalım, ama her koşulda önemseyelim...

Yeni İşçi Profili

Türkiye İşçi Partisi’nin ne kadar eski ya da ne kadar yeni olduğuna, güncel ihtiyaçlara ne gibi çözümler üretmeye çalıştığına ilişkin bu genişçe bölümün ardından başta sözünü ettiğimiz bir diğer meseleye geçelim.

“İşçi Partisi” isminin tüm kesimler için kapsayıcı olup olmadığı meselesi...

Türkiye’nin yüzde 99’unu temsil edebilecek başka bir isim bulunmuyor.

Mesele, o yüzde 99’un kendisini ait göreceği bir parti olabilmemiz. Hem biz üzerimize düşeni yapabilirsek hem de bu büyük çoğunluk kendisini bir üretim gücü kadar bir siyaset gücü olarak da görebilirse, politik işçi sınıfının bir parçası olduğunu hissederse, çözüme giden yolu açabiliriz.

Türkiye İşçi Partisi ismi bizi kısıtlamıyor. Biz kendimizi sömürücü olmayan herkesin partisi olarak görüyoruz. Tükettiği ürettiğinden daha az olan insanların partisiyiz biz. Ürettiğinden daha fazla tüketiyorsan sen tüketicisin, sömürücüsün, diyoruz patronların suratına. Biz ürettiği tükettiğinden fazla olanların partisiyiz.

Geçerken bir parantez daha açmak istiyorum.

Biliyoruz ki halkın bir bölümü, ürettiği tükettiğinden fazla olsa da kendisini “emekçi” olarak değil, farklı bir kimlik üzerinden tanımlıyor. Kapsayıcılık konusunu, bu mevzu üzerinden de genişletebiliriz.

Tabii ki herkesin pek çok kimliği var; ben de bir futbol takımının taraftarıyım, Boşnak bir ailenin çocuğu olarak dünyaya geldim. Kimi doğuştan kazanılan, kimini sonradan edindiğimiz pek çok kimliğe sahibiz.

Fakat birleştirici olan ne? Türk olmak mı? Müslüman olmak mı? Bunların hepsi, bizi anlamsız bir ikiliğe sürükleyerek karşıtını da var edebiliyor. Fakat işçi-emekçi kimliği en geniş kesimleri birleştirme özelliğine sahip.

Bir grevi düşünün. O grevi kazanabilmek için fabrikadaki tüm işçilerin kenetlenmesi gerekir. Dolayısıyla fabrika dışında bizi bölen kimlikler anlamsızlaşır, kimse mezhebiyle, memleketiyle ayrışmaz, birbirimize sırtımızı yaslar ve patronlara, onların uşaklarına, grev kırıcılara karşı yoldaşça mücadele ederiz.

Başka deyişle, insanların farklı kimliklere sahip olması kaçınılmaz. Karşısında durulabilecek bir şey de değil. Aksine, zenginleştirici... Yeter ki iktidar yolunda o zenginliği barındırarak ama hepsine bir doğrultu ve hedef kazandıracak emekçi kimliğinde birleşerek yürüyebilelim.

Elbette, emekçiler nüfusun yüzde 99'unu oluşturuyor derken, bu ezici çoğunluğun her konuda yekvücut olduğunu, içinde ideolojik farklılıklar barındırmadığını iddia edecek değilim. Biz TİP'in, halkın yüzde 99'unun çıkarlarının savunucusu olduğunu iddia ediyoruz. Bizim programımız, sosyalizm hedefimiz o yüzde 99'un güncel ve tarihsel çıkarları gözetilerek ortaya kondu. Türkiye'nin kurtuluşunun da o programda ve hedefte olduğunu biliyoruz. O büyük çoğunluğa omurga kazandıracak olan, bir program etrafında harekete geçmek, örgütlenmektir.

Öte yandan, Türkiye’de milyonlarca emekçi kendi sınıfsal çıkarlarına, geleceğine düşman partilere oy veriyor, maalesef. Değiştireceğimiz şey de bu olacak.

Aziz Nesin’den ilham alarak şu notu düşeyim: Keşke patron partileri çıkıp “biz patronların çıkarını savunuyoruz” dese. Hayat tabii ki o zaman daha kolay olurdu. Sermaye sınıfının çıkarlarını savunanlar buna çeşitli kılıflar, süsler buluyor. Bu yalan dolu ambalajlarıyla emekçileri etkiliyorlar.

Biz oyunu açık oynamaktan, maskeleri de düşürmekten yanayız. Adımız bunun için TİP.

Yeri gelmişken, işçi dendiğinde akla gelen profili de yeniden düşünmemiz gerekiyor. 40 yıl önce akla gelen işçi profili, metal veya maden sektöründe çalışan, eğitim düzeyi en çok lise mezunu ve daha çok “erkek” olan bir figürdü. Bu profil elbette tam olarak gerçekliği yansıtmasa da akıllara kazınan görüntü oldu. Oysa bugün, görece eğitilmiş, dünyayı daha yakından takip etme olanaklarına sahip, hizmet sektörü başta olmak üzere çok çeşitli sektörlerle dağılmış ve daha çok sayıda kadın içeren bir toplam var karşımızda. Yani bir değişim söz konusu...

Sosyalist partilerin üye profili için de gerçeklik, akıllara kazınmış figür ve olması gereken arasında açılar mevcut.

Örneğin partimizde, eğitim durumu, yaş, cinsiyet, coğrafi dağılım bakımlarından sınıfın her katmanından üyeler olsa da akla gelenin ya yukarıda andığım 40 yıl önceki işçi profili ya da “yarı aydın”ların ve öğrencilerin oluşturduğu bir bileşim olduğunu kabul etmemiz gerekiyor.

Ulaşmamız gereken nokta ise işçi sınıfının bugünkü profilidir. Daha genç, daha eğitilmiş, yaratıcı, kadınların çok daha fazla inisiyatif geliştirdiği bir görünüme sahip olmalıyız. Sınıfın yeni gerçekliğine uyum sağlamak açısından TİP’in avantajlı bir parti olduğunu ise özellikle belirtmek isterim.

Kanımca, sosyalist hareket açısından en ciddi sorunlardan biri de yoksul mahalleleri kaderlerine terk etmiş olmamız. Çok uzun bir süredir, buralarda siyasal İslam ve faşist hareket cirit atıyor. Bu noktada, iki yıl önce aramızdan ayrılan kurucularımızdan ve Merkez Komitesi üyemiz Utkan Adıyaman yoldaşımı anmak istiyorum. 38 yaşında, gençcik, sadece çocukların değil halkın sevgilisi bir öğretmendi Utkan. Çekmeköy’de, Sultanbeyli’de, emekçilerle, kadınlarla, öğrencileriyle iç içe, örnek bir siyasal ve toplumsal faaliyet yürütüyordu. Hepimiz için örnek odur. Çıtamızı Utkan belirlemiştir.

“Hep birlikte” şeklinde adlandırdığımız bu bölümde, siyasi birlik-teliğe daha fazla vurgu yapılması yadırganmamalı. Ancak, politik birliğimizi sağlamamızın yanı sıra hep birlikte yapılacak, daha doğrusu ancak birlikte olduğumuzda başarabileceğimiz o kadar çok işimiz var ki.

Daha önce de sendikaların, dayanışma ağlarının, her alanda örgüt-lülüğün önemine değinmiştim. Bu noktada, sosyalist hareketin içinde bir ayrım olduğuna, yer yer farklı yaklaşımlar gözlenebildiğine işaret etmek isterim.

Gezi Direnişi’nde kurulan dayanışma ağlarını, forum örgütlenmele-rini “tu kaka” ilan eden bir yaklaşım türemişti örneğin. Yine sosyalistler arasında, sendikalara ya da farklı biçimlerdeki örgütlenmelere şüpheyle yaklaşıldığını, bunların partilere rakip olarak algılanabildiğini bizzat ken-di deneyimlerimden biliyorum.

Oysa biz toplumsal örgütlenmeyi, halkın iktidar aygıtını inşa etmek olarak görüyoruz. Halkı karar alıp uygulama gücünden yoksun kılmak isteyen kapitalist düzen, siyasetin aygıtlarını tekeline alıyor. Peki, milyon-larca emekçi siyasi eğitimlerini nerede alacak? Binlerce, on binlerce emek-çi parti üyeniz yapabilirsiniz ama ya olmayanlar? Onlar nerede karar alıp uygulayacak? Nerede tartışacak, tartışma süreçlerinin parçası olacak? Birlikte toplumsal bir faaliyet örgütleme deneyimini nerede yaşayacak? Kuracakları iktidarın aygıtları neler olacak?

Her devrim kendi aygıtlarını yaratır. Bu sorular da devrimimiz için yaşamsal...

Sosyalist bir partinin genel başkanı olarak, risk de alarak, çağrı yapıyorum.

TİP üyesi olmaktan daha önemli bir şey varsa, halkın her alanda, apartmanda, okul aile birliğinde, mahalle derneğinde, öğrenci kulübünde, sendikada, dayanışma ağında örgütlü olmasıdır. Sosyalistler olarak bizler, örgütlü bir halk ile mücadele olanaklarımızın çok daha geliştiğini biliriz, bilmeliyiz.

En gerici sendikalarda dahi bazı işlevler üstlenilebiliyor. Emekçiler yan yana gelip konuşmaya başladıktan bir süre sonra kendi çıkarlarıyla, iktidar sahiplerinin ve patronların çıkarlarının çatıştığını fark ediyorlar.

Parti, örgütlü toplum içinde kendi yerini rahatça bulur. Parti orada, tüm ikincil çelişkilerin kaynağında iktidar sorununun olduğunu daha rahat anlatır. En siyasallaşmış, öncülük sergileyen emekçilerle iktidar hedefine doğru yürüyüşü hızlandırır.

Nasıl “ben”, “biz”e düşman değilse, sağlıklı bir özörgütlülük de politik örgütlülüğe düşman değil. Yerleri ayrı ve birbirlerine rakip değiller.

Bu noktayı bir örnekle açmak isterim.

Diyelim ki, “sağlıklı bir yaşam için spor yapmalıyız” şeklinde bir önerme var. Öte yandan, sen spor yapsan da çevre kirliliği almış başını gidiyor ve sağlıklı yaşamının önündeki önemli engellerden biri de bu sorun. Ama bu, bizim ilk önermemizi yanlış mı kılıyor? Çevre kirleniyor diye spordan vazgeçecek miyiz? Hem spor yapacağız hem de bunun yetmeyeceğini bilecek ve çevre kirliliğiyle de savaşacağız. Hatta, çevre kirliliğinin yalnızca çevre politikalarıyla ilgili olmayabileceği, kapitalist düzeni sorgulamamızı gerektiren yapısal bir sıkıntının tezahürü olabileceği fikrine de açık olacağız.

Bataklığı kurutana kadar sivrisineklerin gazabına katlanmak zorunda değiliz!

Ülke çapında bir dönüşüm, iktidar değişikliği ancak bir partiyle mümkün olabilir. Bunu kabul ettiğimiz, bu gerçeğe barışık olduğumuz anda her açıdan rahatlıyoruz.

Örgütlenmenin ilk aşamasında, kapitalizmin ve onun iktidarının hayatlarımızı zorlaştırmasına karşı işyerlerimizdeki, okullarımızdaki, mahallelerimizdeki örgütlenmelerimizle direnç oluşturabiliriz.

Bir sonraki aşamada, bunların nasıl geliştirilebileceği sorusu akla gelir. Siyasetle, siyasi mücadeleyle bağlar işte bu aşamada kurulmaya başlar.

TİP olarak, tüm bu örgütlenme pratiklerinin, mücadele deneyimlerinin yoğunlaşmasının ürünü olan bir programla iktidara talibiz. Sosyalizm fikrimiz gökten zembille inmedi, tüm bu birikimden faydalananarak geliştirilen bir dünya görüşüne sahibiz.

Türkiye İşçi Partisi, işte bu gerekçeler ve örgütsel hedeflerle siyaset sahnesine çıktı.

Yeniden kuruluşunun üzerinden geçen iki buçuk yıla baktığımızda bu gerekçelerin nasıl gerçek, hedeflerin nasıl yakıcı ve ulaşılabilir olduğuna tanık olduk. Dikkat edin, pandemi sürecinde, daha önce kendisini işçi-emekçi olarak adlandırmamış pek çok insan şimdi kendisini işçi sınıfı ailesinin bir ferdi olarak görmeye başladı. Ben daha önce “sağlık emekçisi” kavramının hiç bu kadar yaygın şekilde kullanıldığına şahit olmamıştım; eğitim emekçisi, basın emekçisi, sahne emekçisi kavramları da aynı şekilde. İnsanlar emeklerinin değerini örneğin doktor, öğretmen veya sanatçı kavramlarından ziyade emekçi kimlikleriyle anlatabildiklerini görüyor. Kendilerini o ailenin üyesi hissettiklerinde bu onlara toplumsal olarak daha büyük bir değer kazandırıyor.

Emekçiler, bu dönemin onları ittiği sanal ortamdan dışarı çıkıp fiili bir tepki ortaya koyduklarında seslerini daha geniş kesimlere duyurabildiklerini fark ediyor.

Maden emekçilerinin “öyle mi alay komutanı” seslenişi sokaktaki fiili bir direnişin sonucu olarak ortaya çıktığı için toplumsal hafızaya kazındı.

Devlet bütün varı yoğunla önlem almasa sendikalaşmada ciddi gelişmeler yaşanabilir. Bugüne kadar sendikaların esamisinin okunmadığı sektörlerde, görülmemiş bir örgütlenme var.

Sözün özü, işçi sınıfı yeniden siyaset sahnesine çıkmaya hazırlanıyor. Türkiye İşçi Partisi'nin, bu çıkışı bir programa, hedefe ve eşgüdümüne ulaştıracağını biliyoruz.

Heyecanımızın kaynağı budur...

Üç Görev

Heyecan bilinçle, bilinç eylemle, eylem de hedefle birlikte var olabiliyor.

Türkiye İşçi Partisi'nin hedefini de çok yalın olarak ifade etmiştim: İşçi sınıfının iktidarı, yani sosyalizm.

Sosyalizm hedefi bizi güncel mücadelelerden, yakıcı gündemleri ele almaktan, kısa-orta-uzun vadeli amaçlara sahip olmaktan alıkoymuyor.

TİP'in kısa vadedeki en önemli hedefi, başladığı işi bitirmek. Toplumun en geniş kesimlerine erişebilen, seslenebilen, yaşamlarına ve politik tercihlerine tesir edebilen bir parti haline geleceğiz.

TBMM'deki varlığımızın da katkısıyla ama onunla sınırlı olmamak üzere, "TİP gibi muhalefet etmek" şeklindeki algıyı yeniden üretebildiğimizi görüyoruz ve bundan memnun oluyoruz. Parlamento kürsüsünde ne dediği anlaşılmayan, hayatın ve emekçilerin gerçeklerinden bihaber bir muhalefet yerine, emekçilerin sorun ve öfkelerini sade bir dille yansıtabilen bir toplumsal muhalefetin oluşmasına katkı sağladık.

İkinci görev olarak, bu siyaset tarzının gerçekçi çözümleri de içerdiğini, derinliğini sergileyebilmemiz gerekiyor. O derinlik olmasa "TİP gibi muhalefet edebilmek" de mümkün olmazdı. Öyleyse, sosyalizmin entelektüel birikiminin, kurucu akıl ve iradesinin daha fazla su yüzüne çıkarılması gerekiyor.

Üçüncüsü... TBMM kürsüsünde de, bulunduğumuz her alanda olduğu gibi emekçilerin sorunlarına ağırlık verdik. "İşçi sınıfı vardır" dedik. Pandemi koşullarında iktidara karşı kora kor işçilerin hakkını

savunduk. Maden işçilerinden Çorum'daki metal işçilerine, atanmayan öğretmenlerden sağlık emekçilerine, emeklilikte yaşa takılanlara kadar tüm kesimlerin direnişlerinin sözcüsü haline geldik ve bu dışarıdan da kabul gördü. Bugün Türkiye'nin neresinde bir işçi direnişi varsa, haber-cilerin aklına gelen öznelerden biri de TİP oluyor.

Fakat partimiz henüz yüz binlerce işçiyi üye yapabilmiş değil. Bu hedefle, yaptığımız işe devam edeceğiz. İşçilerin sadece destekçilerimiz değil, üye ve yöneticilerimiz de olmalarını sağlayacağız.

AKP Yıkıldığında Nasıl Bir Türkiye'ye Uyanacağız?

Kısa ve orta vadeli hedeflerimiz tabii ki yalnızca örgütsel olanlarla sınırlı değil.

İktidar alaşağı edilmeli, Türkiye AKP'den kurtulmalı.

Bu, eninde sonunda olacak ve AKP iktidarı yıkıldıktan sonra yeni bir Türkiye kurulacak.

Türkiye'nin nasıl, hangi siyasal dengelerle yoluna devam edeceği de o yıkılış sürecindeki siyasal aktörlerin toplumsal kuvvetlerine göre belirlenecek. İşçi sınıfı ve sosyalistler, AKP'nin alaşağı edilmesi sürecinde nasıl bir rol oynadıysa, ağırlıkları neyse, nasıl bir toplumsal kuvvete sahiplerse yeni Türkiye de ona göre şekillenecek.

Türkiye'nin emperyalizmle ilişkileri, işçi sınıfının kaybettiklerinin ne kadarını geri alacağı, laikliğin güçlü bir değer olarak sivrilip sivrilmeyeceği, devletin iç yapısı, Kürt sorunu gibi pek çok meseleye ilişkin hesaplar, TİP'in ve işçi sınıfının tuttuğu mevziye göre yapılmak zorunda olacak. Ülkenin 30-40 yıllık geleceği, önümüzdeki birkaç yılda yaşanacaklara, siyasi dengelerdeki değişime bağlı olarak şekillenecek.

TİP'in kadroları kısa-orta vadede tamamen bu kırılma anına odaklanmış durumda...

O kırılmada, sosyalistler etkin bir güç olacak mı, olmayacak mı?

İşçi sınıfı bir kez daha kendisinin yok sayıldığı bir siyasi kompozisyona, bir siyasi haritaya izin veremez. İşimizi yapmazsak kaybeden bu ülke ve insanları olur.

1990'lı ve 2000'li yıllar boyunca ne çok kazanımımızı kaybettiğimizi farkında mıyız?

Şimdi daha da net bir şekilde görülüyor ki bu kaybın temel sebeplerinden biri, sosyalist hareketin ciddi bir güç olarak tabloda yer alamaması, dağınık olmasıydı. O dağınıklık, yüzünü aslında sosyalizme dönebilecek milyonlarca yurttaşımızın bir düzen partisi olarak CHP'ye kanallı olmasına neden oldu. Ve yine aynı dağınıklık sürdüğü için, CHP'deki doludizgin sağa kayış dahi engellenemedi.

Başka partilere gönül vermiş, destek vermiş, üye olmuş yurttaşlarımız arasında hatırı sayılır miktarda sosyalist var. Bunu biliyoruz. Bu kitlesel partilerin tabii ki ülke siyasetinde büyük önemi var. Ancak onlarla aramızdaki fark en başta programdan kaynaklanıyor. Türkiye İşçi Partisi, diğer tüm partilerden farklı olarak açık ve net biçimde işçi sınıfının iktidarını savunuyor.

Patron sınıfının bütünüyle veya herhangi bir kesimiyle uzlaşmayı ilkesel olarak reddediyoruz.

Emeğin çıkarlarını ikincil bir kategori değil, tam aksine, bütün diğer sorunların çözümünde ilerletici bir ana faktör olarak görüyoruz.

İsterseniz daha "gerçekçi" ifade edeyim.

Bütünüyle sağa yatmış bir siyaset tahterevallisinde sağda veya ortada zıplayarak dengiyi değiştirebilir misiniz?

Sol yanımız güçlü olmadan, sağ kuşatmayı yarabilir miyiz?

Soldaki, sosyalizm cephesindeki yoğunlaşmanın "mevcut sol partilerden insan koparmak" anlamına gelmeyeceğinin de anlaşılması gerekiyor. Son yapılan kamuoyu araştırmaları, 15 ila 35 yaş arası yaklaşık 15 milyonluk bir kesimin yarısı kadarının herhangi bir partiye aidiyet hissetmediğini ortaya koyuyor. Yani AKP karşısında olduğu düşünülen partiler de gençliğin ilgisini çekmiyor, ona umut vermiyor.

Sosyalistler esas olarak işte bu kesimin memleketle ve siyasetle yeniden pozitif bağlar kurmasını hedeflemek zorunda.

TİP, siyasete baktığında umutsuz bir arayış içinde olan bu milyonların partisi olmayı hedefliyor.

O yüzden, şu konuda herkes rahat olmalıdır: Sosyalistler, muhalefeti zayıflatın değil ama hem sayısal olarak daha fazla güçlendiren hem de nitelik bakımından daha kararlı hale getiren bir rol oynayacak.

Ne demiştik: Sol, sosyalist cephedeki dağınkıllığı ortadan kaldıracaktır.

Sosyalistlerin toparlanması ve yukarıda değindiğim arayışa yanıt vermesi halinde milyonlara ulaşan bir desteğin kazanılmasının imkânsız olmadığını görüyoruz.

Türkiye tarihinde yalnızca bir kez, yine TİP tarafından yaratılmış olan ve 1965 seçimlerine, ardından gelişen büyük gençlik ve işçi hareketlerine damgasını vuran bu kuvvet, 1990'lara kadar siyasi tablonun ana hatlarını belirleyebildi.

Bir kez daha yapabiliriz.

Yeniden benzer bir eşikteyiz.

Türkiye benzer bir eşikte...

Yaşamak için olduğu kadar, yakın geleceğimizi kurtarmak, bir ülkeyi yeniden kurmak için de sosyalizm!

Yarınlar bizim!

5. BÖLÜM

KİŞİSEL ÖYKÜM

Elinizde tuttuğunuz bu kitap, sosyalist hareketin tarihsel ve güncel iddialarını sade bir dille anlatabilme kaygısı taşıyor. Kimi bölümleri klasik bir sosyalizm anlatımı içeriyor, kimi bölümleri ise sosyalizmin güçlü mirası üzerine yeni sözler söylüyor; yeni bakış açıları getiriyor. Böylece bir bütünlük oluşuyor.

Kitabı yayıma hazırlarken bütünlüğü oluşturan bir unsurun da yazarın kişisel serüveni olduğuna kanaat getirdik. Bundan önceki tüm bölümlerde ifade edilenler, kişisel deneyimler ile Marksist külliyat ve nesnel gelişmelerin özgün bir bileşkesi olarak ortaya çıkmış oldu.

Her birimiz, belli bir tarihsel kesitin, belli bir coğrafyanın insanıysak fikirlerimizin evrensele ulaşması nasıl mümkün olabilir?

Bu sorunun cevabında anahtar kelime “yöntem” olmalı.

Yazar, kendinden önce oluşmuş düşünsel birikimi ne kadar doğru bir yöntemle kullanabiliyorsa somut durumu da o denli doğru teşhis edebiliyor.

Elbet yazarın her bir sözü yaşadığı dönemin ve coğrafyanın damgasını taşıyor ancak teori ile somutluğu birleştirirken kullandığı yöntem, evrenselliğin kapılarını aralıyor. Okur o anda, kuşaklar ve ülkeler arasında özgürce gezinebilme olanağını buluyor.

Sona bıraktığımız bu bölüm, Erkan Baş’la, kişisel öyküsüne odaklandığımız bir söyleşiden oluşuyor. Onu politikleştiren, öyle değil de böyle bakmasına neden olan gelişmeleri; olaylar karşısında kendi öznel müdahalelerini, bunların nedenlerini irdelemeye çalıştık.¹

1 Yayına hazırlayanın notu

Klasik bir giriş olacak ama kısaca özgeçmişinizi dinleyerek başlayalım.

1979'da Federal Almanya-Berlin'de doğmuşum. İlkokula başlama yaşıma gelince Türkiye'ye döndük. Ailem Yugoslavya göçmeni. Her iki taraftan da dedelerim, annem ve babaannem, amcalar, dayılar, teyzem ve tabii annemle babam, kısaca herkes işçi. Anne tarafım Bayrampaşa'da Boşnakların çok yoğun olduğu Yıldırım Mahalleli, baba tarafı ise yine bir göçmen semti sayılabilecek Alibeyköy'de yaşıyor, orada büyüdüm.

Hep İstanbul'da okudum. Liseye kadar tüm okul tatillerinde Almanya'ya gider, okullar açıldığında İstanbul'a dönerdim. İstanbul Üniversitesi'ne Veterinerlik Fakültesi'nde başladım ama politik gerekçelerle aynı üniversitenin Beyazıt'taki kampüsünde olmak istedim. Tekrar sınava girip Edebiyat Fakültesi'ne geçtim, Bilim Tarihi Bölümü'nden mezun oldum. Bilim Tarihi'nde yüksek lisans öğrencisiyken İstanbul Teknik Üniversitesi ve Yıldız Teknik Üniversitesi'nde dersler veriyordum. 2008'de üniversite yemekhanesinin özelleştirilmesine karşı işçi arkadaşlarla birlikte yaptığımız eylemler nedeniyle aldığım disiplin cezasının ardından akademik çalışmalarımı bitirmek durumunda kaldım.

15-16 yaşımdan bu yana devrimciyim. Sonradan Türkiye Komünist Partisi (TKP) adını alacak olan Sosyalist İktidar Partisi (SİP) içinde başlayan örgütlü hayatım boyunca, aday üyelikten TKP Genel Başkanlığı'na kadar mücadelenin önüne koyduğu her tür görev ve sorumluluğun gereğini yapmaya çabaladım. Gezi Direnişi'nden sonra Türkiye sosyalist hareketinin köklü bir yeniden kuruluş hamlesine duyduğu ihtiyacı saptayarak, Haziran 2014'te başlattığımız bir dizi tartışmanın ardından Türkiye İşçi Partisi'nin kuruluş çalışmalarına kadar uzanan bir sürecin yolunu açmış olduk. Kuruluş çalışmaları sırasında baskın biçimde gündeme gelen erken seçimde, TİP Kurucular Kurulu kararı ile Halkların Demokratik Partisi (HDP) listesinden aday olup milletvekili seçildim. 2018 Ekim ayında toplanan TİP'in Kuruluş Kongresi'nde alınan kararla da TİP Genel Başkanı olarak sorumluluk üstlendim.

Berlin’de Göçmen Bir İşçinin Çocuğu

Sosyalizm fikriyle nasıl tanıştınız, nasıl bir sürecin sonunda sosyalist oldunuz? Bu bir karar mıydı, yoksa kendiliğinden gelişen bir sürecin sonucu mu?

Şimdi siz sorunca düşündüm, şöyle ifade etmek daha doğru olacak: Sosyalizmden önce devrim fikriyle tanıştım.

Bu süreci, eşitsizlik, adaletsizlik, sömürü, yoksulluk veya nasıl tarif edeceksek, her insanın canını sıkan, moralini bozan “bozukluklar”ın münferit şeyler olmadığını görmekle başlatabiliriz. Bozukluk sadece birkaç konuda değil her yerdeydi, sayılamayacak kadardı ve bunları çözmek için köklü bir dönüşüm gerekiyordu. Tüm bu sorunların ancak bir devrimle çözülebileceği sonucuna ulaştım.

Bu devrimden sonra ne olacak, nasıl bir düzen kurulacak gibi sorular gündemime gelince de bulduğum yanıt sosyalizm oldu...

Belki şöyle özetlenebilir: “Neden?” diye sormaya başladıkça devrimci; “nasıl?” diye sormaya başladıkça sosyalist olmuşum.

Toplumsal yönleri olan ilk gördüğünüz bozukluk neydi? Hatırlıyor musunuz?

Hepimizinkiyle aynı aslında. Mesela bir oyuncak istersin, baban onun pahalı olduğunu söyler ve bizim durumumuzun onu alacak kadar iyi olmadığını anlatır. Ama o oyuncak alabilenler vardır. Almanya’da bir işçi çocuğu olmanın farklı bir yanı olduğunu da ekleyebilirim. İnsanların nelere sahip olabildiğini görüyorsun ama sen onlara ulaşamıyorsun.

Aynı nedenle başka bir soru da doğal olarak gündeme geldi: “Biz niye Almanya’dayız ki?” sorusu... Saçma geliyor, yani kocaman bir ülkeniz var ama babanız yurt dışında çalışmak zorunda kalmış. Almanya’dasınız, yabancısınız. Bu durum bile başlı başına bir eşitsizlik, adaletsizlik aslında.

Biraz da garip tabii... Düşünsenize bir taraftan size “büyük Türk milletinin” bir ferdi olduğunuzu öğretiyorlar ama siz o büyük ve güçlü ülkede insan gibi yaşayamadığı için yabancı bir memlekette çalışmak zorunda kalmış bir ailenin çocuğusunuz. Siz dünyanın en büyük milletinin Türkler olduğunu sanıyorsunuz ama Almanlar da öyle sanıyor, onlar için de en büyük millet Almanlar ve gerçekten de onlar “ev sahibi”, siz onlara “sığınmış” durumdasınız. Bir de Berlin kozmopolit yönüyle biraz daha özgündür; Yunan, İtalyan ve Yugoslav arkadaşlarım da vardı ve hepimiz en büyük milletin kendimizinki olduğunu ve herkesten üstün olduğumuzu sanıyorduk!

Almanya’da göçmen işçi olmak demek, herkesten fazla çalışmana rağmen “yabancı” görülmen demek. Benim ilk hatırladığım duvar yazılarından biri, “Türken Raus” (*Türkler Dışarı*) idi. Bugünle mukayese edince garip ama sanırım ilk önce sadece Türk olduğum için haksızlığa uğradığımı düşünmüştüm.

Almanya’da Türk olmanın, Yugoslavya’nın parçalanmasında Boşnak olmanın bir ezilme gerekçesi olmasına isyan ediyordum aslında. Bu isyan ediş sebeplerim, insanların doğumdan gelen ve tercih bile edemeyecekleri özellikleri nedeniyle “üstün” veya “geri” olarak görülmesinin ne kadar saçma olduğunu kolayca anlamama yaradı.

Şimdiden bakınca görüyorum ki bu yaşadıklarımın sonunda, ihtiyaç duyduğumuz dönüşümün ufak tefek müdahalelerle, küçük düzenlemelerle değil ancak devrimle mümkün olduğunu, köklü bir değişimin gerektiğini fark etmişim.

Fakat sadece yıkmak yetmiyor ve işte tam o andan sonra sosyalizm fikriyle tanışma başlıyor. “Devrimden sonra ne olacak?”, “Nasıl bir devrim yapacaksın?” soruları akla geliyor... Yanıt olarak da, devrimden sonra Türkiye ve dünya için bir yeniden kuruluş iddiası olarak sosyalizm ile buluştuğumu söyleyebilirim.

Tamamlayıcı unsurlar da vardı...

Yıllar sonra öğrendiğimde çok heyecanlanmıştım: Deniz Gezmiş, Erdal Öz'le sohbetinin bir yerinde “Biz edebiyattan geldik” diyor. Benim için de biraz öyle oldu. Sosyalizm fikriyle, devrim fikriyle tanıştıktan sonra sosyalistlerin, devrimcilerin, aydınların okuduğunu gördüm ve kendime “senin de okuman gerekir” diyerek yoğun şekilde okumaya giriştim. Romanların, Aziz Nesinlerin, Yaşar Kemallerin, Orhan Kemallerin özel bir yeri oldu o süreçte. Nâzım Hikmet ile de aynı dönemde tanıştım. Ayrıca, gurbetteyken Türkiye ile en kolay bağ kurma yolu video kaset kiralayıp Türkçe film izlemektir; mesela Yılmaz Güney'le tanışmam öyle oldu. Hatta, Aziz Nesin ve Orhan Kemal'i bulmamda da izlediğim filmlerin etkisi olmalı. Bir de *Hürriyet* gazetesini anmam gerekiyor, Almanya'da göçmenlerin en çok okuduğu gazeteydi. Türkiye'deki nüshanın benzeri bir gün sonra basılırdı. Ülkeden en doğru haberi alma kaynağı olarak gördüğüm için, her gün satır satır *Hürriyet* okuduğumu hatırlıyorum. Sık sık “teröristler” diye devrimcileri kötüleyen haberler yaptıkları bir dönemdi; devrimcilere sempati duymaya başlamamda katkısı önemlidir. Gazetede kötüledikleri insanların, aslında gerçek kötülere karşı mücadele eden iyi insanlar, dünya ile derdi olan, bir davası olan insanlar olduğunu hissediyordum.

Namık Kemal'in Ceketı

Bunlar hep devrim fikrini geliştiren şeyler mi yoksa yavaş yavaş sosyalizme doğru mu götürdü sizi?

Aklımdaki soru şu oldu: “Düzeni yıktık, iktidarı alaşağı ettik, peki sonra ne olacak, nasıl olacak?”. Devrim fikrinden sosyalizme geçiş süreci aslında bu sorulara yanıt bulma süreci... O zaman daha çok düşünmeye, araştırmaya ve okumaya başlıyorsun.

Biraz daha geriye gideyim, ortaokuldaki Türkçe öğretmenimin anlattığı bir anekdotu hatırlıyorum... Sanırım, Namık Kemal'in *Vatan Yahut Silistre*'sinden bir bölümü okuyoruz derste. Hocamız bu vesileyle yazarı anlatıyor. Namık Kemal, Magosa zindanlarına sürgüne gönderiliyor. Uzun bir yolculuktan sonra Magosa'ya varınca, büyük bir iç huzurla ceketini çıkarıp o pis hücresinde kendisine yastık yapıyor. Hocam

bunu anlatıp şunu söylemişti: “İnsan yaptığının doğruluğundan emin olduktan sonra, iç huzuru olduktan sonra taştta, betonda yatsa bile dünyanın en rahat, en güzel uykusunu uyuyabilir.” Bu aklımdan hiç çıkmamıştır mesela. Edebiyatçılar, aydın insanlar “başa gelen çekilir” demiyor, sinmiyor, mücadele ediyorlar...

Bunun elbette bedelleri var. Yalnız benim de değil, bir kuşak olarak hepimizin hayatında yer etmiş olaylardan biri Sivas Katliamı ve Aziz Nesin ile tanışmamız oldu. Daha önceden de adını duymuştum ama Sivas Katliamı ile birlikte Aziz Nesin hayatımızda çok daha önemli bir yer kazandı. Gericilere, yobazlara bu memleketi bırakmamak, teslim olmamak gerektiği duygusu yerleşti. Bu noktada güçlü, çok güçlü bir figür olarak Aziz Nesin giriyor hayatıma ki her açıdan muhteşemdir. Hani, “haklı ödenmez” denir ya, benim için o, Aziz Nesin galiba. Mesela *Sosyalizm Geliyor, Savulun* kitabının kapağını hatırlıyorum. Muhtemelen, “sosyalizm” kelimesini ilk kez duyduğum kitaptır, Aziz Nesin’in o eseri...

Şöyle özetleyebilirim bu dönemi: Bir devrim fikri oluşuyor. Bununla birlikte kurulacak yeni ülke nasıl olacak veya devrimden sonra ne yapmak gerekecek, gibi sorular beni sosyalizme taşıyor. O arada tabii Almanyada bir Türk işçisinin oğlu olmanın verdiği arayış da tetikleyici oluyor. Eşitsizlikle tanışıyorsun. Bir de bu yobazların yaptıklarını görüyorsun. Nasıl bir insan olmak gerektiğine dair, Namık Kemal’in başı dik duruşunu, Aziz Nesin’in teslim olmayışını örnek alıyorsun. Diğer yandan, sen annesi, babası işçi olan bir çocuksun... Okuman, çok okuman lazım, derslerine çok çalışman lazım. Bunlar da yetmez, daha fazlasını yapman lazım...

Hayatımı derinden etkileyen şeylerden birini paylaşayım. O zaman “küçük İstanbul” denilen Kreuzberg’de bir Türk kütüphanesi vardı. Orada böyle bir kütüphanenin varlığı benim için hem çok hoştu hem de büyük bir şanstı. Kütüphane, oturduğumuz eve biraz uzak olduğu için öyle çok kolay gidip gelemiyordum. Üye olanlar bir seferde en fazla 5 kitap, o da bir haftalığına alabiliyordu. Zamanında iade etmezsen cezası vardı. Bu nedenle haftada 5 kitap okumam gerekiyordu. Bu da roman okuma hızımın artmasına neden oldu. O sayede bol bol okudum, şimdi de ortalama-ya göre hızlı okuyorum.

Adaletsizliğe tepki sizi sola götürmüş ama bir başkasını pekâlâ sağa da götürebilir. O ihtimaller nasıl o ya da bu yöne evriliyor sizce?

Şimdi siz söyleyince hatırladım... Ortaokul yılları şimdi FETÖ denilen cemaatin yaygın şekilde örgütlendiği yıllardı. Özellikle zeki ve çalışkan olan yoksul aile çocuklarının, eğitim, yurt olanakları gibi bahane veya gerekçelerle tarikatların, cemaatlerin kucağına sürüklendiği dönem...

Beni o çizgiden ayıran nedenlerden biri, fen bilgisi öğretmenimiz tarafından bilime yönlendirilmemdi. Aklın ve bilimin yol göstericiliğine başvurmak, kritik bir ayırım noktası oluyor. Yoksa dediğiniz doğru; yalnızca işçi çocuğu olmak, adaletsizlikleri, eşitsizlikleri fark etmek, insanı otomatik olarak devrimcilığe veya sosyalizme götürmüyor. Aklın ve bilimin üstünlüğüne inanmamın yanı sıra bir başka etken de tevekkülden ziyade isyan duygumun kuvvetli olmasıydı.

Lisenin ilk yılından devam edeyim. 1994'te SHP'nin (*CHP yeni kurulmuştu, daha birleşme olmamıştı ve çok etkisizdi*) İstanbul ve Ankara belediyelerini kaybetmesine giden süreçte arkadaşlarım arasında bir tek sosyal demokrat yoktu. En azından kendi okul ve mahalle çevrem için söyleyebilirim bunu... *Zaman* gazetesi okuyanlar ve Ülkü Ocakları bağlantılı olanlar yavaş yavaş görünür olmaya başlamıştı. Bir de sosyal demokrasinin daha solunda duranlar olarak biz vardık. Refah Partisi'nin İstanbul'da yerel seçimleri kazanmasıyla, bizim de arkadaşlarımızla ilk politik tartışmalarımız başladı. Bizim çevremizde net olarak üç eğilim ortaya çıkmıştı. Bir kısmı gidişattan memnundu. Memnun olmayanlar arasında ise biz birkaç kişi gidişatı tehlikeli buluyor ve örgütlenip mücadele etmemiz gerektiğini söylüyorduk. Aşağı yukarı aynı fikirlere sahip kimi öğretmenlerimiz ve öğrenci arkadaşlarımız ise "Bir şey olmaz, yapamazlar" diye bizi teskin etmeye çalışıyorlardı. Aralarından hâlâ görüşüşüklerime arada hatırlatıyorum bu sözlerini...

Bilinçli şekilde ilk kez, kamu emekçilerinin sendikalaşma sürecinde düzenledikleri bir eyleme katılmışım. Lisede birlikte kitaplar okudumuz bir "sevgilim" vardı. Ailesi şehir dışındaydı ve öğretmen teyze-

siyle kalıyordu. Şimdi kamu emekçilerinin ve işçi sınıfının mücadele tarihinde onurlu bir gün olarak yer etmiş olan “20 Aralık iş bırakma eylemi”ne destek olmak için derse girmemeye karar vermiştik. Daha sonra Gazi Direnişi’ni hatırlıyorum mesela... Hemen arkasından 1 Mayıs 1995’te Kadıköy’de büyük ve görkemli bir miting düzenlenmişti. Hem umut vermişti hem heyecanlandırmıştı. 1995 sonuna doğru üniversitelerde önce harç zamlarına karşı başlayan, sonra parasız eğitim mücadelesine dönüşüp 1996 Şubat sonunda üniversite işgaline varan hareket artık bizi bayağı eylemci kılmıştı. 1 Mayıs 1996’ya kadar büyü-yerek ilerleyen bu kitle hareketlerine iktidar ve devletin de tepkisi çok sert olmuştu. Aşağı yukarı böyle bir sürecin sonucunda artık SİP’e üye olmaya karar verdim.

Ak Saçlı Ablanın Anlattığı

Nasıl oldu peki o?

Okuduklarımızdan örgütlü olmak gerektiği sonucuna varmış ve hemen yanımızdaki arkadaşlarımızla ilk örgütümüzü kurmuştuk. Deniz Gezmiş etkisiyle Devrimci Öğrenci Birliği benzeri bir faaliyet yürüttük. Okuyoruz, tartışıyoruz, arada eylemlere gidiyoruz, gelişmeleri sürekli takip ediyoruz. İnternet gibi araçlar da olmadığı için, takip dediğimiz, *Cumhuriyet* gazetesi okumak mesela. Sonra birimizin *Cumhuriyet*, birimizin *Demokrasi* gazetelerini almaya başladığını ve hep birlikte okuduğumuzu hatırlıyorum.

Bir gün faşistlerin bir arkadaşımıza pusu kurup saldırdığını duyduk. Bizim sınıf hemen giriş katındaydı. Haber gelince hiç düşünmeden camdan atlayıp çıktım okuldan. Arkadaşımızın yanına gittim, hafif yaralanmıştı. Hastaneye götürsek gözaltına alınır diye düşündük; okulun arkasında SİP’in binası vardı, oraya gittik. Ben o anda uyandım. “Denizler TİP’li olarak başlamıştı, şimdi TİP yok biz de SİP’e girelim” diye düşündüm. Buradan devrimci bir şey çıkartırız, diye düşündük. Partinin sığınabileceğimiz bir yer olabileceğini düşündük. Bir de oradayken, başka okullardan bizim yaşımızdaki arkadaşların da partiye

geldiğini gördük. İşçiler, ablalar/ağabeyler var. Öğretmenler geliyor-muş mesela... Eğitim-Sen’le daha da yakınlaşmaya başladık. Zaten bir örgütlenme arayışımız da vardı. Bir süre gittik geldik, aramızda da tartıştık ve sonunda partiye üye olduk.

Bu dönemle ilgili anlatmak istediğim hoş bir ayrıntı var. O dönem SİP’in teorik yayın organı *Gelenek*’in 51. sayısında Mahir Çayan hakkında bir yazı vardı. Ben de o sırada Deniz Gezmiş hakkında okumuştum ama Deniz’in yazdığı bir kitap yok. Her şeyi kaynağından öğrenmek lazım diye düşünürken bu kez Mahir Çayan’ı keşfettim. Onun kaleme aldığı kitabı var. O keşiften sonra tabii hemen Çayancı olmaya karar verdik.

SİP, Çayancı değil fakat *Gelenek*’in 51. sayısında Mahir Çayan hakkında iyi bir yazı vardır. *Gelenek*’in toplatılan tek sayısının toplatılma gerekçesi o yazıdır. Ve o yazı benim açımdan, örgütlenmeye ilişkin kafamdaki tüm soruları bitirmişti.

TKP neresinde bu tarihin?

Ben o dönemde SİP’e üye oldum. SİP’in 1. Kongresi Mart 1995’te, Gazi Direnişi’nin hemen sonrasında toplanır ve parti adının “Komünist” ibaresini içerecek biçimde değiştirilmesi için Merkez Yürütme Kurulu’na görev verir. O dönem başka yasal sosyalist partiler de vardı ancak kendini komünist olarak açıkça ifade eden tek özne olması, SİP’e üye olmamızın önemli nedenlerinden biridir.

İşçi sınıfının öncülüğünün ve öncü parti fikrinin sorgulandığı, nihayetinde sosyalizmin simgelerinden ve kendisinden vazgeçilmesi gerektiğinin sıkça konuşulduğu bir dönemden söz ediyoruz. “Marksizm bitti, sosyalizm öldü” denilen o dönemde Leninci partiden, devrimden ve sosyalizmden söz edilmesi dahi başlı başına çok değerliydi.

O dönem aynı zamanda TKP tarihi açısından bir likidasyona işaret ediyordu. TKP, Komintern’in Türkiye şubesi olarak örgütlenen, Ekim Devrimi ve Kurtuluş Savaşı’nın ateşleri arasında doğmuş devrimci bir partiydi. Sovyetler Birliği’nin çözülüşüne paralel olarak, o dönem parti

önderliğini ele geçiren ve TKP'ye hiç yakışmayan bir kadro topluluğu eliyle tasfiye edildi. Bu likidasyona tepki gösteren TKP kökenli pek çok kadro ve parti örgütü olduğunu elbette biliyor ve onları mümkün olduğunca takip ediyorduk.

Bu noktada özellikle önemsedğim bir konunun altını çizmek istiyorum. Türkiye'de egemen sınıfın en büyük başarısı partinin deneyim ve birikiminin kuşaklar arasında aktarılmasını engellemesidir. Her dönemin komünistleri, bir önceki dönemin deneyimlerinden büyük ölçüde yoksun olarak, deyim yerindeyse el yordamıyla, daha önce yürünmüş yolları yeniden yürümek durumunda kaldı. Bugün de bana "Türkiye'de sosyalizm mücadelesinin en önemli eksiği nedir?" diye sorduklarında, hep aynı cevabı veriyorum: İsimlerden, kişilerden bağımsız, kurallı ve kurullu çalışan, her türlü mücadele dönemine yanıt verebilecek bir işçi sınıfı partisinin yaratılamamış olmasıdır.

Bugün TİP'i yeniden inşa eden kadro topluluğu içinde yer alan ve TKP'deki tartışmalar sırasında TKP 12. Kongresi olarak kendini ortaya koyan siyasi irade hep, Türkiye devrimci/sosyalist hareketinin tarihinin bütünlüklü olarak sahiplenilmesinin savunucusu oldu.

Bugün de doğru olduğunu düşündüğümüz yaklaşım budur. Daha öncesi bir yana 10 Eylül 1920'de TKP ile başlayıp 100 yılı aşmış önemli bir mücadele tarihi, deneyimi ve birikimimiz var. En başta bu tarihin tümünü, bütünlüklü olarak sahiplenmemiz gerekiyor. Kuşkusuz bu tarihin içinde çeşitli eksikler, hatalar vb. olmuştur. Bunlar komünistlerin kendi aralarında değerlendirmesi, sonuçlar çıkarması gereken meseleler olarak görülmelidir. Sermaye sınıfına karşı ise kesinlikle ve kesinlikle parti tarihini bütünsel olarak sahiplenici bir çizgi izlenmelidir.

Bu 100 yıllık inişli çıkışlı tarih içerisinde, çeşitli nedenlerle ortaya çıkan farklılaşmalar, ayrışmalar elbette önemlidir. Ancak bugün yanlış eksenlerde bölünmek yerine doğru bir tasnifle ayrışmayı ve birleşmeyi önemsememiz gerekiyor. Örneğin, bizim iki Hikmet'imiz (*Nâzım ve Kuvâlcımlı*), hem birbirleriyle hem dönemin parti yönetimiyle önemli sıkıntıları olmuş iki yoldaşımızdır. 1961 TİP deneyimi başlı başına bir tartışma konusudur. Devrimci mücadeleye TİP üyesi olarak başla-

yan Mahirler, İbrahimler, Denizler doğrudan parti çizgisi ile anılması mümkün olmayan fakat devrimci bir teorik-pratik hattın taşıyıcıları olmuş yiğit devrimcilerdir...

Örnekleri çoğaltmaya sanırım gerek yok. Sadece şunu ekleyeyim; Türkiye’de sosyalizm mücadelesini bu çizgilerden birisine indirgemenin hiçbir açıklaması olamaz.

TİP’in kuruluşunda sıkça kullandığımız “içerip aşmak” sözü bu yaklaşımın bir ifadesidir. Tüm bu değerleri sonuna kadar sahiplenene, eleştirisini kendi içinde yapan, geçmiş kongre kararlarını dikkate alan, özeleştirisi temelinde kendi hatalarımızın muhasebesini yapan ancak günün devrimci görevlerine odaklanan, ileriye yön verecek bir yaklaşım ihtiyacımız var. Mücadelenin her aşamasından dersler çıkarmamız gerekir, yoksa ileriye gidemeyiz.

Son bir not ekleyeyim... Devrimci hareketimizin tarihine baktığımızda bir de devrimciliği kendisiyle başlatma ve kendisiyle sınırlama gibi hatalı bir eğilimin varlığını da görüyoruz. Bizden önce veya bizden başka devrimcilerin olmadığı, bizi bu “biricikliğin” değerli kıldığı türü bir yaklaşımla da aramıza net bir çizgi çekelim. Bu yaklaşımı da çok hatalı buluyoruz. Köklerimiz ne kadar derindeyse o kadar güçlü olduğumuzu biliyoruz.

Peki, şimdiden baktığımızda partili, örgütlü olmak size ilk olarak ne hissettirdi?

Ben bir aday üyelik başvurusu yapmıştım, başvurum kabul edildiğinde partiye aday üye olarak giriş yapacaktım. Aday üyeliğimin kabul edildiği gün, kendimde muazzam bir güç bulduğumu hissettim. Artık ben de gerçek anlamıyla örgütlü bir devrimci olmuştum. Örgütlü olmayı, yaptığım her şeyi devrimciliğimi geliştirecek bir arayış olarak değerlendiriyordum. Partiye üye olunca, “Tamam” diyorsun, “ben artık devrimci oldum”. Birçok insan aynı duyguları yaşamıştır, iyi bildiğim için kendimden örnek veriyorum. 1990’lı yıllar, yargısız infazların, gözetiminde kayıpların olduğu bir dönemdi ve devrimci olmak bunları da

göze almak anlamına geliyordu. En basiti, partililik görüşmesi bittikten sonra eve giderken başlayıp çok uzun yıllar devam eden takip kontrolü ile yaşamak, asla gideceğin yerdeki durakta otobüsten inmemek (*bir iki durak önce veya sonra inerek gitmek*) alışkanlığı basit örneklerdir. Partili olarak ilk adımı attığın anda, ölümü göze almışsın demektir bu.

En sevdiğim kitaplardan biri olan, Nâzım'ın *Yaşamak Güzel Şey Be Kardeşim*'inde bir sahne var. "Hapislerde gerekirse ömrüm boyunca yatabilirim..." diye başlayıp devam eden uzun bir iç hesaplaşma yapar. Çok iyidir o bölüm. Benim için gerçekten o biçimdeydi, örgütlü bir devrimci olmak. Artık uğruna tereddütsüz ölünecek bir davanız var. Daha doğrusu, örgütlü olmak artık daha büyük bir iç huzurla gerektiğinde ölebilmek, bu davayı sürdürebilecek bir "Partim var" demektir. Artık partin var, yoldaşların var ve ölüm bile sana kaybettirmeyecek duygusunu yaşıyorsun. Bu çok kritik ve gerçekten bütün benliğimi, bütün varlığımı partili mücadeleye vermemi sağlayan bir iç huzurum oldu.

Hayatımın en güzel yanlarından birisi bu duyguyu hiç kaybetmemiş olmak diyebilirim. Üstelik bu süreçte partinin tabelası değişti, adı değişti, biçimi değişti ama bu bağlılığım hiç değişmedi. Çünkü mesele bir aygıt bağlılığı olmadı hiç. Yoldaşlarıma, halka, emekçilere, ülkemize bir bağlılık... Kısacası, davaya bağlılık bizimkisi. O davayı sürdürme iradesine bağlandım. Davanın heyecanı, davanın coşkusu, davanın büyüklüğü aslında bir avantaj bizim için.

1980'lerin, 1990'ların Türkiye'sinde devrimcilik, her tür acıya ve hatta ölüme göğüs germe iradesine sahip olmak anlamına geliyor gibi...

Tabii, sonuçta biz devrimciyiz ve devrimciler halk için bedel öder. Algımız bu.

Egemenler halka sürekli acı çektiriyorlar ya... Bakış şöyle özetlenebilir: O acıları halk çekmesin, biz çekeceğiz ve halkımızın hayatı değişecek. Ben aslında bunu hâlâ önemli buluyorum.

Mesela milletvekilliğim sırasında bile onun kavgasını veriyorum. Milletvekili olmak birtakım imtiyazlar elde etmek gibi algılanıyor, hep tam tersini söylüyorum. Hayır, milletvekili olmak halk için bir adım önde dövüşmektir. Bu ayrım, devrimcilikten gelen bir ayrım. Devrimci olunca rozet takmıyorlar, bir unvan kazanmıyorsun. Seni ayrıcalıklı kılabilecek bir şey değil bu. Ayrıcalık, kavgada üzerine düşen sorumluluğun artmasıdır sadece.

Tabii eksik bir tarafı var, bugün bunu kabul ederim. Bir örnekle anlatayım...

İlk gözaltına alındığımda sanırım 16-17 yaşındayım ve çıktıktan sonra partiye gittim. O sırada parti binasında ak saçlı bir ablamız vardı. Herhalde o zaman 60'lı yaşlarındadır diye tahmin ediyorum. Bana şunu anlattı: Bir gün gözaltında, genç devrimci kadınlar bakıyorlar bizim ablaya, bembeyaz saçlı, kendilerine göre ileri yaşta bir kadın. "Umarım biz de senin yaşına geldiğimizde gözaltına alınırız" diyorlar. Bizim abla da diyor ki "Sus kız ağzını hayra aç, siz bizim yaşımıza geldiğinizde umarım iktidar olursunuz!"

Hiç böyle bir kurgumuz yokmuş, onu açık söyleyeyim. Biz, iktidar olmak için devrimcilğe başlamadık, kazanmak için girmedik bu kavgaya. Daha ziyade, bu eşitsizliğe, adaletsizliğe karşı halkı korumak gibi bir başlangıç noktası olarak düşündük bunu. Belki de benim zaafım buydu. Dedim ya, ben önce devrimci oldum sonra sosyalist oldum. Öyle bir tarafı var. İktidar perspektifini süreç içerisinde geliştirdik.

Üyesi Olmayan İlçenin Başkanı!

Örgütlülükle birlikte kendinizde nasıl bir dönüşüm hissettiniz? Örgütlü olmak size ne kattı, ne kaybettiirdi?

Hâlâ genç sayılıyoruz ama örgütlü mücadelede çeyrek yüzyılı geride bıraktık. Siyasi mücadele açısından uzun bir zaman denebilir. Tamamından çok memnunum bir kere. Bugünden bakınca daha iyi yapabileceğimiz birtakım yönleri elbette vardır ama iyi ki öyle yapmışım, iyi ki böyle yaşamışım diyebiliyorum. Böyle yaşamaya da devam edeceğim.

Ufuk çizgisinin ötesi de vardır ama göremeyiz ya... Örgütlü olmak öncelikle bana o “öteyi” görme yeteneğini kazandırdı. Bu çok kıymetli.

İkincisi, “görev insanı” olmayı en yüksek erdem olarak gördüm. Ne görev verilirse en etkili biçimde, bütün yeteneğimi kullanarak yapmaya çalıştım. Bu beni eğitti ve kendimi kişisel olarak da geliştirmeme yaradı. Üniversiteyi kazandığım zaman, İstanbul Üniversitesi’nin Avcılar kampüsüne gitmiştim. Orada o dönem çok solcu vardı ama dar anlamıyla bizden hiç kimse bulunmuyordu. Koskoca kampüse liseyi yeni bitirmiş birisi olarak gidiyorsun ve orada bir örgüt yaratmaya çalışıyorsun.

Örneğin, 2000 yılında partinin İstanbul Avrupa yakasında Topkapı’dan Silivri’ye kadar herhangi bir binası yoktu. Beni Bakırköy ilçe başkanı olarak görevlendirdiler. İlçe başkanım ama ilçede kimse yok! Anlatınca komik geliyor ama hayatımın en güzel dönemleri arasına yazarım. Sonra onun serpilip büyümesi, gelişmesi falan insana muazzam şeyler öğretiyor. En kritik şey bu. Genelde, sanki insanları örgütlemek, onlara bir şeyler öğretmekmiş gibi düşünülüyor. Ama esas öğrenci sensin orada. Binlerce insanın hayatını öğreniyorsun. Nasıl yaşadıklarını, nasıl zorluklar çektiklerini, bu zorlukları nasıl aştıklarını, hayatlarını, ailelerini, iş yerlerini... Pek çok ayrıntıya vâkıf oluyorsun ve binlerce şey öğreniyorsun.

Düşünsenize, henüz 20 yaşındasınız, binlerce insanın yaşadığı deneyimlerden süzülüp gelen bilgilere, daha doğrusu tecrübelere sahip oluyorsunuz. Bir taraftan da sürekli ve tam anlamıyla deli gibi okuyorsunuz, mecburen yazıyorsunuz...

Solcu olmak, sanatla, edebiyatla, sinemayla, tiyatroyla en genel anlamıyla kültürle asgari düzeyde ilgilenmeyi de neredeyse zorunlu kılıyor, çok da iyi oluyor...

Olumsuz tek tarafı var bence, belki biraz erken olgunlaşmayı beraberinde getiriyor. Çok erken yaşlarda o yüklerin altına elini, omuzunu koymuş olmanın getirdiği bir ağırlık var. Ben hissediyordum bazen, “acaba benim yaşimdaki bir insanın olması gerektiği kadar rahat değil miyim” diye sorguladığım dönemler oluyordu ama daha fazlasını söyleyemem.

Ne açıdan?

Gençsin, imkânın da varsa arkadaşlarınla 10-15 gün tatile gidersin mesela. Türkiye’de, dünyada neler oluyor, bunları hiç düşünmeden... Bizim dönemde trenle Avrupa turu popüler olmuştu. Oraya giden arkadaşlar vardı. Diyordum ki, bu nasıl bir hayat, hiçbir şey düşünmeden, kaygı duymadan gidiyorsun. Bunlar çok büyük paralar gerektiren şeyler değildi, o günün şartlarında bir öğrencinin kendini biraz zorlayarak yapabileceği şeylerdi. Bunları da yapsaydım iyi olurdu, dediğim olmuştur ama kazandıklarımın yanında kayıplarımın çok çok az olduğunu düşünüyorum.

Peki, örgütlü hayatınızda en büyük hayal kırıklığı ne oldu?

Üzüldüğüm, kırıldığım, canımın sıkıldığı dönemler çok oldu. İktidarın ülkeyi nereye getirdiğini adım adım görüp yaşamak ve buna engel olmayı başaramamak zaten yeterince üzücü. Bunun yanında her örgütlü insanın yaşayabileceği insani kırgınlıklarım da oldu elbette. Ama esas olan ne biliyor musunuz... Kavgaya neden girdiğinizi ve esas hedefinizi hiç unutmayacaksınız. Ne zaman moralimi bozan bir şey olsa, önce neden devrimci olduğumu düşünürüm sonra bu güzel ülkenin bir an önce bu rezil iktidardan kurtulması için yapmamız gerekenleri... Bütün kırgınlıkların, can sıkıntının, moral bozukluğun geride kalır.

Sosyalist sol içinde bizim önümüze koyduğumuz en büyük hedef, hatta deyim yerindeyse bugün TİP’in kendisine sol içinde biçtiği belki de tek görev, solun iç dünyasından çıkmak... Sosyalist solun iç dünyası kadrolar açısından genelde her şeyden önemli görünüyor, oysa derhal oradan çıkılması lazım.

Henüz yeterli olmasa da önemli ölçüde yol aldık fakat 1990’lı yılların sonu ve 2000’lerin başı solun tamamen içine gömüldüğü, solcuların neredeyse sadece solcularla tartıştığı bir dönemdi. Memlekette siyasi dengeleri altüst edecek birçok gelişme yaşanırken solcular sürekli birbirlerine akıl öğretmeye çalışıyorlardı. Kabul etmemiz gerekir ki bu bir bozulmaya neden oldu. Bizim doktor arkadaşlarımızın bir benzetmesi vardı, onu kullanayım. Beyne giden oksijen miktarı azaldığında, bir

aşamadan sonra felç oluyorsun. Böyle bir atmosfer sola dayatılmıştı. Kapalı bir dünyada, onu ancak bitkisel hayatta tutabilecek kadar oksijene sahipti sol. Şunu samimiyetle söyleyeyim: Sol siyasette örgüt içi mücadeleden nefret ediyorum. Solcuların kendi aralarında didişmesinin, hele aynı örgüt içinde insanların elbirliğiyle programlarını halka anlatmak yerine sürekli olarak birbirleriyle tartışmasının hiçbir anlam ifade etmediği kanaatini taşıyorum.

Oksijensizlik derken?

Toplumla bağ kuramıyor, hayatın içinde değil, başka bir alana çekilmiş... Bu solun en geniş cepheci, katılımcı olma iddiasındaki ekipleri için bile böyle. Bence bu atmosfer, 1996'nın ÖDP'sinde, o büyük heyecanla atılan adımda dahi vardı. 2000'li yılların TKP'sinde de aynı şey geçerliydi. Bu süreçte canımı sıkın tek şey, bu anlayışın egemenliğini kıramamış olmaktır.

Bunun ne tür yansımaları oluyordu sizce?

Düşünsenize, Susurluk kazası Türkiye tarihinin en önemli olaylarından bir tanesi. Bürokrasi, siyaset ve mafyanın bir aradalığını simgeleyen o kazanın ardından sık sık büyük eylemler düzenlendi ama solcular yine sürekli birbirleriyle tartışıyorlardı. Bugünden bakıp, sol Susurluk'tan sonra ne dedi, memlekete ilişkin projesi neydi, diye sorduğumuz akla hiçbir şey gelmiyor.

O dönemde ÖDP, SİP, EMEP gibi siyasi partilerin yanı sıra mahallelerde devrimci demokrat dinamikler mevcuttu. Kürt hareketi biraz daha ayrışık duruyordu. İstanbul'da her gece saat 21.00'de binlerce insan sokağa çıkıyordu ama bu eylemlerin toplamda bir hedefi yoktu.

Gezi Direnişi dönemine gelindiğinde de aynı sorunla karşılaştık. Hayatımızın dönüm noktasıdır... Ama kişisel tarihim açısından "Gezi Direnişi'nde eylemler dışında ne yaptın?" sorusuna ciddi bir yanıt verememek, canımı en çok sıkın şeylerden biridir. Gezi Direnişi sırasında forumlara katılamıyordum çünkü sol içi toplantılara gitmem gerekiyordu. Sokaklarda yüz binlerce insan hükümeti istifaya çağırırken

hareketin dışında kalan ve “teorik olarak doğru olan ’hükümet istifa’ sloganı mı yoksa ’hükümet yıkılsın’ mı diyelim” şeklinde tartışan topluluklar vardı. Bu ruh halinin halen tümünden aşılamadığını düşünüyorum ve solda sadece bir şeyi değiştirme hakkım olsa, esas olarak buraya odaklanırdım.

Birbirine güvenmeyi, sırt sırta vermeyi ve yüzünü Türkiye halklarına, emekçilerine, yoksullarına dönmeyi temel alan bir yaklaşımı solda egemen kılmamız lazım. Sol içi rekabeti tümüyle bitirmemiz gerekiyor. Bence bu, 12 Eylül’den bakiye bir hastalık. O kuşağın bıraktığı, kuşaktan kuşağa devrolan ve hâlâ izlerini gördüğümüz bir sorun. Sınıfsal açıdan da küçük burjuva karaktere sahip bir anlayışın ve rekabetçilik duygusunun bir yansıması.

Özetle, birbirlerine ne kadar devrimci olduğunu anlatan insanlar topluluğu... Oysa devrimciliğin ölçütü emekçileri, halkı devrimci mücadeleye kazanmak, özneleştirmektir.

TEKEL Direnişi Okulu

Peki 25 yılı bulan bu örgütlü hayatınızda “olmayacak galiba” dediniz mi hiç?

Galiba hiç demedim.

Benim kuşağım için garip bir denk geliş var. Benim hayatımda politik olarak hatırladığım ilk şey, Romanya’da Çavuşesku’ların (sosyalist Romanya’nın Devlet Başkanı Nikolay Çavuşesku ve eşi Elena Çavuşesku - *y.h.n*) kurşuna dizilmesi ve Romanya bayrağının delinmesiydi. Ardından Berlin Duvarı yıkıldı, Sovyetler Birliği çöktü. İnsan bu tür olayların ardından sosyalist olunca, zaten sıfırdan, hatta eksi bir yerden başlangıçlık hissine kapılıyor. Sosyalizmin son 150 yıldır ciddi prestij kaybı yaşadığı dönemde devrimci olmaya karar vermişsin. Daha kötü bir başlangıç noktası olamaz... O yüzden kolay kolay umutsuzluğa, yılgınlığa kapılmıyoruz.

Tabii ki çeşitli fırsatları kaçırdığımızı veya büyük hatalar yaptığımızı düşündüğüm oldu. Ama o dip noktadan bir anda yükselişlerin yaşandığına da tanık olduk bu dönemde. Gazi Direnişi, KESK eylemleri, üniversite işgalleri, 1996 1 Mayıs, Susurluk süreci gibi bir akış düşünüldüğünde solun yükselme eğiliminde olduğunu görebiliyoruz. 19 Aralık 2000 cezaevi katliamına kadar bu eğilimin geçerli olduğunu düşünüyorum.

Sonra AKP ve onunla mücadele dönemi başladı. AKP döneminin şöyle bir özelliği oldu: Durmadan, soluk almadan, bazen ne olup bittiğini uzun boylu değerlendirmeden sürekli mücadele ettik. AKP o kadar sert, hızlı darbelerle ve temel başlıklarda saldırıyor ki, sürekli mücadeleye yetişmeye çabalıyoruz.

AKP yıllarının hem toplumsal mücadele açısından hem de kişisel hayatınızda önemli kırılma anları hangileri?

Şubat 2009'da TKP genel başkanı olmuştum. Kritik bir aşama ve yepyeni bir sorumluluk... Daha doğrusu, yıllardır taşıdığımız kimi sorumluluklara şimdi de toplumsal düzeyde temsil görevi ekleniyor. Elbette bir de iddia var: Biz solu o yenilgi dönemlerinden aldık, yeni bir kuşak yarattık ve bu kuşak Türkiye sosyalist hareketine karakter kazandıracak, onu ilerletecek, geliştirecek diye düşünüyoruz.

Tam o günlerde TEKEL Direnişi patladı.

Hayatımın en önemli derslerinden biri TEKEL Direnişi'dir. Sosyalistlerin toplumsallaşabileceğini gördüm o direnişle. 100 günden uzun sürdü, direnişin büyük kısmında gece gündüz işçilerle birlikteydik. Düne kadar AKP'ye, MHP'ye oy vermiş işçilerin solculaşmasına ve komünist bir partiye üye olmalarına tanık olmak çok öğreticiydi. Bir işçi direnişinin Türkiye'yi nasıl etkilediğini görmüş olduk. O yıllarda, AKP'nin toplumun yoksullarını, ezilenlerini, emekçilerini temsil ettiği yalanı çok revaçtaydı. TEKEL Direnişi bunu kırdı ve Türkiye toplumunun tümüne yeniden işçi sınıfı gerçeğini hatırlattı.

Bizim de o dönemde çok iyi bir faaliyet yürüttüğümüzü düşünüyorum. Hem TEKEL işçisinin sesini halka taşımak hem de halkın o eylemlere bir biçimde destek olabilmesini, kendisini o mücadelenin parçası olarak hissedebilmesini sağlamak önemliydi. Örneğin, battaniye topladık mahallelerden. İnsanlar, direnen işçiler için bir şeyler yapıyor olmaktan o kadar mutlu oldular ki...

Tabii ki o yıllarda, az önce sözünü ettiğim, solun içe dönme sorunu çok daha yakıcıydı. TEKEL Direnişi'ni hem destekliyor hem de büyütüyoruz. Parti kadroları işçi sınıfının tam içinde çalışma yürütüyor, partinin toplumsal etkisi artıyor. Yönünü kaybetmiş sola da o mücadele sayesinde bir doğrultu ve zemin sunmuş oluyoruz. Yeni bir kadro kuşağı olarak, tam da kendimize atfettiğimiz nitelikleri hayata geçirdiğimizi görüyor ve mutlu oluyoruz. Ama ne oluyor? Bir anda parti içinde bir geri eğilim belirliyor, "Ne oluyoruz?" sorusunu yaymaya başlayabiliyor. Partiyi, mücadeleyi gerçek bir zemine taşıyanları hedef haline getiriyor.

Niye böyle oluyor?

Aslında bir kaçış bu. Şu dünyanın en keyifli ve en kolay şeyi çok Marx okumuş, Lenin okumuş insanlarla tartışmak. Ama, dediğim gibi düne kadar AKP'li ya da MHP'li olan, o dünyaya ait, komünist denildiğinde aklına dinsiz, imansız, vatansızdan başka hiçbir şey gelmeyen insanlarla konuşabilmek, onları dinleyebilmek, sabırla bir şeyler anlatabilmek, onlarla birlikte mücadeleyi örgütleyebilmek kolay değil. Bir parti hiyerarşisi içinde bir eylemi örgütlemek kolaydır ama böyle bir otorite tanımayan ya da bu eylem kültürüne sahip olmayan işçilerle bunu yapmak hem fazladan çaba hem de yaratıcılık gerektiriyor. Alışkanlıkların kırılmasını, kimi becerilerin de edinilmesini dayatıyor. Yıllardır parti içinde kazandığın otorite gerçek hayatla sınılandığında, aslında pek bir hükmünün olmadığını yüzüne çarpılıyor.

Zaten bir süre sonra Gezi'de de aynı sorunun çok daha büyük tezahürlerini gördük. Türkiye'de resmi rakamlara göre bile 10 milyondan fazla insanın sokağa çıktığı bir atmosferde sosyalistlerin yapabildiklerinin çok sınırlı kalmasını konuşmak gerekiyordu. Nitekim biz konuşmaya kalkanlarız.

Gezi’de Bilim Haklı Çıktı

Kırılmalardan gidiyorduk; sizin ve yoldaşlarınızın siyasi hayatındaki en belirleyici kırılma Gezi Direnişi ve sonrasında yaşandı herhalde?

Tabii ki... Gezi sadece Türkiye’de değil, bizim siyasi yaşamımızda da bir eşiktir. TEKEL Direnişi vesilesiyle bir eşiği aştığımızı hissederken bir anda beliren eski alışkanlıklardan söz etmiştim. Bu tür şeyler doğal olarak insanın tadını da kaçırıyor. Ben de böyle hissettiğimi inkâr edemem. Ama partiye olan inancım, bağlılığım nedeniyle “belki de biz yanlış yapıyoruzdur, onca tecrübeli ağabeylerimizin, ablalarımızın bir bildiği vardır” diyerek, daha mütevazı görevlere çekilmiştim. Daha az sorumluluk alıp, daha görünmez işleri halledip çözmeye çalışıyordum. Belki de Gezi Direnişi yaşanmasaydı böyle devam ederdim, bilemiyorum. O sırada direniş patlak verdi. Ve benim penceremden görünen, halkın ayağa kalkmış olmasına rağmen yıllardır bu anı bekleyen devrimci kadroların görevlerini yerine getirmemesiydi. Bunun sorgulanması, tartışılması, buna sebep olan yaklaşımların mahkûm edilmesi gerekiyordu. Bu açıdan Gezi bir yeniden doğum.

Aslında bunlar amaç-araç ilişkisinin tekrar ele alınmasını gerektiriyor herhalde?

Hem bu var hem de işin ciddiyet boyutu var. Bakın şöyle düşünün. Bizim kuşağımız, devrimciliğe adım attığı yıllardan başlayarak bir hayale sahip oldu. Bu bir gündüz düşü veya rüya değil, Marksizm-Leninizmin ulaşılabilir olduğunu anlattığı bir hayaldi: Emekçiler, yoksullar kapitalist sömürüye karşı bir gün ayağa kalkacaklar; bizim görevimiz buna hazırlanmaktır! Nitekim öyle oldu, bilim haklı çıktı yani. Bilim haklı çıktı ama biz onun gereğini yerine getirmek için gereken ciddiyetten çok uzakmışız, bunu gördük. O zaman tüm bu teorik bilgiyi ve örgütsel deneyimi ciddiyetle yeniden ele almak gerektiği anlaşıldı. Bizim Türkiye İşçi Partisi’ne uzanan sürecimiz tam da bu nedenle köklerini Gezi’de buluyor. Gezi, sosyalist hareketimizin köklü bir yeniden

kuruluş aşamasına geldiğini bütün çıplaklığıyla gösterdi. Ya bu yeniden kuruluş çağrısına cevap vereceğiz, bu davete icabet edeceğiz, bütün tarihimizi, birikimimizi, değerlerimizi, yeteneğimizi buna seferber edeceğiz ve devrimci bir işçi sınıfı partisi örgütleyeceğiz ya da çürüyeceğiz. Gezi'den sonra başka bir alternatif kalmamıştır.

Militanlık Devam Ediyor

Genel başkanlıktan önce uzun yıllar militan bir partili olarak mücadele ettiniz. O yılları özlüyor musunuz? Daha mı özgür ve hareketli hissediyordunuz kendinizi bir militan olarak?

Şimdi de militan bir partiliyim. Öncelikle şunu söyleyeyim, bizim partimizde en önemli sorumluluk üye olmaktır. Türkiye'de egemen olan siyasal partiler düzeninde bu iş tersine çevrilmiş durumda. Oysa, bir partinin üyesi olmadan onun yöneticisi veya üst düzey yöneticisi olamazsın, en önemli şey üyeliktir. Üye çeşitli görev ve sorumluluklar üstlenir, genel başkanlık da bu görev ve sorumluluklardan birisidir. Elbette gurur veren, önemli bir sorumluluk ama doğru kavranması son derece önemli.

Koca bir tarihi, on binlerce yoldaşını ve belki beni hiç beğenmeyen, çizgimizi doğru bulmayan devrimcileri bile kamuoyu önünde temsil ediyor olduğumuzu bilerek hareket ediyorum. Yaptığım veya yapmadığım şeyler onların hayatlarını da etkiliyor. İyi, güzel bir şey yaptığında herkes bunun mutluluğunu yaşıyor veya hata yaparsan, başarısız olursan hep birlikte üzülüyorsunuz, bu kolay bir şey değil. Bu açıdan baktığımda elbette üniversite yıllarımda, gençlik örgütünde çalışırken, İstanbul'da ilçe başkanlığı yaptığım dönemlerde veya çeşitli il-bölge sorumlulukları yaptığım dönemlerde daha özgür olduğumu söyleyebilirim.

Fakat şimdi de çok gelişkin bir ekiple birlikte çalışmanın keyfini yaşıyorum. Merkez Komitesi üyelerimiz, genel merkezde birlikte çalıştığımız arkadaşlar ve özellikle il örgütlerinde görev yapan yoldaşlarımla iyi ve verimli bir çalışma tarzı tutturduğumuzu hissediyorum. Her

geçen gün daha fazla sayıda yurttaşımız bizimle birlikte mücadeleye katılıyor, yaptığımız işin, söylediğimiz sözün eskisine göre kat be kat işe yaradığını görüyoruz, bunlar da güzel tarafları...

Siyasetçileri genellikle Meclis'te görüyoruz ama sizin siyasi çalışmalarınızın önemli bir kısmı Meclis dışında gerçekleşiyor. Partideki mesainiz nelerden oluşuyor?

Dışarıdan izleyenlerin pek kavrayamadığı bir çalışma tarzımızın olduğunu anladık artık. Örneğin Meclis görünür olduğu için sanki mesaimizin önemli bir bölümü orada geçiyor sanılıyor oysa toplam mesai içinde öyle çok büyük bir ağırlığı yok TBMM'deki çalışmaların.

Mesela dışarıdan bakanlar “Nasıl yani, size Sayın Genel Başkan diye hitap etmiyorlar mı?” diye soruyor ve bunu bir saygısızlık olarak değerlendirebiliyor. Oysa açık söyleyeyim, hem saygı hem sevgi anlamında kendi parti üyeleri ile bağları en kuvvetli genel başkan olduğumu söyleyebilirim. Çünkü biz yoldaşlarımızla biçimsel değil yürekten ilişkiler kuruyoruz, dava arkadaşlığı bizimkisi.

Bunun yanında elbette bu kadar iyi örgütlenmiş, deyim yerindeyse üst düzey bir profesyonellikle hareket eden düşmana karşı mücadele etmenin birtakım kurallarının olduğunu biliyoruz ve kendimizi her geçen gün bu açıdan da geliştirmeye çalışıyoruz.

Şu aşamada, parti çalışmaları, iki yönlü bir şekilde ilerliyor, bunlar birbirleriyle bağlantılı olsa bile.

Bir taraftan genel merkez düzeyinde devrimci bir kurumsallaşmayı hedefleyen kolektif bir çalışmayı egemen kılmaya çalışıyoruz. Hiçbir şey bir kişiye veya kişilere bağlı olmasın diye en baştan bu yana, özel bir hassasiyet içindeyiz. Şöyle örnek verebilirim mesela, ilk kuruluş sırasında parti merkez kurullarının neredeyse hepsinde fiilen çalışıyordum, yeni kuruluşun böyle bir ihtiyacı olduğunu saptamıştık. Şimdi sadece MK toplantılarına düzenli olarak katılıyorum.

Diğer yandan parti hızlı biçimde yayılıyor. Pek çok il ve ilçe örgütümüz kuruldu, kurulmaya devam ediyor. Kuruluş süreçlerinde yardımcı olmaya çalışıyorum, bu süreçte parti içinde en fazla ilgilendiğim konunun bu olduğunu söyleyebilirim.

Biz her yıl tüm parti üyelerinin katılımıyla bir “Parti Konferansı” toplayarak çalışıyoruz. Parti üyelerinin tümünün görüş ve önerilerini aldığımız, geride kalan yılı değerlendirip yeni dönem için hedeflerimizi güncellediğimiz bu toplantılar dizisi ile aslında yılda bir kez, aklımızı bir kez daha ortaklaştırmış oluyoruz. Bu kapsamda görev ve sorumluluklarımızı hem kişisel düzeyde hem parti organları açısından güncelliyoruz.

Merkez Komitesi bu genel siyasal çizgimizi yıl içinde hem geliştiriyor hem temsil ediyor. Mümkün olduğunca bütün parti üyelerinin bir parti organı aracılığıyla günlük parti çalışmalarına katılımını, sadece partinin sözünü taşıyan değil onu üreten insanlar olmasını da özel olarak önemsiyoruz.

Zaman zaman “siyaset yapmamak için siyaset yapıyorum” diyorsunuz. Bununla ne kastediyorsunuz? Siyaset yapmak zorunda olmasanız ne yapmak istersiniz?

Siyaset insanların tercih edebileceği bir şey değil bence, kendi adınma söylüyorum, bir tercih konusu olsa seçen kişinin akıl sağlığından şüphe ederim. Siyaset bir zorunluluk; emeğiyle, alın teriyle yaşayan insanlar siyaseti “profesyonel siyasetçi” işi olarak görüp kenara çekildiğinde sürekli olarak kaybediyorlar. Oysa siyaset nasıl yaşayacağımıza karar veren temel mekanizma.

Sık verdiğim bir örnek var, işçileri siyaset yapmaya çağırdığımızda aldığımız ilk yanıt hep aynıdır: “Ben ekmeğimin derdindeyim”. Bu, çok haklı bir kaygıdır. Fakat işçiler siyasette etkin olmayınca, ne kadar çok çalışılırsa çalışılsın, patron hizmetkârı siyasetçilerin çıkardığı yasalar nedeniyle ekmek küçülür!

Siyaset, toplumu oluşturan insanların nasıl yaşayacaklarına, neyi ne kadar yiyip içeceklerine, hangi haklara sahip olacaklarına kadar her şeye karar verme mekanizması olduğundan, eğer biz siyasete doğrudan doğruya katılıp onu değiştiremezsek, genel olarak her şey aleyhimize gelişir. Sınıflar var olduğu sürece bu böyle devam edecek. Bu nedenle siyaset, istesek de istemesek de, sevssek de sevmesek de hepimiz için bir zorunluluk. Tam olarak bu yüzden, siyaseti bilinçli bir şekilde ve kendi sınıf kardeşlerimizle birlikte yapmak dışında bir yolumuz yok.

Bol bol roman okumayı, mümkünse öyküler hatta becerebilirsem roman yazmayı çok istiyorum mesela.

Kişisel olarak bugünden geleceğe baktığınızda ne görüyorsunuz?

Söyleşinin başında “adaletsizlikler, eşitsizlikler var ama bunları gören herkes sosyalizme ulaşmak zorunda değil” demiştiniz. Ben de aklın ve bilimin yol göstericiliğine vurgu yapmıştım. Şimdi bir şey daha ekleyeyim buna: Sadece kişisel açıdan bakan insan sosyalizme varamaz. O eşitsizlikler, adaletsizlikler cenderesinde “Ben nasıl kurtulurum?” sorusunu soran kişi sosyalizm fikriyle buluşamaz. Öncelikle meseleyi toplumsal bir sorun olarak görmek, öyle bakmak lazım. Dünyanın, insanlığın ve ülkenin kurtuluşu için toplumsal bir çare arayan kişinin yolu mutlaka sosyalizmle kesişir.

En Büyük Heyecan

Bundan sonra kişisel öykümün nasıl devam edeceğini soruyorsanız, bu söylediklerim benim için de geçerli.

Türkiye sosyalist hareketinin öyküsünün, işçi sınıfının eşitlik-özgürlük mücadelesinin bir parçası olarak yaşamaya devam edecek, üzerimize ne görev düşerse en iyi biçimde yapmaya çalışacağız. Özel olarak bizim yaş kuşağımız açısından ek bir görev var; bir deneyimi, bir

birikimi süzüp kalıcılaştırmak (*kurumsallaştırmak diyeceğim ama dondurmak anlamında değil*), geleceğe taşımak yönünde bir sorumluluk bu. Bu kültürün kolektif hafızada yer etmesini sağlamamız gerekiyor; bazı kişilere ait bir şey olarak kalmaması şart.

Türkiye’de sosyalist hareketin tarihi neredeyse kişilerin tarihiyle özdeşleşmiş durumda. Defalarca söyledim, bunu kırmamız gerekiyor.

Biz Türkiye işçi sınıfına ait bir parti yaratmak durumundayız. Bu parti olmazsa hiçbir şey olmaz. Bu, bütün emekçi halkın “benim partim” diyeceği bir parti olmalı. Ayşe’nin, Ahmet’in, Erkan’ın falan değil. Halkın sahipleneceği bir işçi sınıfı partisine ihtiyacımız var. Bu kesin bir görev. Bunu başarabilirsek, Türkiye sosyalist hareketinin yüz yıllık tarihini de gerekli dersleri çıkararak, eleştiri, özeleştir, muhasebe, bilanço süreçlerinden geçirerek, en nitelikli haliyle geleceğe taşıyabiliriz.

Devrim, bu memleketin, dünyanın tek kurtuluşu ama bu sadece devrimcilerin elinde değil. Dünyanın en nitelikli devrimcilerini yan yana getirsen de bir sosyalist devrime ulaşamayabilirsin; bunun için ülkenin ve dünyanın içinden geçtiği sürecin, nesnelliğin kimi olanaklar sunması gerekir. Fakat, “parti” öyle değil. Parti, devrimcilerin, işçi sınıfının, emekçilerinin elinde kurulur, gelişir, büyür, güçlenir. En kötü koşullarda bile bunu yapmak mümkündür ve en önemli görevdir. Parti, zor dönemlerde haklarını korumak için, olağan dönemlerde geleceğe yürümek ve yürürken güncel kazanımlar elde etmek için ve o devrimci durum, devrimci an ortaya çıktığında iktidarı almak için hep zorunlu bir ihtiyaçtır.

Devrim sadece bizim elimizde değil, koşullara da bağlı dedim ya, bütün koşullar devrim için olanak sunsa da parti yoksa devrim olmaz.

Bunlar doğruysa, sadece ben değil, hepimiz neye odaklanacağız? İşçi sınıfına ait bir partinin sağlıklı, doğru bir zeminde kurulmasına, yaşamasına ve süreklileşmiş bir mücadeleyi geliştirerek ilerlemesine. Esas meselemiz bu. Partinin işçi sınıfının yenilmez, yıkılmaz iradesinin temsilcisi ve yürütücüsü haline gelmesini sağlamamız gerekiyor.

Türkiye’de işçi sınıfının en büyük eksikliği, kendisine ait bir partisinin olmamasıydı. Şimdi bu eksikliği gidermek için büyük bir olanak yakaladık.

Bundan daha büyük bir umut ve heyecan olabilir mi?

Kadınlarla, gençlerle, şimdiye kadar hep siyasetin dışına itilenlerle, “yeter artık” diyen işçilerle ve elbette yıllardır başka yollarda sosyalizm mücadelesine katkı koyan tüm devrimcilerle birleşeceğiz.

Birlikte başaracağız, birlikte kazanacağız!

“Halk yararına, halkla beraber bir yönetim mümkün”¹

18 Nisan 2022. Türkiye İşçi Partisi Genel Merkezindeyiz, Erkan Baş’tayız. Kabul ettiğiniz için tekrar teşekkür ederiz.

Ben teşekkür ederim hoş geldiniz.

Hoş bulduk. Hemen başlayım o zaman. Diyorlar ki sosyalistler ekonomiden anlamıyor, ne dersiniz?

Öncelikle “ekonomi buysa iyi ki anlamıyoruz” diye başlayayım.

Aslında bize dönük eleştirilerde iki eğilim var bu konuda. Bir tanesi “sosyalistler her şeyi ekonomiye indiriyor”, “sınıfa indiriyor” diyor diğeri de sizin dediğiniz gibi ekonomiden anlamıyor eleştirisi. Gerçekten de düşünüyorum, ilk ekonomi kavramını nereden duydum diye baktığımda, Turgut Özal’ın “İcraatın İçinden” programları vardı, sanırım odur. O zaman da pek sevmezdim ama şimdi daha net ifade edebilirim adeta yalan üretim makinesi gibi programlarmış. İşte, öyle bir ekonomiden gerçekten anlamıyoruz, üstelik sadece Turgut Özal değil dünya ölçeğinde de, Türkiye’de de aşağı yukarı 70’lerden 80’lerden bu yana ekonomi kavramına yüklenen anlam farklılaştı. Ekonomi denildiğinde üretimi, paylaşımı, toplumsal adaleti falan değil de parayı konuşuyoruz hatta sadece kârı konuşuyoruz. Özel sektör nasıl daha fazla para kazanabilir bunlara odaklanılmış durumda. Dolayısıyla aslında insanın olmadığı bir ekonomi anlayışını hakim kılmaya çalışanların sosyalistlere dönük bir eleştirisi olarak algılamak gerekiyor diyebilirim.

1 Prof.Dr. Çiğdem Boz ile gerçekleştirilmiş video roportajın kitap için yeniden düzenlenmiş halidir.

İki uç eleştiri demiştım ya hangisini tercih edersin deseler, diğerine daha yakınım yani “sosyalistler her şeyi ekonomiye indiriyor” eleştirisine göreceli olarak bir miktar haklılık verebilirim. Çünkü bu bölüşüm, paylaşım, üretim ilişkilerindeki adaletsizliği fazlasıyla dile getiriyor sosyalistler.

Özetle bu ekonomiden anlamıyoruz ama halkın, toplumun geniş kesinlerinin çıkarına olan bir ekonomik modeli her düzeyde tartışabiliriz.

Teşekkürler. Peki özgürlük yerine eşitliği mi tercih ediyorsunuz yani bu ikisi toplumsal ideallerden ikisi öne çıkarılır ve sosyalistlerin eşitliği önemsedığı ve özgürlüğü çokta önemsemediği söylenir? Yoksa bu ikisi bir arada mümkün mü?

Bana daha önce de sordular eşitlik mi, özgürlük mü diye. İlk verilecek yanıt şudur, ille sadece birini tercih etmek zorunda mıyım? diye söyledim. İkisi birlikte elbette olabilir. Olması gereken bu ama dört bir yandan, basından, medyadan, düşün dünyasından hatta akademiden de sürekli olarak bir şey pompalanıyor; kapitalizm eşittir özgürlük ve özgürlükten yanaysanız bu ancak kapitalizmde olabilirmiş.

Galiba burada en başta özgürlük kavramının kendisini tartışmak gerekiyor. Kapitalizm özgürlükleri kabaca şöyle formüle ediyor, istediğin her şeyi yapabilirsin, engellenmezsin!

Peki doğru mu bu!

Mesela yoksullar açısından, işçiler açısından, köylüler açısından ya da gençler açısından bakalım... Kapitalist toplumlarda insanın parası yoksa her şeyi yapabilme özgürlüğüne sahip mi? Asla değiller. Milyonda bir, milyarda bir bir olasılıkla yapabileceğiniz ve yapabilme olanağı bulabileceğiniz şeylerin size sunuluyor olması bence özgürlük olarak tarif edilemez.

Dolayısıyla bizim özgürlük anlayışımız kapitalizmin sınırları içerisinde sığmayan, daha geniş bir özgürlük anlayışı ve ancak eşitlikle tamamlandığında karşılığını bulabiliyor. Dolayısıyla ben eşitlikçi ve özgürlükçü olduğumu söyleyebilirim. İkisinin karşı karşıya getirmesinde bir manipölasyon olduğunu söylemem lazım.

Peki siz zenginliğe mi karşısınız?

Son 20 yıl için konuşalım, hepimizin gözleri önünde yaşıyor.

Türkiye’de en çok ne konuşuyoruz, hele son 6-7 aydır neredeyse ülkenin her noktasında... Yoksulluk, yoksulluk, yoksulluk...

Bizse şunu tartıştırmak istiyoruz, neden yoksuluz?

Bunun en temel yanıtlarından bir tanesi toplumun tepesindeki çok küçük bir azınlığın aslında hiç hakketmemesine rağmen, çalışmamasına, üretmemesine rağmen toplumun çok büyük kesiminin emeği üzerinden aşırı servet edindiklerini, zenginliklerine zenginlik kattıkları gerçeğidir.

Biz bunu görüyoruz ve buna ilişkin eleştirimizi dile getiriyoruz. Bunu yaptığımızda siz zenginlere karşısınız, zenginlere düşmansınız diye sözde suçlanıyoruz.

Hayır biz yoksulluğa düşmanız!

Bir kere bunun doğru kavranması lazım. Biz zenginliklerin toplumun geniş kesimleri tarafından paylaşılması, olabildiğince eşitlikçi bir şekilde paylaşılması gerektiğini düşünüyor ve bunu savunuyoruz. Dolayısıyla zenginliğe değil de yoksulluğa düşman olduğumuzu söyleyebilirim.

Teşekkürler. Tabii hemen arkasından en çok tartışma konusu şu oluyor mülkiyet karşıtı, mülkiyet düşmanı sosyalistler deniliyor. İktidara geldiğinizde insanların elindeki ev, araba, arazi bunlara el koyacak mısınız?

Kaç kişinin var acaba şimdi oradan başlayalım değil mi?

Mesela mülkiyete kim karşı ya da hangi mülkiyete karşıyız, neden karşıyız?

Bir kere şöyle bir yanılısamayı ortadan kaldıralım, kapitalizmde insanlar çok az sayıda insan gerçek anlamıyla ihtiyaçlarını karşılayabiliyor. Benim yine çocukluğumdan hatırladığım bir karikatür var, hep aklımdadır o... tavşanın sırtından sopayı bağlamışlar, uzatıyorlar, önünde bir havuç koyuyorlar aslında tavşana bağlı o ama sürekli koşuyor ve asla alamayacağı bir havuca ulaşmak için çaba harcıyor. Kapitalist toplum tam olarak böyle çalışıyor. Milyonlarca insanı sürekli çalıştırarak, onların birtakım mülklere sahip olabileceği düşüncesini yaygınlaştırıyor. Oysa pratik olarak baktığımızda insanların temel ihtiyaçları dediğimiz şeyleri elde etmek için bile ömürlerini feda etmeleri gerekiyor. Yani çok kişisel örnekler vermek hoş değil ama “insanların evine el mi koyacaksınız?” dendiğinde maalesef ben hep babamı hatırlıyorum. Babam aşağı yukarı 35 yıl işçilik yaptı, bir ev yaptı kendisi o yaptığı evde bir gün bile oturamadan hayatını kaybetti. Bütün ömrü boyunca çalıştı, çalıştı, çalıştı. Sonunda bir ev yaptı ve oturamadı. Bu sadece benim babamın yaşadığı bir trajedi değil, Türkiye’de ki dünyada ki milyonlarca işçinin emekçinin yaşadığı bir trajediden söz ediyorum.

Dolayısıyla biz insanların temel ihtiyaçlarının karşılanması konusunda ki mülkiyete ilişkin bir düşmanlık taşımıyoruz. Ama neye karşıyız insanların temel ihtiyaçlarından birilerinin kar elde etmesine kesinlikle karşıyız bu anlamıyla bir mülk edinimine engellemek gerektiğini düşünüyoruz. Dünyada ki eşitsizliğin temel kaynaklarından bir tanesini bu mülkiyet sorunu olduğunu söylüyoruz. Birilerinin temel hizmetlerden ve temel ürünlerden kâr etmesinin önüne geçmek zorunlu bir adımdır. Bunun ötesinde insanların ihtiyaçlarının karşılanması

ve tabii ki sağlanacak, ama şunu kabul etmek mümkün değil bakın, sadece bugün içinde değil Ömer Hayyam'ın Fazıl Say tarafından bestelenen çok güzel bir dizesiyle tamamlayayım.

“Evi barkı olmak nedir? dedim/ Biraz keyf etmek için / Yıllar yılı dert çekmek dedi” diyor Hayyam.

Bence insanlık bugün buna sıkıştırılmış durumda, bizim bunu kabul etmememiz gerekiyor, insanların tüm insanların ama insanlığa yakışır bir biçimde yaşatmalarını garanti edecek bir mülkiyet ilişkisini tarif etmemiz lazım.

Peki alternatif mülkiyet modellerine nasıl bakıyorsunuz? Son zamanlarda dayanışma ekonomileri literatürlerinde de rastlıyoruz? Müşterekler, kooperatifler, işte çiftçi komünleri gibi daha yerel kalkınmaydım destekleyici ya bunlara sistem içi çözümleri gibi mi bakıyorsunuz?

Sonuçta şu anda hakim olana artık sürdürülemez hale geldiği ve insanların yeni arayışlar içerisine girdiğinde açık. Belki de günlük ihtiyaçlarını karşılayabilmek için daha acil gördükleri alanlarda kimi çözümler geliştiriyorlar... Bizim esas olarak şuna bakmamız lazım, insanların ihtiyacını karşılayacak, temel ürünlere, temel hizmetlere dahil yaklaşımımız ne? Bunların mümkün olduğunca patronların tekelinde olmamasını sağlamak lazım ve esas olan kamu mülkiyetidir. Halk adına halkın örgütlü gücü olarak devletin bunların yönetebilmesidir. Toplumun tümünün ihtiyaçlarının gözetilmesi gerekir. Alternatifler üzerine tabii ki tartışılabilir bunların çeşitliliği üzerine ama ayrımı nerede koymak lazım toplumun bütününe ihtiyaçlarını merkeze koymak. Bizim bakışımız bu. Alternatif modelleri elbette tartışabiliriz ama biraz mesafeli olmamıza neden olan şey küçük toplulukların çıkarlarını kurtarabilirken toplumun geniş kesinlerinin dertlerini çözmek anlamına gelemeyebilir, bizim soru işaretimiz bu. Ama bu arayıştan rahatsız değilim, onu söyleyim. Yani insanların bu özel mülkiyet rejiminin ya-

rattığı sıkışmadan artık kurtuluş arayışları içerisine girmeleri, çeşitli arayışlar içerisine girmeleri sosyalizme doğru gidişatımızı kuvvetlendirecektir bence.

Tam da kamucu mülkiyet dediniz o yüzden sorayım, şöyle bir kafa karışıklığı var, kamuculuk, devletçiliği eşitliyorlar. Bu ikisi arasında fark var mı, yoksa olmalı mı siz nasıl görüyorsunuz?

Oradaki temel meselelerden bir tanesi şu devlet halkın devleti olmadığı için dolayısıyla bugünkü Türkiye’de baktığınızda devlete ait olan şeyler de esas olarak sermaye gruplarının çıkarları için kullanılıyor bu kafa karıştırıyor. Yani devlet olanaklarını sermayedarlara, büyük sermayeye, peşkeş çekiliyor dolayısıyla burada bir ayırım oluşturmak gerekiyor ama bizim anladığımız anlamıyla yani devletin halka ait ve bugünkü gibi bir bürokratik mekanizma olarak çok yukarılarda bir yerde konumlandığı ve aşağıda zavallı halk var gibi bir mekanizma olarak değil de iç içe geçtiği, doğrudan demokrasinin işlediği bir mekanizma içerisinde bu ayırım silikleşebilir. Ama gerideki dönemde yürütülen tartışmalar mevcut devlet yapısının ortaya çıkarttığı bir yanılsama bana sorarsanız. Bizim söylediğimiz şey halk yararına, halk adına, halkla beraber bir yönetim ilkesinin şekillenmesi.

Peki halk cahil mi, Erkan Bey?

Ne münasebet! Böyle şey olur mu!

Bence Türkiye’de bir kısım “aydının” düzen ideoloğunun yaratmaya çalıştığı bir yanılsama bu. Tam tersini düşünüyorum. Kimseyi kırmak istemem, dolayısıyla onurlu, mesleğini hakkıyla yapan akademisyenleri, gazetecileri, yazarları, aydınları, düşünürleri tenzih ederek söyleyeyim. Bir dizi konuda Türkiye’de sokaktaki insan çeşitli unvanlar taşıyan kamuoyunda çokça tanınan akademisyenlerden, yazarlardan, gazetecilerden falan çok daha derin bir bilgi birikimine sahip.

Fakat eğer böyle bir tartışma yürüteceksek halkı durağan bir kere şekillendikten sonra hiç değişmeyen bir yapı olarak görmüyoruz. Dolayısıyla sürekli olarak müdahale edilen, sürekli olarak şekillendirilen, sizin sorunuz bağlamında da söyleyeyim cahilleştirilmek istenen çaresizleştirilmek istenen bir topluluktan söz ediyoruz. Türkiye’de böyle bir şey var, düşünsenize mesela Türkiye’de özellikle son 20 yıldır insanları çaresiz ve bu anlamıyla eğitimsiz bırakıp yönetmeyi temel alan bir iktidarla karşı karşıyayız. Bunun toplumu değiştirdiğini kabul edebilirim ama insanların doğuştan ve kalıcı olarak cahil olarak görülmesi kabul edilebilir değil. Bu dinamik bir süreç insanlar değişiyorlar, değiştiriliyorlar. Üzülerek söylüyorum değişim her zaman olumlu yöne doğru olmak zorunda da değil. Yani gerici iktidarlar geliyor, baskıcı iktidarlar geliyor, ırkçı iktidarlar geliyor ve toplumu gericileştiriyorlar, ırkçılaştırıyorlar, dincileştiriyorlar ve böyle daha kolay yönetebileceklerini düşünüyorlar. Bu bugün Türkiye’de karşı karşıya kaldığımız durum ama Türkiye halkına güveniyorum, bu karanlığı hep birlikte yırtacağız.

Pandemiden sonra özellikle devletin ekonomideki rolü daha ön plana çıktı. Biliyorsunuz aşılarda bulunması aşılarda ücretsiz dağıtılması vesaire gibi tekrar bir de çok fazla bir eşitsizlik sorunları, göçmen sorunu, çevre, iklim vesaire devletin ekonomideki rolü biraz daha ön plana çıktı gibi yani bildiğimiz ana akım kurumlar bile IMF’ler bile devletin rolünün altını çizmeye başladı gibi. Sizin için yani devletin ekonomideki rolü ne olmalı bu konuda ne düşünüyorsunuz? Özel sektöre tamamen mi karşısınız her işi devlet mi yapmalı ya da özel sektör bir şeyler yapacaksa hangi işleri yapmalı?

Daha önce söylemiştim, pandemi süreci kapitalizmin sıkıştırılmış hali diye değerlendiriyorum. Yani aslında belki de yavaş yavaş yaşarken hissetmediğimiz o kapitalist sömürü ilişkilerini, kapitalizmin insan hayatını cehenneme çeviren yapısını pandemide sıkıştırılmış bir biçimde

yaşadık ve gerçekten çok çarpıcı bir deneyim insanlık tarihi açısından. 21.yy böylesi bir salgının yaşanmış olmasını, bir kere bilim ve sağlık politikaları açısından değerlendirdiğimizde sonuçlarının bu kadar yıkıcı olmasını engelleyebilirdik bunu ortaya koyarak başlamak gerekir. En büyük sıkıntılarımızdan bir tanesi şu, tamam pandemi belli açılardan doğal bir süreç fakat dünyayı bu kadar etkilemesinin arkasında ne var, kapitalizmin kâr hırsı var. Örneğin erken önlem alınmaması, koruyucu sağlık hizmetleri yerine insanların hastalanması ve onlardan para kazanmayı temel alan bir sağlık anlayışının yerleşik olmamasının önemli bir ağırlığı var. Türkiye özelinde söyleyeyim, sağlık bakanının özel hastane patronu olması bunun en çarpıcı göstergelerinden birisidir. Dolayısıyla bir kere kapitalizmin iddia edildiği gibi tek yol insanlığın geldiği aşamada alternatifsiz bir bakış olduğu fikri pandemiyle birlikte çöktü, bunun kabul edilmesi gerekir.

İkincisi bir toplumsal örgütlenme olarak bir halk örgütlenmesi olarak devletin aslında ne kadar kritik bir yerde durduğunu görmüş olduk. Buradan yola çıkarak aslında belki de son otuz kırk yıllık bütün bu özelleştirme politikalarını, devletin önce üretimden sonra hizmet alanlarından çekilmesini tartışabileceğimiz yeni verilere sahip olduk.

Elbette iyi ki pandemiye yaşadık demiyorum, kesinlikle çok kötü oldu, çok sayıda yurttaşımız hayatını kaybetti, çok acı bir ders oldu ama gerçekten bu neoliberal ekonomi politikalarının çöktüğünün en yalın örneklerinden bir tanesini yaşadık diyebiliriz.

Bu aşamada bizim asla vazgeçmeyeceğimiz temel ilkelerin belirlenleştirilmesi gerekir. Eğitim, sağlık gibi temel alanlarda devletin belirleyici bir ağırlığının olması alt sınırdır. Bu alanlar piyasanın kâr hırsına, insafına teslim edilemez.

İkincisi, şunu da açık açık konuşmak lazım, biraz intikam alıyorum kapitalizmden... Son 30 yıldır süren tartışmaları bir düşünelim. Bizim kuşağın sosyalizmle ilk tanıştığı yıllarda, sosyalizmi yeniden bir seçenek olarak örgütlemeye çalıştığımızda mesela “devlet pantolon mu üretir” diye klasik bir cümle vardı, Sümerbank fabrikaları üzerinden söylenirdi. Mesela devlet kağıt üretir mi diye bir söz vardı. O mantık

silsilesi bizi nereye getirmiş, “devlet aşısı mı üretir”e getirmiş! Aynı silsilenin devamı, şimdi artık kimse devlet aşısı üretir mi diye soramaz. Türkiye’de devletin aşısı üretmesi gerekir, aynı mantık silsilesiyle devlet yurttaşının ihtiyacı olan her şeyi üretir noktasına da ulaşmamız gerekiyor. Bizim açımızdan temel mesele bu.

Özel sektör nerede başlıyor nerede bitiyor öyle yani?

Çok temel olarak bir kere eğitim, sağlık gibi alanlarda özel sektörün kokusunun bile duyulmaması gerekir, bu alanlara yaklaştırılmaması bile gerekir. Bunlar tüm yurttaşlar açısından kamusal bir haktır, devlet tarafından sağlanması gerekir.

Çok istisnai birtakım alanlarda özel sektörün sıkı bir denetimle, kamusal faydayı temel alan bir denetimle belirli bir alanı mümkün olabilir ama tersten tartışmak lazım bence. Bugünkü dünyada biraz mesele ağırlıklı olarak özel sermayenin işlettiği ve kamunun ihtiyaçlarının pek gözetilmediği ya da ancak bir sus payı olarak verildiği bir yaklaşım var, bunu kabul etmemek gerektiğini özellikle vurguluyorum.

Esas olan şudur, kamusal faydayı merkeze alan bir yaklaşımla hareket etmek gerekir. Açık söyleyeyim, yarama dokunuyorsunuz, yani bir insan eğitimi nasıl parayla alıp satar, bu nasıl kabul edilebilir ya!

Bunun sorgulanmıyor oluşu kabul edilebilir değil.

Mesela siz hastalanıyorsunuz paranız varsa iyi sağlık hizmeti alıyorsunuz yoksa devlet hastanesine gidiyorsunuz. İşte bu ikiliği kaldırmak lazım.

Biz sürekli sokaklardayız, yurttaşlarla şunu konuşuyorum, mesele gönül rahatlığıyla çocuğunu devlet okuluna göndermek isteyen bir tane insan yok! 85 milyonluk bir ülkede yaşıyoruz imkanlarımız olsa çocuğunuzu yine de devlet okuluna gönderir misiniz sorusunu sorun, bir tane evet diyecek insan yok. Bu kabul edilebilir bir şey değil, bu alanlarda asla herhangi bir biçimde paranın araya girdiği bir ilişkiyi kabul etmemek lazım.

Özel sektör olsada bol regülasyon...

Hem regülasyon hem esas olarak da zorlaştırmak lazım özel sektörü.

Niye biliyor musunuz?

Bakın şu günlerde insanlar en çok neyi tartışıyor, elektrik faturaları... Ben çocukluğumdan hatırlıyorum, TRTde “Doğru Ahmet”, “Bay Yanlış” gibi karakterler yaratılmıştı, bize şunu anlatırlardı, vergini vereceksin bu vergi sana yol, su elektrik olarak geri dönecek.

Niye vergi veriyoruz yol, su, elektrik olarak geri gelsin diye. Şimdi çalışan herkes vergi veriyor ama üstüne geçtiğiniz yola, aldığınız suya ve elektriğe para ödüyorsunuz. Akıl alır bir şey değil!

Sosyalistleri gerçekçi olmamakla eleştirenlere soruyorum, mesela şu mu gerçekçi, halka ait olan, devletin halk adına yönettiği elektriği alıyorsunuz bir patrona veriyorsunuz sonra o patron aracılığıyla halka götürüyorsunuz ve o patron buradan para kazanıyor. Su için, eğitim, sağlık için aynı şey geçerli. Hatta açık şey artık internetinde kamusal bir hizmet olduğunu düşünüyorum. İletişim insanlar arasında zorunlu bir ihtiyaç.

Biz bunu almaya mecburuz, bu ülkede yaşayan her yurttaş elektrik kullanmak zorunda eğer mağaralara geri dönmeyeceksek. Peki birilerinin bundan para kazanması mantıklı bir şey mi? Piyasanın kendi mantığı açısından da problemli bir şey rekabet yok burada!

Bize ait olan bir şeyi birtakım patronlar bize satıyor. Buna izin verilmez ama ille de özel sektör deniyorsa o zaman diyelim ki özel sektör için kazancına bağlı olarak vergiyi artırırsınız, illa ben tek başıma çalışmak istiyorum dersiniz bununda koşullarını toplumsal faydayı gözetken biçimde yeniden düzenlersiniz.

Bugün Türkiye’de tam tersi var, ne yapıyorlar en büyük paraları kazanan sermaye gruplarına düzenli olarak vergi affı, indirimi geliyor hep o teşvik ediliyor. Yani halkın temel ihtiyaçları alınıp satılabilir bir

meta olsun isteyen bir sistem var. Bizim bunu tam tersine çevirmemiz lazım, halkın temel, zorunlu ihtiyaçlarını gittikçe bütün ihtiyaçlarını elde edebileceği bir düzen kurarsanız buna rağmen birileri ben çok para kazanmak istiyorum diyorsa bir denemesi için yol verebilirsin, denesin bakalım.

Servet vergisine sıcak bakarsınız o zaman?

Tam bu günlerde bunu tartışıyoruz. Türkiye’de içinde bulunduğumuz dönemde bu kadar yoksulluk tartışılırken ve pandemiyle, ekonomik krize rağmen büyük şirketler milyarlarca dolar para kazanırken bunları tartışmak gerekiyor. Hani belki köklü bir çözüm bir tedavi yöntemi olarak değil ama şu anda acil kanayan bir yara var, bunu durdurmamız lazım o zaman bu krizlerin faturası sürekli olarak yoksullara, emekçilere, toplumun en alttaki milyonlarına kesilmesin biraz tepedeki %1i bile bulmayan zenginlerde bu işin bedelini ödesinler diye düşünmek lazım.

Peki dış ticarete karşısısınız kendi kendine yeterli bir ekonomiyi mi savunuyorsunuz? Kapalı bir ekonomiyi mi savunuyorsunuz?

Kapalı ekonomi dersiniz olumsuz yaklaşmış olursunuz. Bir ön yargıyla değerlendirmiş olursunuz. Niye şunu tartışmıyoruz, bize hep Türkiye dünyada kendi kendine yetebilen 3-5 ülkeden bir tanesiydi diye anlatılırdı, niye biz artık böyle bir ülke değiliz?

Dolayısıyla temel tez olarak şunu söyleyeyim Türkiye kaynakları itibariyle, insan gücü itibariyle, niteliği itibariyle, birikimi itibariyle, dağı, taşı, toprağı itibariyle çok büyük kaynakları olan bir ülke. Herkes soruyor kaynak var mı diye, şöyle düşünün 20 yıldır AKP iktidarda, bütün kaynakları kendilerine çevirmiş durumda ve hala batıramadılar. Ne kadar zengin aslında bu ülke... Moğol istilasından bugüne en büyük saldırılardan birini yaşıyoruz hala ayakta durabiliyoruz. Demek ki Türkiye kaynakları çok zengin bir ülke ve doğru, planlı, kamucu bir

ekonomik model ile Türkiye’de bu ülkenin insanların bütün ihtiyaçlarını fazlasıyla karşılayabilecek imkanlar var. Bütün bunlara rağmen diyelim ki eksikleriniz varsa bunları da sağlıklı bir şekilde yurttaşlarımıza kazanmanın yol ve yöntemlerini bulursunuz. Özetle, yurt dışında hiç bir şey almayacağız, hiç bir şey vermeyeceğiz gibi bir kırmızı çizgi olmaz. Ancak bunun bizi bir kolaycılığa bir tembelliğe alıştırmasını, hele hele bizim ülkemizin kaynaklarının uluslararası sermayeye aktarılmasına karşı önlem almalıyız.

Son bir ek yapayım, esas tartışma nerede çıkıyor biliyor musunuz? Biz dünya ile ilişkileri kesersek aç kalırız diye bir fikir pompalanıyor bize göre tam tersi, bizim ülkemizin kaynaklarını uluslararası emperyalist tekellere peşkeş çektikleri için aç kalıyoruz. Kapalı bir dünya tartışmalarına dair de daha net bir yanıt vereyim; hangi çağda yaşıyoruz, neyi kapatıyorsunuz?

Ben şimdi ön yargıların sözcüsü olarak her soruyu sormakla mükellefim. Planlı ekonomi dediniz, planlama hakkında ne düşünüyorsunuz? 60’ların DPT’si gibi bir şey mi düşünüyorsunuz? Yani planlı ekonomiden ne anlamalıyız?

Demirel’in “bize plan değil pilav lazım” sözü geldi aklıma... ama plan yapmayınca pilavsız kaldığımızı kabul edelim. Memlekette artık böyle bir gerçeğe karşı karşıyayız yani piyasa anarşisi, piyasa ekonomisi denilen şey bu ülkede insanları açlıkla baş başa hale getirdi. Bu çok önemli bir kırılma noktası bence Türkiye tarihi açısından baktığımızda...

Geçenlerde ki meclisteki basın toplantısında paylaştım, bence çok ama çok önemliydi. İki doktorunun yaptığı bir araştırma bir bilimsel tıp dergisinde yayınlanıyor, Türkiye’deki çocukların açlık nedeniyle hastalıklarının analizi yapılıyor. Çok ilginç bir sonuç var “gelişmiş ülkeler”deki yoksullarda obezite gözüküyor, çünkü orada yoksullar genellikle karbonhidratlı beslenebiliyorlar. Türkiye’deki yoksullarda ise obe-

zite oranı düşüyor, Afrika'daki gibi kansızlık, kalp rahatsızlığı, damar rahatsızlığı gibi hastalıklar baş göstermeye başlıyor.!Dolayısıyla biz plansız bir ekonomide halkımızı pilavsız bıraktığımız gerçeğiyle karşı karşıyayız.

O yüzden elbette 60'larda ki modeli alıp tekrar uygulayalım diye bir planlama anlayışından söz etmiyorum ama mutlaka toplumun en geniş kesimlerinin çıkarını merkeze alan bir planlı ekonomiye ihtiyacımız var. Tabii ki kurumları kuruluşları oluşturulmalıdır ve DPT'de buna dahil. Başka bir şey daha var, şimdi yüzyıl öncesine elli yıl öncesine göre hatta yirmi yıl öncesine göre planlı ekonomi çok daha kolay çok daha mümkün çok daha hızlı gerçekleştirilebilir bir şey. Örneğin, yüzyıl önceki planlı ekonomi modellerine baktığımızda bir planın oluşturulabilmesi için araştırma verilerinin toplanması ihtiyaçların saptanması falan çok uzun emek isteyen işlerdi. Bugün böyle değil. Başka yerlerde de örnek veriyorum dört işlem bilen herhangi birisinin Türkiye'nin en önemli sorunlarından birisi olan işsizlik sorunu çözmesi mümkündür. En temel problemlerden bir tanesine özel ne atanmayan öğretmenlere bakalım. Çözüm çok basit, önce ihtiyaç saptanacak. Oturacaksınız, e-devlet başına nüfus işleri müdürlüğü verilerine bakacağız, Türkiye'de bugün bir yaşında iki yaşında kaç çocuğumuz var. Bu ne demek dört beş yıl sonra bu çocuklar ilkokula başlayacaklar. Demek ki, ilkokula başlayacak kaç tane çocuğumuzun olduğunu beş yıl önceden hesap edebiliyoruz, kaç tanesinin mezun olabileceğini hesap edebiliyoruz sınıflarımızın kaç kişi olması gerektiğine ilişkin yapılan çalışmalar da olacak. Diyelim ki yirmi kişilik sınıflar yapmaya karar verdik, beş yıl içerisinde kaç tane öğretmenin emekli olacağını da biliyoruz. Dolayısıyla beş yıl sonra Türkiye'de kaç öğretmene ihtiyacımız olacağını kolaylıkla hesaplayabiliriz. Bu bilgiyi üniversiteler arası kurula veririz deriz ki bize beş yıl sonra şu kadar ilkokul öğretmeni lazım. Dolayısıyla bu sene Türkiye'deki üniversitelerde alacağınız ilkokul öğretmeni sayısı şu sınırın altına düşmeyecek şunun üzerine de çıkmayacak, beş yıl sonra üniversiteden mezun olduklarında hepsinin ataması yapılabilir ne çocuklar öğretmensiz kalır ne de öğretmenler işsiz kalır.

Bu örneği sayısız alana yansıtabilirsiniz ve artık gerçekten geldiğimiz aşamada bilginin bu kadar kolay ulaşılabilirdiği, bilgilerin derlenmesinin toparlanmasını işlenmesini bu kadar mümkün olduğu bir yerde, örneğin işte Türkiye'nin öğretmen ihtiyacını hekim ihtiyacını mühendis ihtiyacını aklınıza gelebilecek bütün alanlarda ki bu ihtiyaçlarını beş yıl öncesinden tespit edip beş yıllık kalkınma planlarıyla memleketin bu alanda büyük hamleler yapmasını sağlayabilirsiniz. Aynı hamleyi sanayi üretimi ve tarım için düşünün.

Türkiye'de bugün sanayide tarımda toplumun ihtiyaçları gözetilerek planlama yapılmadığı için bu haldeyiz biz. Nasıl daha fazla para kazanabilirsiniz dışında başka bir dertleri yok. Bütün tartışma şu, aslında kapitalistler herhangi bir olayla karşılaştıklarında nasıl daha fazla para kazanırız diye bakıyorlar. Örneğin süt üretirken daha çok para kazanacağını düşünüyorsa süt üretiyor, silahtan daha fazla para kazanacağını düşünürse silah üretiyor.

Biz ise şuna bakıyoruz, insanlarımızın neye ihtiyacı var? Kapitalizm ve sosyalizm arasındaki fark öyle saatlerce günlerce konuşmaya gerektiren bir fark değil. Bir tarafta parayı merkeze alan bir sistem var diğer tarafta insanı merkeze alan bir sistem var ve bütün diğer konular bu temel üzerinden tartışılabilir.

Tekrar başa dönersek planlı bir ekonomi olmadan toplumu kalkındırmak halkı refaha kavuşturmak mümkün değil. Planlı ve halkı temel alan bir ekonomi modele mutlaka ihtiyacımız var ve başka türlü olmayacağını her gün tekrar görüyoruz.

Geçenlerde bir TV programında söylediniz, istihdam artırmak için bir öneri sundunuz ve çok da eleştiri aldınız onla bağlantılı sorayım. İşsizliği nasıl düşüreceksiniz ya da istihdam mı nasıl artıracaksınız o eleştirilerinde göz önüne alarak ne cevap verebilirsiniz?

Büyük bir şaşkınlıkla izledim o eleştirileri... Bu ülkede ortalama çalışma saati dünyanın en üst sıralarında, milyonlarca insan günde 12-14 saat çalışıyor. Neden insanlar her geçen gün daha uzun süreler, daha zor koşullarda çalışıp, daha kötü hayatlar sürmek zorunda kalıyorlar?

Bunlar sorgulanmıyor, iş saatlerinin azaltılması talebi büyük bir telaş yaratıyor!

Sonuçta temel mesele şu, niye çalışıyoruz?

Ben diyorum ki biz iyi bir hayat sürebilmek için, yaşamak için, işte çoluğumuzun çocuğumuzun geleceğini güvence altına alabilmek için, hayatımızı istediğimiz gibi sürdürebilmek için çalışmalıyız. Kapitalizmde ise çalışmak için yaşıyoruz. Kapitalistler bize nefes alıp verebilen ve kendilerine hizmet eden yaratıklar olarak bakıyorlar, insan gözüyle bakmıyorlar...

Dolayısıyla bu çok temel bir tartışma ve oradaki tezimde ısrarcıyım. Çalışma saatleri azaltılmalıdır.

Bizim arayışımız, yönelimimiz en azından hedeflememiz gereken şey insanlığın mümkün olduğu kadar az çalışarak ihtiyaçlarını görmeleri, onun dışında da hayatı dolu dolu yaşamaları olmalı. Ortalama 60-65 yıllık ömrümüz var onu da çalışarak mı tüketeceğiz biz, bu nasıl kabul edilebilir bir şey.

Tekrar ediyorum, Türkiye gibi bir ülkede çalışma saatlerinin düşürülmesi talebi temel bir taleptir. Şöyle bakılıyor, çalışma saatlerini düşürdüğümüzde mesela patronların gözünden bakılıyor ve iki kişinin yapacağı işe bir kişiye yaptırarak iki katı kar ediyorum neden böyle yapalım ki diye soruyorlar. Ben de diyorum ki, bana ne patronların daha fazla karından, ben insanların mutluluğunu düşünüyorum gerekirse patron daha az kar etsin ama orada çalışan insanlar daha mutlu olsunlar.

Şimdi buradaki eşitsizliği sorgulamak lazım yani elli kişilik atölyede de beş bin kişilik fabrikada da. Patron üç kuruş daha az kar etsin gerekirse ama oradaki insanlar daha mutlu yaşasınlar bunun arayışındayım. O yüzden net söylüyorum çalışma saatleri sürekli olarak azaltılmalı mümkün olduğunca aşağı çekilmeli. İdeal olanı bir iki saat çalışıp hayatımız için gerekli olan şeyleri elde ettikten sonra hayatı yaşatmaktır ama üzülerek söylüyorum kapitalizmin çok köklü bir başarısı var çalışmanın kendisini bir kutsallık atfediyorlar. Çalışmanın kendisi

kutsal değil biz yaşamak için ihtiyaç duyduğumuz olanakları elde etmek için üretmeliyiz, çalışmalıyız buna hiç bir itirazım yok. Tembellik yapalım değil ama hayatı yaşayalım. Bunun yollarından bir tanesi çalışma saatlerinin azaltılması, daha komiği bunu ben keşfetmedim ki! Bu işçi sınıfının iki yüzyıllık mücadele tarihinin en temel talebi. 1 Mayısın uluslararası işçi günü olma sebebi işte sekiz saatlik iş günü için mücadele. Altı saate indirme konusunda ki tezim nedeniyle beni eleştiren arkadaşlar muhtemelen iki yüzyıl önce Amerika'da yaşasalardı on sekiz saat çalışmanın normal bir şey olduğunu düşüneceklerdi.

İnsanlar mutlu, huzurlu oldukları kendilerini üretken hissettikleri, keyif aldıkları işlerde mümkün olduğunca az çalışarak hayatlarını istedikleri gibi keyifli mutlu huzurlu, gezerek, eğlenerek, kültür sanat ile iş-tigal ederek mutlu bir şekilde yaşasınlar bunu istemek ayıp bir şey mi?

Ayıp değil de, ütöpik gibi görünüyor. Niye bu kadar ütöpik gibi görünüyor?

Ben de bugün distopik bir dünyada yaşadığımızı düşünüyorum!

Bugün dünyanın haline bakınca bu yaşadığımızın normal olduğunu düşünmüyoruz ve galiba ortaklaşamadığımız nokta bu.

Mesela iki üç bin yıll öncesine gidelim insanların köle olarak yaşadığı döneme gidelim aynı meseleleri konuşalım ben işte köle olmak ne saçma niye özgür insanlar olmuyoruz falan dediğim de bizi eleştiren arkadaşlar da muhtemelen “böyle gelmiş böyle gider” falan derlerdi, aynı durumdayız şu an. Buna çok üzülüyorum. Aynı durumdayız o zamanda kölelere bu anlatılıyordu. İşte ortaçağ karanlık döneminde cennetten tapu satıyorlardı sen şimdi kötü yaşıyorsun ama sonraki hayatta güzel yaşayacaksın diye. Aynı karanlık bugünkü dünyaya da egemen. O yüzden bugün yaşadığımız şeyin distopik bir dünya hale geldiğini anormal olanın bugünkü bize normal diye dayatılan şey olduğunu düşünebiliriz. Hatta biraz daha ileri gideyim niye normal, anormal gibi kavramlarla tartışıyoruz ki, esas mesele şu neye ihtiyacımız var, ne istiyoruz? İnsanları mutlu kılacak şey ne?

EYT'liler diye bir tartışma var mesela... İşin hukuksuz kısımlarını bir tarafa bırakırsak şimdi diyorlar ki Avrupada insanlar 60 yaşında emekli oluyormuş bizde 40 yaşında emekli oluyorlarmış. İyiye arkadaş biz Türkiye'de Afrika koşullarında çalışıyoruz yani insanlar çalışırken Afrika koşullarında çalışıyor ama emekli olduğunda Avrupalılar gibi emeklilik beklenmesi gerektiği söyleniyor. Oysa bakın mesele çok basit, yine 1 Mayıs'ın sekiz saatlik iş günü mücadelesine atıfla söyleyeyim. O kavgayı veren işçi arkadaşlarımız, öylesine sekiz saat iş günü talep etmediler ki... Gün 24 saat, sekiz saat çalışalım, sekiz saat dinlenelim, sekiz saatte eğlenelim gibi düşünülebilir. O günkü birikim açısından baktığımızda insanın ihtiyaçlarını karşılayacak model böyle kurulmuş. İnsanlığın geldiğimiz aşamasında bizim daha az çalışarak daha fazla üretebilir olabilmemiz mümkün hale geldi. Bu emeklilik meselesine de şuradan bağliyacağım ortalama insanın ömrü 60 yıl olduğu hesaplandığında ilk 20 yıl doğdunuz ve bu toplumda yaşayan bir birey olarak toplum sizi eğitsin yetiştirsin, bir mesleğiniz olsun, yetenekleriniz olsun birikim yapın. Sonra 20-40 yaş arası üretken döneminde çalışıp 40-60 arasında emekliliğin keyfini yaşayın gibi kurgulanmış. Çok basit bir mantık aslında ama şimdi insanın ortalama ömrü uzamış bunları oturup konuşuruz ama ömrümüz uzadı diye daha çok kölelik yapacağız diye bir kural yok. Ömrümüz uzadıysa onu daha keyifli bir hayat olarak yaşamanın yollarını bulalım. Bu konuda çok netim geldiğimiz aşamada, 21.yy'da insanların daha kolay mutlu olması mümkün, insanların daha üretken olması mümkün, insanların daha keyifli hayatlar sürmesi mümkün, insanların daha çok gezmesi mümkün, eğlenmeleri, aileleriyle sevgilileriyle vakit geçirmeleri mümkün. Çok basit bir şey, insanlar sevgililerini patronlarından daha fazla görsünler istiyoruz, bunun kavgasını veriyoruz. Çocuklarımızla patronumdan daha çok görüşmek istiyorum bunun kavgasını veriyoruz.

Tartıştığımız şey bu o yüzden bence bize dayatılan şeyleri reddedersek başlayalım.

Şimdi son 20 yılda genellikle iktidar yoksullardan aldı oyu yani sosyal politikaları çok öne çıkarıldı biraz sadaka yöntemi tabii sosyal politikalar ama yoksullar arasında bir popülaritesi var denilebilir. Hem bu anlamda sorayım yoksullukla nasıl mücadele edeceksiniz bir de neden yoksul diyeceğiniz belli gelirin altında olan insanlar neden emekten yana değil de sermayeden yana olan politikaları savunan partilere oy veriyor? Niye sizce?

Bu konuda kolaycı yaklaşım halkı suçlamak ama ben halkı suçlamamak gerektiğini düşünüyorum. Sonuçta insanlar fanusta yaşıyorlar 20 yıl değil 50 yıl belki de 100 yıldır tek yanlı bir propagandayla şekillendiriliyorlar aslında. Bunun sonucu olarak diyelim ki dincilik, gericilik, ırkçılık toplumun her kesimlerini olduğu gibi yoksulları da işçileri, emekçileri de etkiliyor, bu yüzden halkı suçlayan yaklaşımları doğru bulmuyorum.

Halkın bilinçli bir şekilde, bilerek isteyerek devletin bütün olanakları kullanılarak bu partilere mahkum edildiğini tespit ederek başlamak gerekiyor.

Devletin olanaklarının tek yanlı olarak kullanarak, halkı bu İslamcı gerici faşist partilere mahkum eden yaklaşımlarıyla mücadele etmek gerekiyor.

Bir model kurmuşlar ve kurdukları model çok açık, siz çalışıyorsunuz üretiyorsunuz ama bunun karşısında hakkınız olanı alamıyorsunuz, başlangıç noktası bu. Hakkınız olanı alamadığınız için de iktidara daha bağımlı geliyorsunuz. Önce yoksulluğu yaratıyorlar ondan sonra yaratılmış yoksulluktan siyasi rant devşirmeye çalışıyorlar, işte sadaka kültürü dediğimiz şey bu ve bunun teşhir edilmesi buna karşı bir mücadele verilmesi şart. Bakın bu sadece toplumun en yoksulları arasında da sınırlı değil, mesela son zamanlarda bize sürekli hekimlerden, özellikle genç hekimlerden şikayetler geliyor. Biz şu kadar yıl eğitim aldık, şimdi şu kadar saat çalışmak zorundayız ve bunun karşılığında yaşamıyoruz diye hekimler şikayet ediyor. Biraz incelediğimiz zaman

şunu görüyoruz, performans sistem, dedikleri bir sistem işletiyorlar. Aslında hekime hakkı olan maaşı vermiyor hakkı olanın üçte birini dörtte birini resmî maaş olarak veriyor ve üzerini çalışma performansı dayatmasıyla zaten hakkı olan maaşı onu daha fazla çalıştırarak veriyor. Özellikle son 3-4 aydır sistematik biçimde bizi artık yoksulluğa alıştırıyorlar. Yani geride kalan 4 aydır Türkiye’de gündemi şöyle bir taradığınızda en fazla kullanılan sözcüklerden bir tanesi yoksulluk bir tanesi zam bir tanesi enflasyon ama dikkat edin buna her geçen gün daha fazla alışıyoruz. Bu yüzden son günlerde sıklıkla aynı şeyi vurguluyorum, yoksulluğu değil zenginliği konuşalım diyorum, aşırı zenginleşenleri, yoksulluğun nedenlerini tartışalım diyorum.

Bir olumsuz sonucu daha var, bunu da önemli görüyorum. Asgari ücretin biraz üstünde maaş alan insanlar, şükürler olsun sözünü daha fazla söylemeye başladı. Etrafındaki yoksulluğun, ekonomik yıkımın henüz kendisine ulaşmadığını ya da onlardan görece daha iyi olduğunu düşünen insanların bu vesileyle sisteme entegre ediyorlar düzene bağlıyorlar. Dolayısıyla daha köklü bir hesaplasmaya gitmek gerekiyor. Sistemi kökünden sorgulatan bir yaklaşım içerisine girmek gerekiyor.

Galiba Che’ye atfediliyor, yoksullara yardım edeni iyi ama yoksulluğu kaldırma isteyenleri kötü gösteren bir sistemle karşı karşıyayız.

Sosyal politika anlamında somut bir öneriniz var mı, Erkan bey?

Birincisi bugünkü haliyle söylersek sosyal politikalar iktidar eliyle yukarıdakinin aşağıdakine bahşetmesi gibi algılanıyor. Sadaka toplum denilen şey bu. Yukarıda yüce gönüllü büyük insanlar var ve aşağıda biz zavallı faniler varız, onlar bize yardım ediyor. Aslında böyle değil, yukarıdakileri zenginleştiren bütün üretimi ve emeği veren biziz ama onlar bize yukarıdan aşağı bahşediyorlarmış gibi kabul ettiriyorlar. Bunun yerine çağımızın altın kavramı Türkiye’de özellikle son derece önemli olan dayanışma fikrini yaygınlaştırmamız lazım. Yukarıdan aşağı değil, eşitlerin yan yana duranların yatay ilişkisini kuvvetlendirmemiz lazım.

İkincisi Türkiye’de ve diğer kapitalist toplumlarda yurttaş hak sahibi gibi görülüyor, Herhangi bir hakkı yokmuş gibi, yurttaşlık denilince sanki sadece ödevlerimiz hatırlatılıyor. Bir ülkenin yurttaşı olmaktan kaynaklı haklarımız olduğunu bilince çıkartmak gerekiyor, yurttaşlık hakları temelli bir yaklaşım geliştirmek son derece önemli.

Kamu kaynaklarının nasıl dağıtıldığını görüyoruz, yani Türkiye’de kamu kaynakları sürekli olarak birtakım patronlara, yandaşlara, servet sahiplerine yeni olanaklar sunulmak için kullanılıyor. Zaten büyük imkan ve servetleri olanların bir de devlet tarafından kendilerine dönük özel ihaleler, yasalar ve düzenlemelerle sürekli olarak beslendikleri bir tabloyla karşı karşıyayız. Şimdi burada sağlıklı bir denetim ve kontrol mekanizmasını oluşturabilirsek kamu kaynaklarını ihtiyaç sahiplerine yönlendirecek bir model geliştirebilirsek, gerçekçi bir sosyal politika uygulamak mümkün olabilir. Bu açıdan Türkiye’nin olanaklarının da zenginliklerinin de fazlasıyla olduğunu düşünüyorum.

Yani kaynak yok değil iyi kullanılmıyor, doğru kullanılmıyor...

Şöyle söyleyeyim burada da çok hassasım bunlar çok beceriksiz diye bir laf kullanılıyor ya hayır bunlar beceriksiz değil bunlar bilerek ve isteyerek ülkenin kaynaklarını son derece bilinçli tercihlerle kullanıyorlar. Bu son derece önemli çünkü beceriksizlik bir suç değildir en fazla bir kabahat dersiniz eleştirirsiniz, fakat bu iktidar son derece becerikli bir biçimde bilerek ve isteyerek bu ülkenin kaynaklarını halka değil patronlara aktarıyor.

Anladım. Bir de tabii son yıllarda artık gündeme gelmesi gereken hatta en acil konu olması gereken bir gezegenimizin bir sorunu var. İklim krizi gerçeği var ve gerçekten gerekli önlemler alınmazsa tüm bu konuştuklarımız bile belki bir anlamı kalmayacak. İklim krizi ile ilgili ne gibi ulusal politikalar izleyeceksiniz?

Yine nedene dönelim yani bu iklim krizi doğal bir sürecin sonucu olarak ortaya çıkmış değil bunun altını kalınca çizmem gerekiyor.

Hatta şöyle değerlendirelim sermayedarlar her şeyden para kazanmaya çalışıyorlar ya ilk önce devleti üretimden çektiler. Özelleştirme politikasının başlangıcı buydu. Sonra hizmetten çektiler, bu alanları sattılar, yediler, içtiler. bitirdiler şimdi ise doğayı satmaya başladılar. İŞin özeti bu.

İkincisi yine uluslararası sermayenin sınır tanımayan kar hırsı nedeniyle nasıl insanlığı, doğayı toplumu geliştirebiliriz sorusunu değil de nasıl daha fazla para kazanabiliriz sorusunu merkeze alan bir ürün olarak dünyayı bir iklim krizine doğru sürüklediklerini görmek gerekiyor. Biz buna karşı bir kere bu temel yaklaşımı ortaya koyarak, sadece insanı değil insanı doğayı ve çevreyi bir bütün olarak ele alan bir yaklaşımla ekonomiyi de ekolojik bir yaklaşımla düşünmek zorundayız. Mesela fosil yakıtların kullanımından derhal vazgeçmek gerekiyor bir de yenilebilir enerji kaynaklarının ihtiyaçlarımızı bu kadar karşılayabilecek noktaya geldiğimiz bir ortamda doğayı katleden ve kalıcı hasarlar bırakan yönelimlerden derhal vazgeçilmesi gerekiyor. Biz insanı doğayı toplumu bütün olarak ele alan yeni bir ekonomik modeli kamucu yaklaşımı merkeze alırsak en azında bu kötüye gidişi durduracak bir hamleyle başlayabiliriz. Onsan sonra daha uzun vadeli yeni kurallarla da yapmak gerekiyor. Gözünü toprak doyursun diye bir laf vardır Anadolu'da bunu patronlara söylemek gerekiyor.

Çok söyleniyor, size de soruluyordur tabii işçi sınıfı diye bir şey kaldı mı bu çağda?

Bana bu sorulunca hala bu soruyu soran var mı diye soruyorum.

Gerçekten bu pandemi öncesi dönem için belki sorulabilir bir soruydu bu ve çokça da tartışıldı, 90'lı yıllarda aslında belki de Marksistlerin en fazla üzerine çalıştığı konulardan bir isiydi. Başka veriler bir yana pandemi döneminde hep birlikte şunu gördük: İşçi sınıfı olmazsaydı hepimiz aç kalırdık. Yani siz evinizden çıkamıyordunuz motokuryeler evinize ekmeğinizi, suyunuzu, yemeğinizi getiriyordu. Aslında pandemi döneminde dünyanın işçilerin ellerinde döndüğü gerçeğiyle bir kez daha karşı karşıya kaldık.

Bizim değerlendirmemiz işçi sınıfının genişlediği, işçi sınıfının toplumu çok daha büyük bir kesimini kapsamaya başladığı esasına dayanıyor. Çok iddialı olabilirim ama neredeyse toplumun yüzde 99'un işçileştiğini, emekçileştiğini söyleyebiliriz. Ayrımı da ürettiği kadar tüketme olanağı bulamayan herkes işçidir diye yapabiliriz. Eməği ve alın teriyle hayatını sürdürebilen herkes işçidir, geniş anlamıyla işçi sınıfı kapsamı içerisinde. Hatta son dönemlerde önemseydiğimiz bir konuya da tekrar değineyim. Eskiden kolay ayrımı olan beyaz yaka ve mavi yaka vardı bunları tartışıyorduk, şimdi mesela Türkiye'de gittikçe büyüyen bir gri yakalılar toplumundan söz edebiliyoruz. Dışarıdan bakarsanız beyaz yakalı gibi gözüküyor ama çalışmasının karşılığında sürdürdüğü hayata baktığımızda bazen mavi yakalılardan çok daha kötü koşullarda çalışmak, yaşamak zorunda kalan emekçiler bunlar. Çünkü mavi yakalı işçilerin hiç değilse bir sendikal mücadele deneyimleri, birikimleri, toplu sözleşmeleri oluyor haklarını alıyorlar, mesaiye kaldıklarında deftere çıkartıp yazıyorlar mesai ücretini alıyor ama bizim gri yakalılar diye tarif ettiğimiz eski beyaz yakalı arkadaşlar inanılmaz kötü koşullarda çalışıyorlar. Herhalde vakıf üniversitelerinde de pek farklı değildir durumlar.

Plaza çalışanları, vakıf üniversitesindeki öğretim üyeleri bunların hepsi gri yaka oluyor.

Doktorlar, mühendisler. Artık gittikçe genişliyor dikkat edin artık beyaz yakalı kesim çok azaldı. Belki bundan 20-30 sene önce orta sınıf diye adlandırılan toplumsal kesimlerin çoğunun artık klasik anlamıyla proleterleşme süreci içerisine girdiğini işçi sınıfının bir parçası haline geldiğini görmek lazım. Dolayısıyla işçi sınıfı kaldı mı değil işçileşmeyen kaldı mı diye soralım.

Peki, devrim ne zaman gelecek, devrim ne zaman olacak?

Üç vakte kadar olur...(Gülüyor)

Devrim öyle çok uzaklarda, masallardaki kaf dağınının arkasındaki bir şey değil. Mesele şu, üzerimize bir pranga koyulur ve biz o prangayı kırdığımız anda insanlığın yüzlerce yıllık ideallerinin eşitlik, özgürlük, barış, kardeşlik, adalet ideallerinin bugün bu dünyada mümkün olduğu fikrini toplumun geniş kesimlerine yaygınlaştırdığımız anda zaten devrim in yolu açılmış olur. Tersi çok mümkün değil ama tarihçi kimliğimle konuşursam insanlık tarihi içerisinde karanlık dönemler oluyor, aklın almadığı kadar kötülüğün egemen olduğu dönemler oluyor, işte biz böyle bir 20-30 yıllık dönemi geride bıraktık diye düşünüyorum. Özellikle son yıllarda tüm dünyada insanların o yüzlerce yıl öncesinden bugüne taşıdığımız değerlerle yeniden barıştığı yeniden bulunduğu ve bunların bu dünyada nasıl mümkün kılınabileceğini tartıştığımız bir evreye girdik. O yüzden çok uzak olmadığını söyleyebilirim.

Peki. Son 30 yıldır bir de kadın hareketinin çok güçlendiğini görüyoruz yani seslerini duyurmak için artık ne bir lidere ihtiyaçları var ne de yeni projelere, gerçekten inanılmaz bir hareket. Sosyalist hareketin kadın hareketinden alacağı dersler olduğunu düşünüyor musunuz?

Kesinlikle düşünüyorum!

Türkiye’de son 20 yılda ana muhalefet kimdir dersenez, Türkiye’deki kadın hareketidir bu net.

Bu başarının arkasında görebildiğimiz kadarıyla hareketin birkaç tane Özelliğinin belirgin bir etkisi oldu. Bir kere birleşik bir kadın hareketi olarak yürüyorlar, bu çok kritik. Elbette kendi içerisinde önemli farklılıkları vardır, belki ciddi tartışmalar yürütüyorlardı ama kritik uğraklarda kritik başlıklarda bütün o ayrımlara rağmen yan yana gelebilen ve durabilen bir özellik taşıyor.

İnatçı, kararlı, militan, meşruiyet çizgisini kendisi belirleyen, sürekli bunu zorlayan, devletin engellemelerine ve baskılarına karşı kararlı bir duruş sergileyen bir karakteri var Türkiye'deki kadın hareketinin.

20-30 sene Önce sosyalistler açısından feminist hareket bir rakip unsur, rekabet edilmesi gereken hatta zaman zaman burjuvazinin sosyalizmin saflarını bulandırmak için öne sürdüğü bir akım olarak değerlendiriliyordu. Bugün öyle değil. Sosyalist hareketle kadın hareketi yan yana hatta bazen iç içe omuz omuza bu iktidara karşı mücadele veriyor. Bunu Türkiye'nin geleceği açısından çok önemli bir gelişme olarak görüyorum. Türkiye'nin geleceğini belirleyecek olan hareketlerin arasında kadın hareketi çok etkin, belirleyici bir rol alacak. Biz de sürekli izlemeye öğrenmeye çalışıyoruz.

İzinizle bir şey daha paylaşayım. İki uç nokta var. Birisi klasik erkeklik refleksiyle kadın hareketine akıl veren yaklaşım. Partimiz açısından söyleyeyim, bu bizim kapımızın önünden geçemez. Parti içinde de genel genel kadın hareketinde de kadın hareketinin taleplerine, kararlarına veya sorunlarına yönelik tek söz sahibi kadın arkadaşlarımızdır. Fakat bunun bir kolaycılığa everilmemesi gerekir, ki bu da ikinci uç. Kadınlarla ilgili başlıklarda sadece kadınlar konuşsun, mücadele etsin ve erkekler de bunun seyircisi olsun türü bir yaklaşımı da doğru bulmuyorum. Bu sürecin aynı zamanda sosyalist hareketin içerisindeki erkekleri de dönüştürmesi, şekillendirmesi, yeni çizgiler oluşturmaları gerekiyor. Şimdilik daha ziyade kadın arkadaşlar ne derse onu yapıyoruz, yanımızda durun, arkada durun vb. ne derlerse dediklerini yapıyoruz ama mutlaka erkeklerinde bu mücadelede üzerlerine düşen bir görev olduğunu bilmemiz lazım, yani klasik erkek bakışını, davranışını yenmekle başlayabiliriz buna...

Dolayısıyla akıl verme ve duyarsızlaşma gibi iki uca savrulmadan kadın hareketinden her gün öğrenmek gerekiyor.

Harika... AKP hükümetleri ve Erdoğan yönetimi önümüzdeki 20 yıla yayılan ve toplamı 150 milyar doları aşan bir koşullu yükümlülük biriktirdi. Bu yükümlülüklerin bir kısmı dahil borca dönüşse uzun yıllar boyunca bütçeye yük binecek bu artık bir gerçek. TİP kamu-özel işbirlikli kaynaklı haracı kaldırmak için ne yapmalı, ne yapacak?

Bu gerçekten çok zor bir başlık ve çok üzücü bir başlık. Galiba an itibariyle 2044 yılına kadar ödenmesi gereken taksitlerden ve bir borçlanmadan söz ediyoruz. Bu, şu anlama geliyor, henüz doğmamış bebekler, doğacak büyüyecek çocukları olacak, onlar bile borçlu doğacak.

AKP'nin bunun hesabını vermesi lazım, yani biz nasıl ödeyeceğiz bunlar nasıl planlanacak meselesinden önce bu yaratılan yıkımın AKP tarafından hesabının verilmesi gerekiyor. Bu süreç boyunca görev alan sorumluluk alan herkesin bunun hesabını vermesi lazım. İkincisi bu süreç içinde iktidara yakın olmak dışında hiç bir vasfı olmayan şirketlere devletin olanakları, halkın alınteri peşkeş çekildi. Kamu açıkça zarara uğratıldı, bilerek ve isteyerek yağmalandı, zarara uğratıldı. Dolayısıyla burada herhalde bunların kamulaştırılması ve oluşan zararın bunlardan tahsil edilmesi gibi hukuki bir yaklaşım da geliştirilmesi gerekiyor. Ben hukukçu değilim ama açıkça devleti dolandıran ve hakketmediği gelirleri elde eden insanlardan bunun hesabını sorulması ve bu açıdan kendilerine yapılan haksız ödemelerin geri alınması tartışılmayacak bir şeydir. En azından genel hukuk bilgisi açısından bunu söyleyeyim ama yasal düzlemde oturulur uygun düzenlemeler üzerine çalışır.

Bizim yaklaşımımız çok net.

Bir: bunlarla hesaplaşacağız. İki: El koyacağız. Üç: Halka dağıtacağız.

Yani üç adımlı bir planımız var bu kamu-özel işbirliği talanına ilişkin olarak. Tabii bunlar da bunun biraz farkındalar ve anladığım kadarıyla uluslararası mahkemeleri kullanarak bu işleri çözmek istiyorlar.

Buradada ülkemizin avukatlarına, hukukçularına güveniyoruz. Uluslararası hukuk alanını da buradaki bu yağmayı, talanı, hukuksuzluğu teşhir edecek, bunları mahkum edecek bir mücadele içerisine gireceğiz. Çok net bir şey var daha var bizim açımızdan, sağlık eğitim gibi alanlarda nasıl birer kamu hizmetiye bu otoyol, köprüler, havaalanları falan bunlar da kamu hizmetidir. Bunun hiç tartışılmayacak bir şey haline gelmesi gerekir. Türkiye'yi bu borç batağına sokan ve önümüzdeki 30 yılımızı da borçlandıran adımları atanların hepsiyle hem hukuk alanında hem de toplumsal alanda, hem siyasal alanda bir hesaplaşma süreci yaşayacağız. Sonuçta hukuk durağan bir disiplin değil hukuk aynı zamanda toplumun ihtiyaç ve gelişim düzeyine göre geliyor, daha bütünlüklü bir yaklaşımla ele almak mümkün ama bizim açımızdan net olan bir şey var, halktan çaldıklarını boğazlarına girdiyse gırtlaklarını çıkartıp alacağız.

Bu konuda hiç tereddüdümüz yok ama şöylele algılanmasın, intikamcı yaklaşım, hani sosyalistler kindarlık yapıyor diyorlar, patronlara düşmanlar falan gibi şeyler söyleniyor. Derdimiz bu değil. Çok basit bakıyoruz, suç varsa cezası olacak. Bu memlekette biz şunu yaşıyoruz değil mi, insanlar güneş doğmadan evlerinden çıkıyorlar ve battıktan sonra evlerine geliyorlar, bu insanlar daha maaşlarını almadan devlet vergisini alıyor. O vergileri haksız biçimde bu patronlara peşkeş çektikleri için bu ülkede çocuklar süt içemeyebiliyor, eğitim alamayabiliyor, sokaklarda yaşamak zorunda kalabiliyor. Bunun sorumlusu bu ihaleleri haksız şekilde verenlerdir, bunları haksız biçimde alanlardır. Dolayısıyla bunlarla bir hesaplaşma süreci yaşamak kaçınılmaz bir görev, bir sorumluluk. Halkın temel ihtiyaçlarının hiç birisinin parayla alınıp satılabilecek bir metaya dönüştürülmesine izin vermemek temelli bir yaklaşımla hareket edeceğiz. Zaten geride bıraktığımız dönemlerde kazandıkları haksız kazançlarına el koyduğumuzda, bu borçları da yeniden hesaplama yöntemiyle önemli oranda düşeceğini de hesaba katarsak, hızlıca borçsuz hale gelmek mümkün görünüyor.

Şimdi en önemli sorun son 1 yılda yüksek enflasyon. Gitgide çekilemeyecek bir aşamaya varıyor. Sanırsız bu gidişle 3 haneli sayılara ulaşacak az kaldı. Asgari ücret zaten eridi ücretler zaten eridi. TİP asgari ücrette nasıl bir düzenleme öngörüyor, bir de kim iktidara gelirse gelsin bu seçimlerde hepsinin önüne çıkacak en büyük sorun enflasyonla mücadele olacak şimdi biz bunu deyince anladığımız 2001den de deneyimlediğimiz gibi kemer sıkma politikaları yani çalışanlara, emekçilere bunun faturası çıkacak. Hangi parti gelirse gelsin çözmesi gereken şey yüksek enflasyon olacak. Asgari ücret bağlantılı da sorayım ve tüm ücret çalışanları için de sorayım. Kamucu bir şekilde çalışanları koruyacak bir şekilde enflasyonla mücadele edebilir miyiz?

Asgari ücret meselesi çok kritik. Biz asgari ücret tartışmaları sırasında sanıyorum 15-16 maddelik bir program yayınlamıştık geçtiğimiz aralık ayında. Bütün ayrıntıları burada girmeyim ama özetle söyleyeyim. Asgari ücret genellikle sadece kaç para olsun diye tartışılıyor. Bizce bu yanlış, mesele sadece asgari ücretin rakamının ne kadar olacağına indirgenmemeli, birinci nokta buydu bizim açımızdan. İkinci si asgari ücret memlekette çalışanların aşağı yukarı yüzde 55'in artık asgari ücretli hale geldiği bir tabloda tartışılıyor bunun önemsenmesi lazım. Asgari ücretin biraz üstüne çıktığımızda nüfusun yüzde 70lerine kadar götürebiliyoruz, dolayısıyla asgari ücret tartışması neredeyse bir genel ücret tartışması olmuş durumda. Oysa asgari ücret olağan koşullarda taban ücreti olarak belirlenir ve toplumun diğer kesimlerine ona göre artan ücretler alırlar. Türkiye'de bu genel ücret haline geldi bunun tartışılması gerekiyor.

Asgari ücrette rakam yerine alım gücü tartışılması gerekir. Diyelim ki 3000 lira asgari ücret alıyorsunuz bu paraya nasıl bir hayat sürebiliyorsunuz, 4000 liraya nasıl bir hayat, 14000 liraya nasıl bir hayat sürebiliyorsunuz. Yani rakam değiştiğinde hayat değişmiyor bizim o aldığımız ücretle neyi alabildiğimiz, nasıl yaşayabildiğimizi tartışmak gerekiyor.

Bunlar olmadan bir rakam belirlendiğinde hiç bir anlam taşımaz. Hatırlayın “acayip tarihi zam yapıyoruz” dediler yüzde 50 zam böyle sunuldu. İki-üç gün falan sürdü o balon ve nihayetinde söylediğimiz gibi oldu. 2021 Aralık ayında belirlenen 2022 asgari ücret ile ilk maaşlar 1 Şubat günü alındı, aldıkları gün asgari ücretin aslında fiilen 2021 asgari ücretinin gerisine düştüğünü gördük. Geçen yıl alabildiğin şeyleri alamaz hale geldi asgari ücretli emekçi. Dolayısıyla patladı bu balon.

Niye patladı peki? Bir örnek vereyim, asgari ücret tespit komisyonu var bir tane bile asgari ücretli yok ki orada. Oradaki insanların her biri asgari ücretin üç beş katı kadar maaş alıyor. Sendika temsiliyeti olanlarda aynı şekilde. Asgari ücretle nasıl yaşanılır bilmeyen insanların belirlediği bir asgari ücret ile bu oluyor.

Buradan bir adım daha atalım bizim son kanun teklifi esas olarak buraya odaklıydı demek ki mesele işçi sınıfının örgütlülüğü. İşçi sınıfının bu kadar örgütsüz, dağınık ve parçalı olduğu bir yerde asgari ücret tartışmasında gerçekten işçiler adına o tartışmalara dahil olacak gerçek aktörlerin olmadığını görüyoruz. Biz o yüzden meseleyi birkaç düzlemde ele alırken en fazla asgari ücretin bu ücreti alan kişiler tarafından belirlenebileceği bir modeli merkeze alalım, bunun için de işçi sınıfının örgütlenmesinin emekçilerin örgütlenmesinin önündeki engellerin kaldırılması için mücadele edelim diye bir yaklaşım geliştirdik. Gördüğüm kadarıyla da Türkiye’de sermaye devleti en çok neden korkuyor sorusunun yanıtı burada gizli. En çok örgütlü işçiden korkuyor ve sürekli örgütlenmenin önüne engeller çıkartarak işçileri yalnızlaştırarak, çaresizleştirerek kendi söylediklerini kolayca hayata geçirebilecekleri bir model oluşturmuş durumdalar. Sıkça duyduğum bir laf var, “sen işçi, işçi, işçi diyorsun da işçiler örgütlenmiyor bile” deniliyor. Bu doğru değil, Türkiye’de işçiler örgütlenmek için inanılmaz çaba harcıyorlar. Fakat hem yasal hem fiili engellere, üstüne inanılmaz baskılara rağmen örgütlenmeye çalışıyorlar. 200 kişilik bir iş yerinde işçilerin ortalama sendikalı olması, sendikanın yetki alması ve nihayet toplu sözleşmeye oturması 2 yıl sürüyor. Mesela sendikalı olmaya karar verdiniz, iş arkadaşlarınızla iş yerinizde, iş yeri barajınızı aşmanız gere-

kiyor sendikanızın ülke barajını aşması gerekiyor, diyelim ülke barajını aşmış bir sendikaya üye oluyorsunuz iş yerinde de örgütlenme şartını aştınız çoğunluğunu sendikalı yaptınız, iş bitmiyor ki. %99 şununla karşılaşılırsınız önce patron tek tek işçileri tehdit eder işten atmaya çalışır. Bu süreci atlattınız, direndiniz kararlısınız, patron hemen mahkemeye gider başvurur, der ki “yetki itirazı yapıyorum”, bu sendika yeteri kadar örgütlenmemiştir der. Hatta genellikle önce giderler bilerek yetkisiz bir mahkemeye başvururlar. Yetkisiz mahkemeye başvuruyor o mahkeme yetkisizlik kararı verip başka mahkemeye gönderince iki ay daha süre kazanıyorlar. Çünkü oradaki amaç işçinin olabildiğince geç sendikalı olmasıdır. Bu dava ortalama 1 yıl sürüyor ve bu zaman içerisinde sendikalı işçileri patron yavaş yavaş işten çıkartmayı deniyor. Diyelim ki siz sendika olarak mahkemeyi kazandınız dönüyorsunuz, sık sık karşılaşılan bir durum, yetkiyi almışsınız ama fabrikada üyeniz kalmamış, o sürede hepsi işten çıkartılmış. Bu en basit örneklerden biri işte önüne jandarma, polisin geldiği falan filan bir sürü örnek var. O yüzden bizim açımızdan asgari ücret tartışmalarında önemli meselelerden birisi işçilerin örgütlenmesinde önlerindeki engellerin kaldırılması. İşçilerin örgütlü yapılarıyla gerçek işçi sendikalarıyla (patronun ya da devletin sendikalarıyla değil) sürece müdahale edilmesi gerekiyor. Eskiden göstermelik olarak asgari ücretli bir işçiyi de masaya oturtarlardı, şov olarak da olsa yapıyorlardı bunu, artık onu da yapmaz oldular, çünkü herkes asgari ücretle yaşanamayacağını hesaplayabiliyor.

Asgari ücret meselesi, Türkiye’de her geçen gün önemi artan bir konu ve burada biz sadece rakamlarla tartışmayı doğru bulmuyoruz ve artık burada da çok ısrarcıyız asgari ücret yeniden belirlenmeli. Öyle aralık ayında bir ücret belirlenir, yıl boyunca bu asgari ücretle yaşamaya mahkumsun bu da bitti. Türkiyede fiyatı değişmeyen bir tane ürün yok, her şeyin fiyatı sürekli değişiyor. Her hafta, her ay ,değişiyor her şeyin fiyatı, asgari ücret değişmiyor! Bu kabul edilebilir değil.

Biz genelde sosyalistlerin para politikası ya da Merkez Bankası hakkında konuştuğuna pek şahit olmayız o yüzden merakta ediyorum aslında fikirlerinizi, nasıl bakıyorsunuz, sizin iktidarınızda MB başkanını sürekli değiştirecek misiniz?

Yok değiştirmeyeceğiz. Geçen arkadaşlarla tam bunu konuşuyorduk, MB başkanı olarak La Casa de Papel dizisindeki profesörü atayacağız hep o kalacak!

Şaka bir yana bu iktidar döneminde artık liyakat ehliyet falan bunların zerresi kalmadı. Mesela birini beğenmiyor ama kıstas ne, yeterince bağlı olmadığını düşünüyor, hop görevden alıyor. Başkası geliyor, 100 şey söylüyor 99u iktidarın istediği sonra belki dili sürçüyor istediğini söyleyemiyor hop o da görevden alınıyor başkası geliyor.

Bu işin o hale geldi ki, film olsa gerçekten komik epey eğleneceğiz ama yaşayınca çok acı oluyor. Temel mesele şu, genel olarak tüm devlet kurumları için de söyleyebiliriz özel olarak ekonomi alanında da aynı şeyi düşünüyorum bu tek adam belirleyiciliğinden derhal kurtulmamız gerekiyor. Bir kişinin iki dudağı arasına teslim edilemeyecek kadar kıymetli konular bunlar. Türkiye’de uzman birikiminin, akademisyen birikiminin, entelektüel kapasitenin dünya çapında otorite sayılan isimlerin, çok nitelikli kadrolarının olduğunu biliyoruz.

Bizim açımızdan bir, bunlar tek kişiye teslim edilemeyecek kadar önemli konular, ikincisi herkes halka karşı sorumluluk bilinciyle ahlaklı, toplumun çıkarlarını merkeze koyan bir yaklaşımla görev süresi dolana kadar hukuki güvence altında bu işleri yapabilmeli.

Peki para politikasını nasıl yönetmeyi düşünüyorsunuz?

Galiba oradaki temel mesele mali politikalarla uyumlu olmasını sağlamak lazım. Para politikasının ekonominin sihirli anahtarı olarak görmemek lazım. Bunu söyleyenlerden biraz uzak durmanızı öneririm. Bizim sonuçta bir tam istihdam hedefi oluşturmamız gerekiyor

bununla uyumlu bir maliye politikası oluşturmamız lazım. Para politikasını da bunu destekleyecek biçimde oluşturabiliriz, böyle oluşturulmalıdır.

Biz üretimi merkeze alan tüm üretim faktörlerinin tam kullanıldığı bir noktaya ulaşmak istiyoruz, bunun içinde üretim faktörlerini merkeze alan bir yaklaşım geliştireceğiz. Para basmanın da bunlara çare olmadığı, hatta genelde zarar verdiği belli... Mesela sokakta halkın cebindeki paralar toplam paranın yüzde 5-6sı civarında bir şey yapıyor. Basılan para da bu ama onun dışında para dediğimiz şey bankaların finans kuruluşlarının rakamlarında oynadıkları gerçek hayatta üretimde bir karşılığı olmayan spekülative alanlar. Bu sadece Türkiye ile sınırlı değil İngiltere, Almaya, Amerika'da da benzer yaklaşımlar var.

Sanırım sosyalistler ekonomi politikası açısından burada kesin olarak ayrışacaklar. Biz insanların paradan para, faizlerden para, borsadan şuradan buradan para kazandığı, sermaye aktarımı yaptıkları bir model değil de üreterek, yaratarak zenginleşen ve bunu toplumun tümüne yayan bir yaklaşım geliştireceğiz.

Enflasyonla büyüme arasında bir tercih yapacak mısınız?

Bizim açımızdan mesele üretim yani bunu olanakları varken hele geldiğimiz nokta itibarıyla bunun olanakları çok kolaylaşmışken bunu tercih etmemek ki net söylüyorum bu bir tercih. Mesela AKP dönemi propagandalarından biri ne? “Türkiye zenginleşiyor, büyüyor” falan filan... Ben hep aynı soruyu soruyorum bir zenginlikten, bir büyümeden bahsediyorsak üretimde hangi alanlarda büyüdük, üretimde hangi alanlarda ne artış oldu? Bu soruları sorduğumuzda olumsuz yanıt alıyoruz. Bırakalım sanayiye tarımda bile böyle. Böyle bir tabloda, iktidar diyor ki hiç üretim yapmıyoruz bakın her yıl üretim bir öncekine göre düşüyor ama yüzde 10 büyütüyoruz!

İkinci soru da burada devreye giriyor, herkes etrafına sorsun geçen yıla göre yüzde 10 büyüdüğünü hisseden var mı? Buna evet diyecek bir tane işçi, köylü, kamu emekçisi, emekli vb bulamazsınız bu memlekette.

Bunlar gerçekten rakam fetişisti! Böyle sürekli birtakım rakamlar söylüyorlar. Prompterdan konuşmanın kolaylığı o galiba, kimsenin aklında kalmayacak rakamları okuyup, arka arkaya söylüyor. Bu rakam fetişistliğini ortadan kaldırmak lazım, gerçek hayatta insanların hissedebileceği bir zenginleşmeye, ekonomik büyümeye ihtiyacımız var bunun da bilinen tek yolu var üretimi temel alan kamucu bir yaklaşım geliştirmek...

Zenginleri taş ocaklarında mı çalıştıracaksınız?

Yok taş ocaklarını ortadan kaldırmayı hedefliyoruz.

Bu zenginlerin en büyük korkusu çalışmak galiba... Çok acayip bir durumla karşı karşıyayız. Bir taraftan insanlara dönüyorlar çalışma kutsaldır diyorlar diğer taraftan kendileri çalışmak istemiyor. Herkes nasıl nerede çalışıyorsa onlarda çalışsınlar, ayıp değil...

Çok teşekkür ederim bunlar daha çok ekonomiyle ilgili sorulardı biraz gençlerden gelen sorularımız var onları ileteceğim izniniz olursa.

Bir genç şöyle diyor: Kız arkadaşım Ali Babacan'a oy vereceğini söylüyor. Ayrılmalı mıyım yoksa ikna mı etmeliyim? Nasıl?

Bir kere Ali Babacan ile aramızda çok temel bir fark var, bu program ikna etmesine vesile olabilir. Özellikle ekonomik alanında çok farklı dünyaların, zıt dünyaların insanlarıyız biz. Muhalefete muhalefet etmeyi pek sevmiyorum, Ali Babacan yeni yeni muhalefet saflarına

katılıyor ama şunu söyleyeyim Türkiye'nin bugün geldiği ekonomik durumun temellerini atan isimlerden bir tanesidir ve dolayısıyla eğer bugünkü ekonomik durumdan memnun değilseniz Ali Babacan'ı desteklemeniz en azından bir tutarsızlıktır. Bugünkü ekonomik durumdan memnun değilseniz bunu köklerine doğru yolculuk yaparsanız orada mutlaka Ali Babacan'ı ve fikirlerini bulursunuz.

Bu vesileyle söyleyeyim, Türkiye'de genel bir yaklaşım olarak sadece sonuca görünür olana dönük tartışma gibi bir yöntem var. Oysa doğrusu bir sorunu temellerine inerek ele almaktır, kökten çözümler geliştirmektir, yoksa gecici olarak çözülmüş gibi olur ama aynı kökten devam ederseniz bir süre sonra aynı sorunlara gelirsiniz.

Dolayısıyla Ali Babacan tutarlı bir siyasetçiye, uygulayacağı ekonomi politikalarının sonucu bugünkünden çok farklı olmayacaktır ama galiba o tartışmanın sonunda "ex'den next olmaza" kadar gider...

Şimdi bir arkadaşımızda şunu sormuş, 24 yaşındayım. Tıp mesunuyum. Almanya'dan iş teklifi aldım gitmeli miyim?

Bu en zor soru sokakta da karşılaşıyorum iki tane şarkım var artık bu soruyla çok karşılaşınca dinlediğim şarkılardan. Biri Sezen Aksu'nun Git şarkısı onu dinlesin birde Feridun Düzağaç'ın Lavinya şarkısı... Bu ikisini dinlesin sonra yüreğinden ne geliyorsa onu yapsın.

Yüzde 3 oy hedefinizin olduğunu söylüyorsunuz. Buna değer mi diyor gençler. CHPye oy versek daha iyi olmaz mı?

Oradaki mesele şu yüzde 3 bir hedef. Biz yalan söylemiyoruz, diğer siyasetçilerden bir de böyle bir farkımız var galiba. Şimdi özel olarak isim vermeyeyim ama biraz araştırırsanız görürsünüz, seçim sonuçları itibarıyla yüzde 0.5 bile oy alamayan partiler seçimden önceki gün TRT'de yaptıkları konuşmada barajı kesin geçiyoruz konuşmaları yapı-

yorlar, hatta iktidar olacağını iddia edenler var. Türkiye biraz buna alışmış, insanlar seçimin ertesi gün yalanlanacağını bilse bile siyasetçinin “iddialı” olması gerektiğini düşünüyor herhalde... Biz böyle iddialar ileri sürmüyoruz, mütevaziyiz ama önemli iddialarımız var. Türkiye’de sosyalist hareketin bugüne kadar ki oy eşiği 1965 seçimlerinde Türkiye İşçi Partisi’nin 2,9luk oran, biz bunu aşarak başlayalım istiyoruz. Elbette iktidar olmayı hedefliyoruz ama yüzde 2,9’luk TİP’in 1965-1969 yılları arasında yaptığı muhalefetin Türkiye’de hala örnek olarak gösterildiğini unutmayalım. O muhalefetin bir sonucu olarak, elbette buna DİSK’i o dönemin Dev-Genç’ini de ekleyerek söyleyelim, sosyalist hareketin bütünlüklü hamlesiyle o 4-5 yıllık etkin mücadele döneminde elde edilen kazanımlar çok önemli olmuştur. 20, 30, 40 yıllık kazanımlar sağlamıştır işçi sınıfına o süreç. Türkiye’de işçi sınıfının o dönemde mücadeleyle elde ettiği kazanımlar kadar 12 Martlarla, 12 Eylülle, Evrenlerle, Özallarla, Demirellerle, Çillerlerle, Tayyiplerle gasp edilmek istenmiştir ve 40 yıl falan sürmüştür. Dolayısıyla sosyalist hareket iktidarı hedefler ama iktidara giden yolda elde ettiği güç ile işçilere, emekçilere, halka mutlaka önemli kazanımlar elde eder.

Bu yüzden biz bu yüzde 3’ü iktidar olmak kadar önemli bir hedef olarak ortaya koyuyoruz.

CHPye oy versem daha mı iyi olur, kısmına dair de ben basit bir soru sorayım. Altını çizerek söylüyorum, TİP açısından sosyalist hareket açısından değil Türkiye’nin tümü için yanıt istiyorum. En uçtan soracağım, TBMM’de diyelim ki CHP’nin 130 değilse 140-150 milletvekili olması mı Türkiye açısından daha iyidir, yoksa TİP’in bir grubu olması mı? Sokaktan gelen ve sokakta kalmaya devam ederken halkın mücadelesini parlamentoya da taşıyabilecek bir grup Türkiye’nin geleceği açısından yüzyıllık geleceği açısından son derece önemli bir kazanımdır. Dolayısıyla toplam memleket çıkarına baktığımızda tabii ki Türkiye İşçi Partisine oy vermesi gerekir.

Bana hep soruluyor, merak edilenlerden bir şey de hazine yardımı almıyorsunuz? Nasıl yapıyorsunuz yani çok adaletsiz bir yarış değil mi bu? Bir yanda devletin imkanlarını kullanan partiler hazine yardımı alıyorlar ve iş insanlarından yüksek bağışlar alıyorlar. Siz halk için mücadele ediyorsunuz nasıl bunun kaynağını sağlıyorsunuz madem ekonomi konuşuyoruz?

Bizim net ilkelerimiz var bu başlıkta. Evet açıkça söylüyoruz, kapitalizmi yıkmak istiyoruz ama kapitalizmin birtakım kuralları var. Bu kurallardan en önemlisi ise halkımızın söyleyişiyle “parayı veren düdüğü çalar”.

Dolayısıyla parayı kim verirse onun belirleyici bir gücü olur.

Bizim arkamızda bir sermaye gücü, patronlar, servet sahipleri olsaydı onlara karşı bu kadar net, kararlı bir duruş sergileyemez onlara karşı mücadele edemezdik.

Biz ne yapıyoruz tamamen halka yaslanan. üyelerinin aidatları, dostlarının bağışları dışında herhangi bir geliri kabul etmeyen bir siyasi partiyiz. O yüzden TİP bunları yapabiliyor.

Nasıl yapıyoruz peki?

Bu bizim yaratıcılığımızı geliştiriyor, dayanışmamızı kuvvetlendiriyor, partinin üyelerinin ve dostlarının, emekçilerin kendisini partiye, partiyi kendisine ait hissetme duygularını kuvvetlendiriyor ve o sayede başarıyoruz.

Özgürlüğümüz de buradan geliyor galiba. Sokaktaki haliyle söyleyeyim, “kimseye eyvallahımız yok”, hiç kimseye bir borcumuz yok. Hep söylüyorum, bir kişinin gelip partiye 100000 lira vermesinden gerekiyorsa 100000 kişinin birer lira vermesi bizi daha güçlü kılıyor.

Ve bir de tabii özel olarak teşekkür etmem gerekir, partimiz genç bir parti, genç yoldaşlarımızın yaratıcılığı enerjisi birikimi son derece önemli. AKP’nin milyonlarca verip yaptırdığı reklamı biz birkaç bin liraya arkadaşlarımızın katkısıyla çok kolay yapabiliyoruz.

Fakat şunu söylemek gerekiyor, gerçekten çok adaletsiz bir yarışın içerisindeyiz. 2022 için AKP'nin aldığı para 380 milyon lira diye hatırlıyorum en az alan yanılmıyorsam İYİ Parti yani sıralamayla geliyor oranlara göre, İYİ Parti 60 milyonun üzerinde yıllık hazineden destek alıyor ve bu sadece doğrudan hazineden aktarılan para. Hepimizin, sizin, benim bizim parti üyelerimizin hepsi dahil, verdiğiniz vergiden AKP'ye para gidiyor ama bizim parti üyelerimizin vergilerinden bile biz en küçük bir pay alamıyoruz, çok büyük eşitsizlik, büyük bir adaletsizlik bu.

Kongre'de ilgimi çekmişti, katılım hep gençti çok hoşuma gitmişti. Onların yaratıcı enerjisi bence de çoğu şeye bedel olabilir.

En büyük gücümüz bu. Bakın şöyle düşünün ben 4 yılı geçti milletvekiliyim TRT'ye bir kere çıkmamışım, bu “büyük medya” kanallarının hiçbirisinde bir tane konuşmamız bile yayınlanmamış. Bir tek galiba bir 23 Nisan konuşmamı verirlerken yarıda kesmişlerdi canlı yayında, onun dışında yok. Fakat başta genç arkadaşlarımız olmak üzere üyelerimizin, dostlarımızın, yurttaşlarımızın katkısıyla sosyal medya hesaplarında milyonlara, on milyonlara ulaşabiliyoruz. Sesimiz yurttaşlarımızın desteğiyle büyüyor kuvvetleniyor böyle devam edeceğiz.

Peki Cumhurbaşkanlığı Sarayı için planlarınız var mı?

Pek çok hayalim var.

Gerçekten dünyanın en gereksiz işlerinden biriydi. Türkiye Çankaya'dan yönetilir diye bir laf vardı ya aslında Tayyip Erdoğan bununla hesaplaşmaya girdi. O sarayın inşasının temeli buydu mantığı buydu. İhtişam, gösteriş, şov, görgüsüzlük falan bence bunların hepsi var ama Türkiye buradan yönetiliyor mesajı verecekleri bir yapıyı inşa etmeye çalıştılar. Dolayısıyla Türkiye'nin oradan yönetilemeyeceğini göstermemiz gerekiyor başlangıç noktası bu.

Çok düşünüyorum bunun üzerine yani utanç müzesi yapmak var, üniversite yapmak var, ne bileyim çocuk bahçesine çevirmek var... De-diğim gibi çeşitli fikirler var ama kendim karar veririm ben de Tayyip Erdoğan'ın yaptığını yapmış olurum, dolayısıyla buna halkla beraber karar vermek gerekiyor, hep birlikte karar vereceğiz oranın ne olma-sı gerektiğine... Ben de bir yurttaş olarak oranın utanç müzesi olarak kullanılması için oyumu kullanırım.

Teşekkür ederim. Bu kadar sorularım.

Ben teşekkür ederim.